

ҚАЗАҚ ТІЛІ

ТҮРІК ТІЛДІ АУДИТОРИЯҒА АРНАЛҒАН ОҚУ ҚҰРАЛЫ

ОРТА ДЕҢГЕЙ
B1

ҚАЗАҚ ТІЛІ

ТҮРІК ТІЛДІ АУДИТОРИЯҒА АРНАЛҒАН ОҚУ ҚҰРАЛЫ

B1

ОРТА ДЕҢГЕЙ

АСТАНА, 2025

УДК 811.512.122
ББК 81.2Қаз
Қ17

Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі
Тіл саясаты комитетінің тапсырмасы бойынша
«Ш.Шаяхметов атындағы «Тіл-Қазына» ҰҒПО» КЕАҚ әзірледі
Түрік тілді аудиторияға арналған «Қазақ тілі» оқу құралы
(B1 – орта деңгей)

Авторлар:

Ж. Искакова, «Ш.Шаяхметов атындағы «Тіл-Қазына» ҰҒПО» КЕАҚ, филология ғылымдарының кандидаты.

Н. Бирай, Памуккале Университетінің профессоры, филология ғылымдарының докторы.

Г. Құрманғалиева Ерджиласун, Анкара Қажы Байрам Вели Университетінің профессоры, тарих ғылымдарының докторы.

С. Ұзақбайқызы, Гуманитарлық ғылымдар магистрі.

Л. Есбосын, «Ш.Шаяхметов атындағы «Тіл-Қазына» ҰҒПО» КЕАҚ, филология магистрі.

Қазақ тілі: Орта деңгей (B1): Түрік тілді аудиторияға арналған оқу құралы. – Астана: 2025.
– 174 бет.

ISBN 978-601-7504-98-4

Бұл оқу құралы қазақ тілін орта деңгейде үйренуге арналған. Құралда туыстас тілдерді үйрету әдістемесі басшылыққа алынып, күнделікті жиі қолданылатын лексикалық тақырыптар және сөйлеудің төрт дағдысын тез әрі тиімді меңгертетін тапсырмалар берілген.

Оқу құралы түрік және қазақ тілдерінің ұқсастықтары мен ерекшеліктері ескеріле отырып әзірленген. Түрік тілді тіл үйренушінің қатысымдық құзіреттілігін қалыптастыруды көздейді.

© Қазақстан Республикасы Ғылым және
жоғары білім министрлігі Тіл саясаты комитеті, 2025
© «Ш.Шаяхметов атындағы «Тіл-Қазына»
ҰҒПО» КеАҚ, 2025

МАЗМҰНЫ

1-дәріс	АДАМ ЖӘНЕ ОРТА	6
	1.1 Өмірбаян	6
	1.2 Менің ортам	15
	1.3 Мереке тойлайық	21
2-дәріс	АДАМНЫҢ ТҮР-ТҮЛҒАСЫ	30
	2.1. Мінездеме	30
	2.2 Сипаттайық	36
	2.3 Мамандығың кім?	42
3-дәріс	ТҰРМЫС-ТІРШІЛІК	50
	3.1 Азық-түлік	50
	3.2 Киім-кешек	58
	3.3 Баспана	64
4-дәріс	АДАМ КАПИТАЛЫ	71
	4.1 Денсаулық сақтау	71
	4.2 Еңбек ету	77
	4.3 Уақыт	83
5-дәріс	АДАМ ЖӘНЕ ҚОҒАМ	90
	5.1 Қазақ өнері	90
	5.2 Қазақ туризмі	95
	5.3 Қазақ спорты	101
6-дәріс	ТАБИҒАТ	108
	6.1 Төрт түлік мал	108
	6.2 Аңдар мен құстар әлемі	115
	6.3 Өсімдіктер	122
7-дәріс	АДАМ ЖӘНЕ ЗАМАН	129
	7.1 Қазақ елі	129
	7.2 Әлеуметтік желілер	134
	7.3 Қазақстан экономикасы	142
	Сөздік	148
	Дұрыс жауаптар	164

АЛҒЫ СӨЗ

Қазақ тілін өзге ұлт өкілдеріне оқыту ісі тәуелсіздік жылдарында қарқынды даму жолына түсті. Әлемдік тіл үйрету тәжірибесін, сондай-ақ ұлттық тілдік орта мен аудитория ерекшеліктерін ескере отырып дайындалған әдістемелік құралдар бүгінде қазақ тілін шет тілі ретінде оқыту саласына тың серпін беріп отыр. Соңғы жылдары Қазақстан мен бауырлас Түркия мемлекеттері арасындағы мәдени-экономикалық, білім беру бағытындағы ынтымақтастықтың артуы қазақ тіліне деген қызығушылықтың өсуіне жол ашты. Түркияның 20-дан астам жоғары оқу орнында қазақ тілі пән ретінде оқытылып, түрлі тіл орталықтары мен қоғамдық ұйымдарда қазақ тілін үйренуге ниетті азаматтар саны артуда. Ш.Шаяхметов атындағы «Тіл-Қазына» ұлттық ғылыми-практикалық орталығының бастамасымен түрік тілді аудиторияға арналған қазақ тілін оқыту құралдарын әзірлеу ісі жүйелі жалғасып келеді.

2023 жылы жарық көрген А1 және А2 деңгейіндегі оқу құралдары қазақ тілін жаңа бастаған үйренушілер үшін базалық білім қалыптастыруға бағытталса, назарларыңызға ұсынылып отырған В1 деңгейіндегі оқу құралы тіл үйренушілердің коммуникативтік дағдыларын одан әрі дамытуға, күрделірек лексикалық-грамматикалық құрылымдарды меңгеруге, пікір айту, дәлел келтіру, салыстыру сынды функционалдық тілдік әрекеттерді жетілдіруге бағытталған. Бұл құралдың ерекшелігі – қазақ тілін шет тілі ретінде, соның ішінде туыстас тілдердің, яғни түрік және қазақ тілдерінің құрылымдық және семантикалық ұқсастықтары мен айырмашылықтарын негізге ала отырып оқытуында. В1 деңгейіндегі оқу мазмұны тіл үйренушінің танымдық көкжиегін кеңейтуге ықпал ететін әлеуметтік, мәдени, кәсіби тақырыптарды қамтиды. Мәтіндер мен диалогтар нақты өмірлік жағдаяттарға құрылған, ал жаттығулар жеңілден күрделіге қарай жүйеленіп, тілдік материалдарды терең әрі жан-жақты меңгеруге көмектеседі.

Оқу құралы 7 модульден тұрады. Әр модуль 3 тақырыптан құралған. Модульдердің мазмұнында тілдік, танымдық, коммуникативтік мақсаттар үйлестіріліп, тіл үйренушінің сөздік қорын байыту, еркін сөйлеу дағдысын қалыптастыру басты назарда. Сонымен қатар әр модульдің соңында қазақ және түрік тілдеріндегі сөздік пен дұрыс жауаптар берілген.

В1 деңгейіне арналған бұл оқу құралы – тіл үйренушінің қазақ тілін өмірде, жұмыста, білім саласында еркін қолдануына негіз болатын, тілдік құзыреттілікті нығайтатын маңызды құрал. Ел арасындағы бауырластық пен рухани жақындықты ескере отырып әзірленген бұл еңбек қазақ тілін оқыту әдістемесінің даму жолында өзіндік үлесін қосады деп сенеміз.

Барлығыңызға сәттілік тілейміз!

ДӘРІС

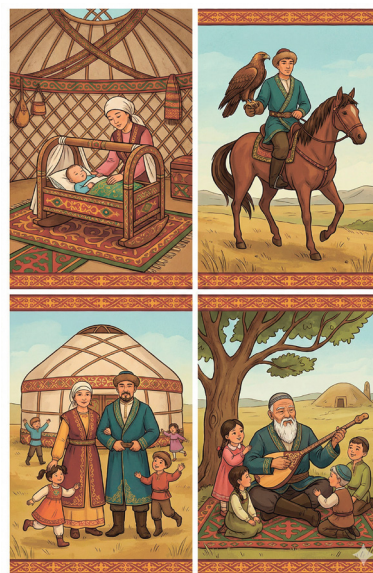
АДАМ ЖӘНЕ ОРТА

1-тапсырма.
Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Балалық
жастық
кәрілік
еңбек ету
есею
қартаю
оқуға түсу
оқуды аяқтау
бала тәрбиелеу
дүниеге келу
өмір сүру
үйлену
тұрмысқа шығу

ОҚЫЛЫМ

2-тапсырма. Оқыңыз. Тапсырманы орындаңыз.

Менің аты-жөнім – Нұрлан Қанатұлы. Мен 1958 жылы Қарағанды облысында дүниеге келдім. Балалық шағым Қарқаралы ауданында өтті. Қарқаралы – таулы, орманды жер. Жанында бірнеше көл бар. Жаз бойы көлде шомылатынбыз, тауға шығатынбыз.

Мектепті бітіріп, оқуға түстік. Ең қызықты жастық шағымыз университетте басталды! Университетте жаңа достар таптым, алғашқы махаббатымды кездестірдім. Сөйтіп 4-курста үйлендім. Ол кезде жұбайым 3-курста оқыды. Оның аты-жөні – Алмажан Ахметқызы.

Оқуымызды аяқтадық, есейдік. Алмажан да мен сияқты білімді, еңбекқор жан. Университеттен кейін екеуміз де Қарағандыда жұмысқа тұрдық, бірге еңбек еттік. Мен мектепте мұғалім болып сабақ бердім. Ал Алмажан балалар дәрігері болды.

Уақыт өте ата-ана болдық. Тұңғыш ұлымыз дүниеге келгенде екеуміздің қуанышымызда шек болмады. Кейін қызымыз дүниеге келді. Қазір қартайдық, немерелерімізді тәрбиелеп отырмыз. Балаларымыз жоғары білім алып, әрқайсысы өз жолдарын тауып кетті.

Зейнеткерлікке шыққанмен, өмірдің әр сәтін бағалап, отбасыммен бірге бақытты өмір сүріп жатырмын.

Өмірдің әр кезеңі – бір белес. Балалық – алаңсыз шаттық, жастық – арман мен ізденіс, отбасылық өмір – махаббат пен жауапкершілік. Ал қарттық – даналық пен тыныштық кезеңі. Сол кезеңдердің әрқайсысына шүкіршілік етемін.

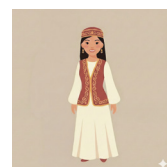
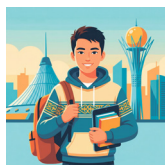
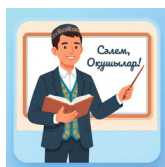

- Сіздің балалық шағыңыз қайда және қалай өтті?
- Сіз оқуға қай жылы түстіңіз?
- Оқуыңызды қашан аяқтадыңыз?
- Жастық шағыңызда нені армандадыңыз?
- Өмірдің мәні не деп білесіз?
- Адам қартайғанда немен айналысу керек деп ойлайсыз?

3-тапсырма. Мәтін бойынша суреттерді сәйкестендіріңіз.

- 1 Нұрлан Қанатұлы
- 2 Балалық шағы
- 3 Студенттік жылдар
- 4 Бала-шағасы

4-тапсырма. Рет-ретімен жазыңыз.

Зейнеткерлік, балалық шақ, студенттік жылдар, отбасы, жастық шақ, қызмет.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Грамматика

ЕСІМШЕ
(SIFAT-FİİL)

-ған, -ген, -қан, -кен;

қуанған ата-ана
туған жерім
шомылған көлімізүйленген ұл
оқыған азаматкешіккен қонақтар
келген кәрілікоқуға түскен бала
кездескен құрбылар

ТЫҢДАЛЫМ

**5-тапсырма. Диалогты тыңдаңыз,
жаңа сөздер мен тіркестерді теріп жазыңыз.
Оларды пайдаланып сөйлем құрыңыз.**

Айдана: Сәлем, Әлия! Қалың қалай?

Әлия: Сәлем, Айдана! Жақсы, рақмет. Өзің қалайсың?

Айдана: Жақсымын. Жақында бір фильм көріп, адам өмірінің кезеңдері туралы ойланып қалдым. Балалық шақ, жігіттік кезең, қарттық... Өмірдің әр кезеңі қандай қызық, иә?

Әлия: Иә, рас. Соның ішінде балалық шақ ең бақытты шақ қой! Ол кезде тек ойын, күлкі, еркелік...

Айдана: Дұрыс айтасың! Ал жастық шақта оқуға түсіп, үлкен өмірге қадам басасың. Мысалы, мен университетке түскен кезімді ұмытпаймын.

Әлия: Солай ғой. Оқуды аяқтап, еңбек ете бастағаныңда ғана өмірдің нағыз жауапкершілігін сезінесің.

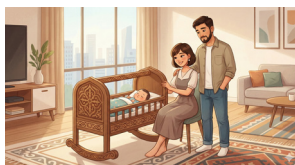
- Айдана:** Дәл солай! Кейін үйленіп, отбасын құрып, бала тәрбиелеу басталады. Бұл да – үлкен мектеп.
- Әлия:** Мен тұрмысқа шыққан соң ғана, шын мәнінде, есеюдің не екенін түсіндім. Бала дүниеге келген сәт өмірімдегі ең бақытты сәттердің бірі болды.
- Айдана:** Өте жақсы айттың. Уақыт өте келе адам қартайып, өмірге басқаша қарай бастайды.
- Әлия:** Иә, кәрілік тек жаста емес, бұл – даналық кезеңі.
- Айдана:** Сол себепті әр сәттен ләззат алып, жақындарымызды бағалауымыз қажет.
- Әлия:** Келісемін! Өмір бір-ақ рет беріледі. Оны мәнді, мазмұнды ету өз қолымызда.

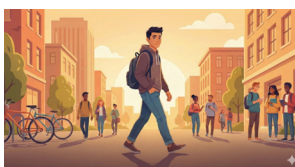

6-тапсырма. Сурет бойынша адам өмірінің кезеңдерін сәйкестендіріңіз.

1. Балалық шақ

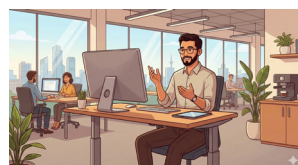
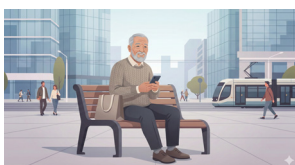

2. Кәрілік

3. Жастық шақ

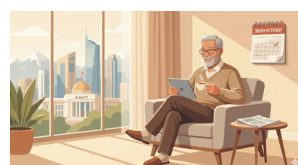
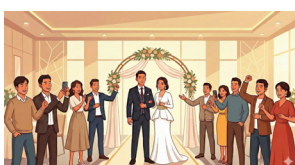
4. Отбасын құру

5. Балалы болу

6. Тұрмысқа шығу

7. Жұмыс істеу

8. Зейнетке шығу

7-тапсырма. Сөйлемнен -ған / -ген / -қан / -кен тұлғалы сөздерді табыңыз, оларға сұрақ қойыңыз.

Үлгі: Оқуға түскен – Қай қарындасымды құттықтап жатыр?
Оқуға түскен қарындасымды.

Оқуға түскен қарындасымды бәрі құттықтап жатыр.
Ағамның көрген фильмі әсерлі екен.
Әжем пісірген бауырсақ дәмді болды.
Құрбым сыйлаған сыйлық ерекше ұнады.
Біз дайындаған кешкі ас өте дәмді болды.

8-тапсырма. Сөйлемді толықтырыңыз.

Концертте гитара тарт балаға гүл бердік.
Автобус күт жолаушылар жаңбырдың астында қалды.
Сабаққа асық оқушылар мектепке бет алды.
Түркиядан кел студенттер жатақханаға орналасты.
Салтанатты кешке кел қонақтарды шығарып салдық.

9-тапсырма. Не істеген бала?
Сурет бойынша сөйлем құраңыз.

..... бала

..... әже

.....мұғалім.....

.....жігіт.....

ЖАЗЫЛЫМ

10-тапсырма. Өз өмірбаяныңызды жазыңыз (8 сөйлем):

- Атыңыз
- Туған жылыңыз және туған жеріңіз
- Отбасылық жағдайыңыз, отбасыңыздың мүшелері
- Білім жолыңыз
- Еңбек жолыңыз
- Қызығушылықтарыңыз
- Жетістіктеріңіз
- Болашақтағы мақсатыңыз

11-тапсырма. Сөйлемді -ған, -ген, -қан, -кен қосымшаларын жалғап, аяқтаңыз.

Сабак (түсіндіру) мұғалім
 Көңіл (көтеру) жастар
 Қаланы (аралау) құрбыларым
 Емтихан (тапсыру) студенттер
 Түркияға (көшу) азаматтар

12-тапсырма. Мәтін құраңыз.

Мен электр шамын, Томас Эдисон 1847 жылы, Милан қаласында дүниеге келген. американдық өнертапқыш, ойлап тапқан және бизнесменмін, 1876 жылы алғашқы зертханамды, 1878 жылы электр шамдарын жасаумен айналысатын компаниямды ашқан болатынмын, 11 ақпанда Огайо штатындағы.

АЙТЫЛЫМ

13-тапсырма. Төменде берілген сурет бойынша
Арманның өмірбаянын баяндаңыз.

Арманның балалық шағы

Арман мектепте

Арман университетте

Арман оқуын аяқтады

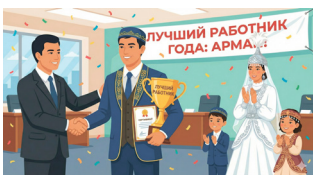
Арман қызметте

Отбасылы болды

Балалы болды

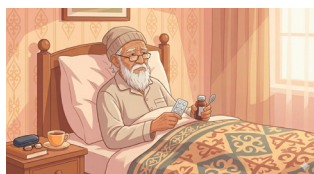
Арман мықты маман

Арман зейнетте

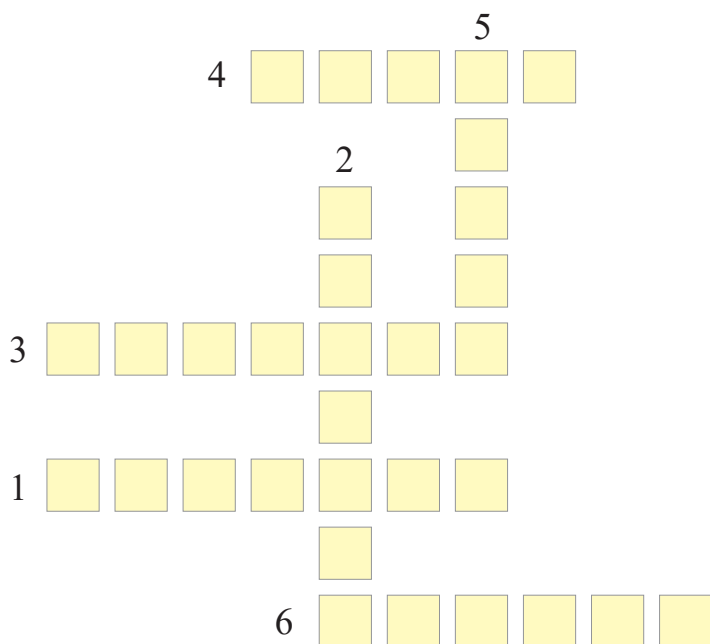
Арман немерелі болды

Арман қартайды

14-тапсырма. Сөзжұмбақты шешіңіз.

1. Soyadı
2. Çocukluk
3. Yaşlılık
4. Evlenmek
5. Emek
6. Yaşlanmak

Мақал-мәтелдер

Ерінген қалар ұятқа,
Ізденген жетер мұратқа
Ашынғанның тілі ащы.

Нақыл сөздер

Абай үйінде отырып, өзінің досы Бегештен:
- Дауасыз не? Арзан не, қымбат не? - деп
сұрапты. Бегеш оған:
- Дауасыз - кәрілік; арзан - өтірік;
қымбат - шындық,- деп жауап береді.

“Тау ішінде” әнін тыңдаңыз.

1-тапсырма. Таныс сөздердің астын сызыңыз,
таныс емес сөздерді аударыңыз.

Жолдас
көрші
әке-шеше
ағайын
қария
сыйлы
тату-тәтті

құшақтасу
сыйласу
отағасы
отанасы
жеті ата
сәлем салу

ОҚЫЛЫМ

2-тапсырма. Мәтінді оқыңыз.
Мәтіннен кейінгі тапсырманы орындаңыз.

Тату көрші

Айнұр мен Айдана бір көшеде тұрады, олар әрі **көрші**, әрі құрбы. Қыздар күнде бірге ойнап, бірге сабақ оқиды. Бір күні Айдана ауырып қалып, мектепке бармай қалды. Мұны естіген Айнұр анасымен бірге көрші үйге барды.

Айдананың **әке-шешесі** Айнұрдың қал-жағдайын сұрап келгеніне риза болды. Айнұр Айданаға дәптер мен тапсырмаларды әкеліп, жылы сөз айтып, құшақтап: «Тез сауығып кет», – деді.

Осыны көрген Айдананың **қария** атасы:

«Міне, нағыз **сыйлы**, жақсы **көрші** осындай болады. Балалар, осындай **тату-тәтті**, **сыйлы** дос болыңдар. Әрдайым **ағайын** мен **көрші** арасы жақын болса, еліміз де мықты болады, – деп ақ батасын берді.

Содан кейін екі отбасы бұрынғыдан да жақын араласып, **ағайындай** болып кетті. Олар әрдайым **сыйласып**, бір-біріне көмектесіп, қуанышта да, қайғыда да бірге болатын.

Көрші деген сөзге анықтама беріңіз.

Ағайын деген сөзге синоним жазыңыз.

Сіз көршілеріңізбен татусыз ба?

Өзіңіздің көршілеріңіз туралы 2 минуттық шағын әңгіме дайындап, айтып беріңіз.

3-тапсырма. Берілген сөздермен сөйлемдер құраңыз.

Сый – сыйлық – сыйлы – сыйлау – сыйласу;

Тату – татулық – татуласу.

Грамматика

Етістік + -ып / -іп / -п + қалу + жіктік жалғаулары (Fiil + -ıp / -ip / -p + qaluw + şahıs ekleri)

«Қалу» көмекші етістігі негізгі етістікпен тіркесіп, әрекеттің аяқталғанын, кенеттен немесе байқалмай болғанын білдіреді.

Мысалдарға тоқталсақ:

Ұмытып қалды «Ұмытты» + «қалды»	Мағынасы: байқамай, естен шығарып алды (өзі байқамай ұмытып кетті дегенді білдіреді)
Ауырып қалды «Ауырды» + «қалды»	Мағынасы: кенеттен ауырып қалу (күтпеген жағдайда)
Кетіп қалды «Кетті» + «қалды»	Мағынасы: бір жерден байқатпай, үнсіз кетіп қалған (ренжіді не асықты деген астар болуы мүмкін)
Келіп қалды «Келді» + «қалды»	Мағынасы: ойламаған жерден келу немесе баратын жерге жақын арада жету

Мысалдар

Мектепке қарай келіп қалдық.
Қатты ауырып қалдым.
Әжем айтқан әнді ұмытып қалдым.
Ол тойдың аяқталуын күтпей кетіп қалды.
Оқушылар дәрісханада шулап жатқанда, директор келіп қалды.

4-тапсырма. Сөйлемдерді аяқтаңыз.

Кеше конференцияда сені көр.... қал..... .

Әжемнің айтқан әңгімесін ұмыт..... қал..... .

Бүгін күн суық, ауыр..... қалма.

Жандос кеше сабақтан кейін кітапханаға бармай, асығып кет..... қал..... .

Ағам екеуіміз сабақ оқымай ойнап жүргенде әке-шешеміз кел..... қал..... .

ТЫҢДАЛЫМ

5-тапсырма. Диалогты тыңдаңыз, жаңа сөздер мен тіркестерді теріп жазыңыз. Оларды пайдаланып сөйлем құрыңыз.

- Айнұр:** Сәлем, Айбек! Қалың қалай? Кеше ауылдан келдің ғой, иә?
- Айбек:** Сәлем, Айнұр! Иә, ауылға барып, демалып қайттым. Өз ауылымды, ортамды қатты сағынып қалдым.
- Айнұр:** Ой, қандай жақсы! Ауылда кімдер бар еді?
- Айбек:** Әке-шешем, ата-әжем, ағайын-туыс, көршілер бар. Қариялар аман болсын, батасын беріп, ақылдарын айтып отырады. Ауылға барған сайын шынайы жылулықты сезінесің.
- Айнұр:** Қандай керемет! Мен де сондай ортам болсын деп армандаймын. Қаланың ішінде ондай тату-тәтті қарым-қатынасты жиі көре бермейміз.
- Айбек:** Дұрыс айтасың. Ауылда адамдар бір-біріне сыйлы және жолдас пен көршілер де туыстай болып кеткен. Осы жолы шежіре туралы да көп нәрсе үйрендім. Әкем жеті атамызды, шежіремізді, руымыздың тарихын түгел айтып берді.
- Айнұр:** Неткен жақсы! Мен де жеті атамды жаттап алғым келеді.
- Айбек:** Үйреніп ал. Бұл – өз тегінді, тамырыңды тану. Адам өзінің өткенін білсе, келешегіне сеніммен қарайды.
- Айнұр:** Дұрыс айтасың. Сенің ортаң рухани жақтан бай екен. Осындай ортада өскен адам шын мәнінде бақытты.
- Айбек:** Рақмет, Айнұр. Келесі жолы ауылға бірге барайық. Сені отбасыммен ауылыммен таныстырамын. Анаммен шай ішіп, сырласқан сондай әсерлі болады!
- Айнұр:** Міндетті түрде! Ондай ортада болу үлкен ғанибет қой!

ЖАЗЫЛЫМ

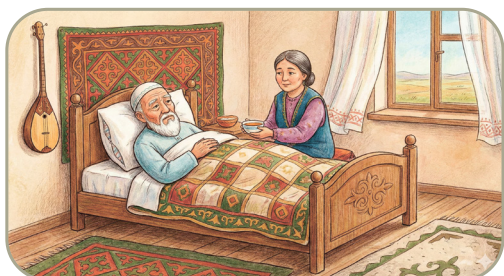
6-тапсырма. Сөйлемді аяқтаңыз.

- Әсем жер тайғақ болғандықтан құл..... қал.....
- Мен ұйық..... қал.....
- Студенттер дәріске кеш..... қал.....
- Әжем автобуспен ауылға кет..... қал.....
- Сіңлім үйде жыл..... қал.....
- Атам кенеттен ауыр..... қал.....
- Қалада кептеліс болғандықтан автобусты күт..... қал.....
- Бүлдіршіндер мерекелік кеште әндерін ұмыт..... қал.....

7-тапсырма. Сурет бойынша сөйлемді толықтырыңыз.

«Қалу» көмекші етістігін қолданыңыз.

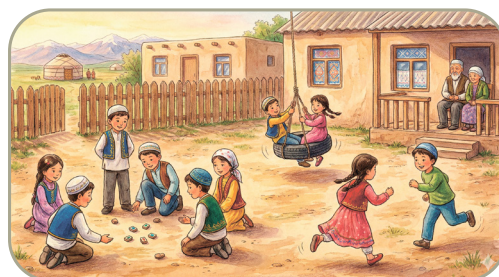
Әулетіміздің қариясы ауыр.... ..

Түркиядан сыйлы қонағымыз кел.... ..

Ағайын үйлену тойына жина.... ..

Көршінің балалары ауладан
кет.... ..

АЙТЫЛЫМ

8-тапсырма. Берілген тіркестерді қолданып,
әулетіңіз туралы баяндаңыз.

Менің үлкен атам, ағайындарым тату-тәтті, менің әке-шешем, әулетіміздің қариялары, отбасымыздың отағасы, отбасымыздың отанасы, сыйластықта, әулетіміздің сыйлы.

Мақал-мәтелдер

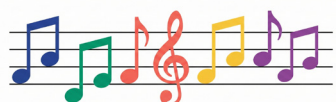
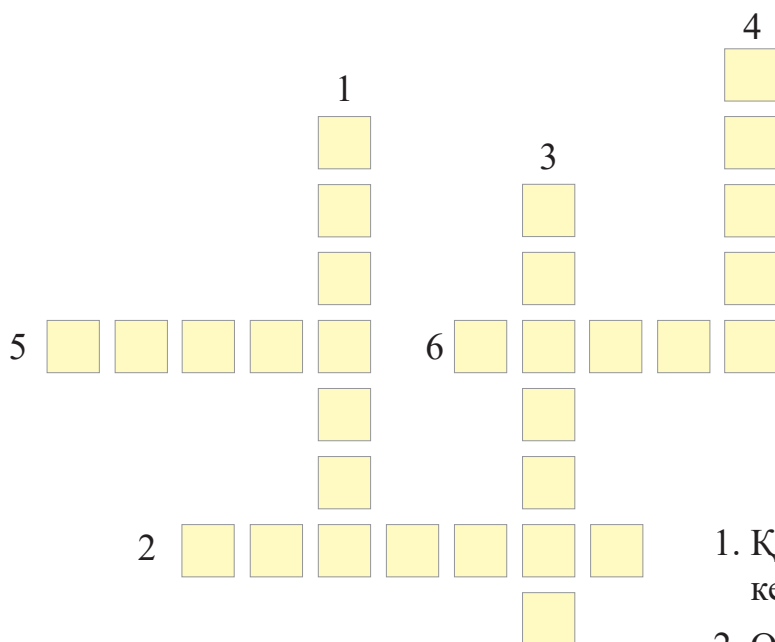
Адамды түсіне қарап таныма, ісіне қарап таны.

Ағайын ала болса, ауыздағысынан айрылар.

Жеті атасын білмеген - жетесіз.

9-тапсырма. Сөзжұмбақты шешіңіз.

“Дастарқан”
әнін тыңдаңыз.

1. Қазақ халқының ежелден келе жатқан шежіре жүйесі
2. Отбасының тірегі
3. Отбасының тірегі, анасы
4. Отбасы сөзінің синонимі
5. ... ақысы - Тәңір ақысы
6. “Aksakal” сөзінің қазақша нұсқасы

1-тапсырма. Таныс сөздердің астын сызыңыз, таныс емес сөздерді аударыңыз.

Үйлену тойы		тілек	
қыз ұзату		сарқыт	
қоныс той		бата	
наурыз мерекесі		сыйлау	
қарсы алу		естелік	
шығарып салу			

ОҚЫЛЫМ

2-тапсырма. Мәтінді оқыңыз. Мәтіннен кейінгі тапсырманы орындаңыз.

Қазақ мәдениетінде тойлардың орны ерекше. Солардың ішінде қыз ұзату мен үйлену тойы ерекше маңызды. Қоныс тойдың да орны бөлек. Қазір бұл тойларды қысқаша түсіндіріп өтейік:

Қыз ұзату – қазақ халқының ескі дәстүрі. Бұл күні қыз өз үйінен кетіп, болашақ күйеуінің үйіне барады. Қыздың туыстары оны шығарып салады, ал күйеу жігіттің отбасы оны қарсы алады. Бұл – қуаныш пен толқу араласатын ерекше сезім.

Үйлену тойы – екі жастың жаңа өмірге қадам басатын үлкен мерекесі. Тойда қонақтар жиналып, жас жұбайларға жақсы тілектер айтады; ән айтып, би билейді. Үлкендер бата береді. Достары мен туыстары жас жұбайларға сыйлық сыйлайды, ал кей адамдар естелік ретінде суретке түседі немесе естелік заттар ұсынады.

Қоныс той – адамдар жаңа үйге көшкенде жасайтын мереке. Қонақтар келіп, жаңа үйге бата береді. Жаңа үй иелері дастарқанға дәмді тағамдар қояды. Қоныс тойда да тілек пен сыйлық беру дәстүрі сақталған.

Той кезінде көптеген тілек айтылады. Қонақтар жастарға бақыт, денсаулық, ұзақ өмір тілейді. Үй иелері қонақтарын сыйлап, үйлеріне бата сұрайды. Бата – үлкендердің берген ақ тілегі. Бұл тілектер үй иелеріне береке, ырыс әкеледі.

Қазақ тойларында сарқыт деген керемет дәстүр сақталған. Сарқыт – тойдағы тағамдардан қонақтарға салып бару, осылайша, қонақтар үйлеріне барғанда тойға бара алмаған адамдарға да тойдың тағамдарынан дәм таттырады. Бұл дәстүр Түркияда да бар және «diş kirası» деп атайды.

Той – халықтың салт-дәстүрін, бірлігі мен ұлттық құндылықтарын көрсететін маңызды шара.

Сұрақтарға жауап беріңіз:

Қыз ұзату тойы қалай өтеді?

.....

Қызды кімдер шығарып салады?

.....

Үйлену тойында адамдар не істейді?

.....

Қоныс тойы деген не?

.....

Қоныс тойда қонақтар не береді?

.....

Сарқыт деген не?

.....

Бата деген не?

.....

Батаны кім береді?

.....

3-тапсырма. Берілген суреттер бойынша сәйкестендіріңіз.

Үйлену тойы

Наурыз мейрамы

Сарқыт

Қыз ұзату тойы

4-тапсырма. Жұптық жұмыс.

Тапсырма:

Жағдаят.

Сіз тойға келдіңіз. Той иесіне тілек айтыңыз. Сөздерді пайдаланыңыз:

Тілектер:

- Күйеу – жүз жылдық, құда – мың жылдық болсын!
- Бақытты болыңдар!
- Шаңырақтарың биік болсын!
- Некеңіз құтты болсын!

Грамматика: Ырықсыз етіс (Edilgen)

Негізгі етістік + -ыл / -іл / -л; -ын / -ін / -н;

Негізгі етістік (Ana Fiil)	Ырықсыз етіс (Geçişsiz Fiil)	Аудармасы
Қарсы алу	Қарсы алынды	Karşılandı
Шығарып салу	Шығарып салынды	Uğurlandı
Айту	Айтылды	Söylendi
Сыйлау	Сыйланды	Hediye edildi
Беру	Берілді	Verildi

* Етістіктің түбірінде «л» болса, -ын/-ін/-н жұрнақтары жалғанады.

Ескерту!

Бұрыс	Дұрыс
Туылған күн Туылған күніңмен! Туған күніңмен! Мерекеңмен! Жаңа жылдарыңызбен!	Туған күн Туған күнің құтты болсын! Мереке құтты болсын! Жаңа жыл құтты болсын!

5-тапсырма. Толықтырыңыз, ырықсыз етісте жазыңыз.

1. Қыз ұзату тойында қаншама тілектер ____ (айту).
2. Жаңа үйге бата ____ (беру).
3. Құдалар керемет көңіл күймен ____ (қарсы алу).
4. Үйлену тойында жас жұбайларға сыйлықтар ____ (алу).
5. Қонақтарға дастарқаннан сарқыт ____ (беру).

6-тапсырма. Сөйлем құраңыз.

Той түрі	Қашан өткізіледі?	Қандай дәстүрлер бар?
Үйлену тойы		
Қыз ұзату		
Қоныс той		

7-тапсырма. Сөйлем құраңыз. Берілген сөздерді пайдаланып, ырықсыз етіспен сөйлемдер құраңыз:

- бата / тойда
- сыйлық / туған күнде
- қонақтар / дастарқан
- тілек / үйлену тойы
- естелік / сурет

ТЫҢДАЛЫМ

**8-тапсырма. Диалогты тыңдаңыз.
Диалогтан кейінгі тапсырманы орындаңыз.**

- Аружан:** Сәлем, Айше! Осы аптаның аяғында Наурыз мерекесін атап өтеміз.
- Айше:** Сәлем, Аружан! Наурыз мейрамы туралы бұрын естідім, бірақ қалай атап өтілетінін білмеймін.
- Аружан:** Наурыз – түркі халықтарының көктем мен жаңару мейрамы ғой. Бұл күні күн мен түн теңеседі. Түркияда наурыз тойланбай ма?
- Айше:** Түркияда да кей жерлерде Наурыз атап өтіледі, бірақ мен Қазақстанда Наурыз қалай тойланатынын білмеймін. Бұл күні адамдар не істейді?
- Аружан:** Адамдар үйлерін тазалайды, қонақ шақырады, ұлттық тағамдар дайындайды. Ең маңызды тағам – наурыз көже.
- Айше:** Наурыз көже неден жасалады?
- Аружан:** Наурыз көже жеті түрлі тағамнан жасалады. Мысалы, мына өнімдерден дайындауға болады: су, ет, тұз, май, жарма, құрт және бидай. Бұл – береке мен молшылықтың белгісі.
- Айше:** Өте дәмді болатын сияқты! Бізде де осыған ұқсас көже бар, той сорпасы деп аталады. Наурыз мерекесінде тағы қандай дәстүрлер бар?
- Аружан:** Ақсақалдар бата береді, келер жыл үшін жақсы тілектер айтылады. Жастар алтыбақан тебеді, ән айтып, би билейді. Қыз куу, қазақша күрес, бәйге, асық ату, арқан тарту сияқты ұлттық ойындар ойналады. Адамдар әдемі, ұлттық киімдерін киеді.
- Айше:** Мен бұл мейрамды көргім келеді. Ұлттық ойындарды да үйренгім келеді.
- Аружан:** Онда сен де кел, Айше! Біз аулада киіз үй құрамыз, бәріміз бірге тойлаймыз.
- Айше:** Керемет, рақмет, Аружан! Міндетті түрде келемін. Мерекені асыға күтемін! Наурыз мейрамы құтты болсын!

Сұрақтарға жауап беріңіз:

Наурыз қандай мереке?
Түркияда наурыз мерекесі атап өтіле ме?
Қазақстанда наурыз қалай тойланады?
Бұл күні адамдар не істейді?
Наурыз көже қандай тағамдардан жасалады?
Ақсақалдар не істейді?
Ал жастар ше?
Қандай ұлттық ойындар ойналады?
Халық қандай киім киеді?

9-тапсырма. Сөйлемдерді аяқтаңыз:

- Наурыз – _____.
- Наурыз көже – _____.
- Адамдар _____.
- Мен _____ тойлағым келеді.

АЙТЫЛЫМ

10-тапсырма. Жолдасыңызбен төмендегі тақырыпқа диалог құрыңыз:

Наурыз тек Қазақстанда емес, Орталық Азия мен Кавказ елдерінде де кеңінен тойланады.

ЖАЗЫЛЫМ

**11-тапсырма. Қатысқан бір тойды сипаттап жазыңыз.
Мәтінде кемінде 3 рет ырықсыз етісті қолданыңыз.**

**12-тапсырма. Төмендегі тақырыптардың бірін тандап,
80 – 100 сөзден тұратын қысқа мәтін жазыңыз:**

1. Мен қатысқан той (үйлену тойы, қыз ұзату, т.б.)
2. Болашақта қандай той жасағым келеді?
3. Қонаққа барғанда қандай дәстүрлерді орындаймын?

13-тапсырма. Сіз тойлаған бір мерекені сипаттаңыз (6 - 7 сөйлем).

Қайда, қашан, кіммен және не істегеніңізді жазыңыз.

14-тапсырма. Берілген сөйлемдерді үлгі бойынша жазыңыз.

Үлгі : Туристер Алматы халықаралық әуежайынан күтіп (алу) алынды.

1. Университетке арнайы хат (жазу).....
2. Қазақ классиктерінің шығармалары (оқу).....
3. Ауылда наурыз мекересіне орай бауырсақ (пісіру).....
4. Қоныс тойға қонақ (шақыру).....
5. Тойда халыққа бата (беру).....

15-тапсырма. Берілген тіркестер арқылы “Туған күн” тақырыбында мәтін құраңыз.

Туған күн тойланды, туған күнге ең жақын достары жиналды, көп тілектер айтылды, сыйлық берілді, ән айтып, би биледі, Жазираның туған күні, ол қатты қуанды, дастарқанға түрлі тәттілер мен ұлттық тағамдар қойылды, жастар ойын ойнады, қонақтар ризашылықпен тарқасты.

16-тапсырма. Наурыз көженің жасалуын жазыңыз.

1.
2.
3.
4.
5.

17-тапсырма. Сөзжұмбақты шешіңіз

Ұ	Ц	Ю	Д	Щ	Ю	М	Ы	Ш	Г
С	Н	А	У	Р	Ы	З	Р	П	Ғ
Қ	Ү	З	У	Ц	Б	А	Т	А	Щ
Д	Ы	Н	С	А	Р	Қ	Ы	Т	Ы
П	У	З	Д	Ь	В	К	Б	Ф	Ц
Т	Ұ	Ә	Ұ	Е	Г	Ы	Ж	Ң	Б
У	Л	Ю	С	З	Т	Ұ	А	Ъ	Я
Ғ	Ы	К	Г	У	А	Т	В	Ө	Ю
А	С	Ү	Ү	М	Ю	Т	О	С	Ю
Н	Ж	Я	Щ	Ы	Ч	Ы	У	Й	З

Тойдан, айт
мейрамынан
ырымдап
әкілінетін
дәм

... оң
болсын, ақ
мол болсын!

Адал
ниет,
жақсы тілек
білдірудің бір
түрі, қазақ
елінің ұлттық
дәстүрі.

... күніңіз
құтты
болсын!

Қыз баланы
келін болатын
шаңырағына
шығарып
салу рәсімі.

Ұлыстың
Ұлы күні

Сүндетке
отырған
баланың
құрметіне
жасалатын
той

Мақал-мәтелдер

Тойдың болғанынан боладысы қызық.

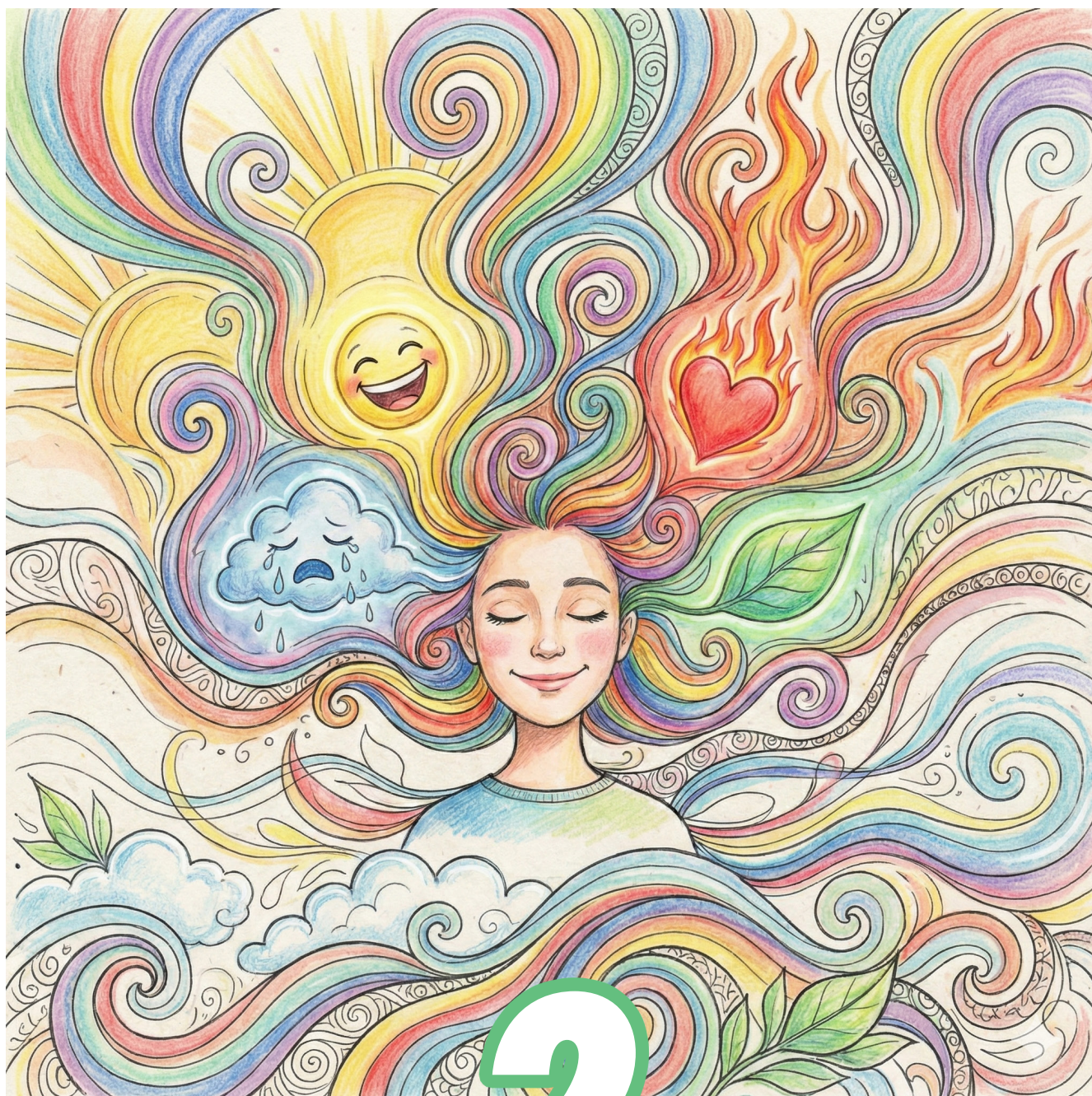
Өзі тоймағаннан сарқыт дәметпе.

Ұлыс оң болсын, ақ мол болсын!

Батаменен ел көгереді, жаңбырменен жер көгереді.

«Наурыз-думан»
әнін тыңдаңыз

2

ДӘРІС

АДАМНЫҢ ТҮР-ТҰЛҒАСЫ

1-тапсырма. Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Мұңаю		адал	
ренжу		шыдамды	
шаршау		батыл	
мақтану		белсенді	
сену		еңбекқор	
уайымдау		ұқыпты	

ОҚЫЛЫМ

2-тапсырма. Оқыңыз. Тапсырманы орындаңыз.

Адамды тек сырт келбетіне қарап бағалауға болмайды. Расында, адамның шынайы сұлулығы оның мінезіне байланысты. Кейбір адамдар ұзын бойлы, сымбатты, көрікті болады, сұлулығымен бірден көзге түседі. Бірақ жақсы адам болу үшін ең бастысы мінез жақсы болу керек.

Менің досым Арман сондай адам. Ол өте адал, еңбекқор, белсенді және ұқыпты. Сондай-ақ Арман адамдарға көмектескенді жақсы көреді. Әрқашан көмектесуге тырысады және уәдесінде тұрады. Сондықтан оған бәрі сенеді.

Арман сабырлы және шыдамды. Біреу қате істесе, оған ренжімейді, түсіністікпен қарайды. Мәселелерді сабырмен шешеді.

Сонымен қатар досымның жақсы қасиеттерінің бірі – жауапкершілігі. Ол өз жұмысына жауапкершілікпен қарайды. Бір нәрсені бастаса, жарты жолда қалдырмайды, соңына дейін жеткізбей қоймайды.

Ол болашағына сеніммен қарайды. Қандай жағдай болса да, уайымдамайды. Бәрі жақсы болады деп, басқаларға да жігер береді.

«Нағыз досты, басыңа іс түскенде білерсің», – дейді халқымыз. Мен Арман сияқты адаммен дос болғанымға қуанамын. Оның сырт келбеті қарапайым болса да, жүрегі – кең, мінезі – көркем. Шын мәнінде, адамның түр-тұлғасынан бұрын, мінезі маңызды.

? А) Сұрақтарға жауап беріңіз.

Адамның шынайы сұлулығы немен байланысты? Неге?
Арманның мінезі қандай?
Арманға не үшін бәрі сенеді?
Досы Арманның қай ерекшелігін жақсы көреді?
«Нағыз досты, басыңа іс түскенде білерсің» деген сөзді қалай түсінесіз?

📖 Ә) Берілген сөздерді «-ып /-іп /-п + қалу» формасында қолданып, сөйлем құраңыз.

Мысалы: Шаршау → Ол кеше кешке қатты шаршап қалды.

Сөздер:

- Мұңаю →
- Ренжу →
- Сену →
- Уайымдау →

📖 3-тапсырма. Сөздердің синонимдерін жазыңыз.

Сөз	Синоним
Адал	
Шыдамды	
Мұңаю	
Ренжу	

Сабырлы шыншыл көңілсіз болу көңілі қалу

Грамматика

Қажеттілік екі жолмен жасалады (Gereklilik)

1. Етістік + -у + керек / тиісті / қажет

2. Етістік + -у + тәуелдік жалғау + керек / тиісті / қажет

баруым қажет
баруың қажет
баруы қажет
баруымыз керек
баруларың керек
баруы керек

сенуім керек
сенуің керек
сенуі керек
сенуіміз қажет
сенулерің қажет
сенуі қажет

Қажеттілік (Сұрақ формасы)

сенуім керек пе?
сенуің керек пе?
сенуі керек пе?
ренжуіміз керек пе?
ренжулерің керек пе?
ренжуі керек пе?

мұңаюым керек пе?
мұңаюың керек пе?
мұңаюы керек пе?
мұңаюымыз керек пе?
мұңаюларың керек пе?
мұңаюы керек пе?

ТЫҢДАЛЫМ

4-тапсырма. Тыңдаңыз. Қарамен белгіленген сөздерге назар аударыңыз.

Аян: Сәлем, Гүлшат! Сенен бірнәрсе сұрайын деп едім.

Гүлшат: Сәлем, Аян! Иә, сұра.

Аян: Сен Жанармен бұрыннан бері таныссың ба?

Гүлшат: Иә, біз университетте бірге оқығанбыз. Жатақханада көрші бөлмеде тұрдық. Ол – өте жақсы қыз.

2.1. Мінездеме

- Аян:** Мен онымен жақында ғана таныстым. Бірақ оның мінезі жайлы көбірек білгім келеді. Ол қандай адам?
- Гүлшат:** Жанар – өте сабырлы, байсалды, **ұқыпты** және ақкөңіл қыз. Университетте өте **белсенді** студент болды, жақсы оқыды, түрлі іс-шараларға қатысып жүрді. Қазір жұмыс орнында да өте белсенді, **еңбекқор**. Ол әрқашан адамдарға көмектесуге дайын тұрады.
- Аян:** Мен де соны байқадым. Кеше бір әріптесімізге жұмысты сабырмен түсіндіріп жатты.
- Гүлшат:** Иә, ол өте жауапкершілігі мол адам. Өз жұмысына мұқият қарайды. Сонымен қатар кішіпейіл және тіл табысқыш. **Шаршап, мұңайғанды**, біреуге **ренжу** дегенді де білмейді.
- Аян:** Иә, байқағанымдай, ол ұжыммен де жақсы араласады.
- Гүлшат:** Дәл солай. Жанар – сенімді әрі адал қызметкер. Сондықтан да жұмыста оны бәрі сыйлайды.
- Аян:** Рақмет, Гүлшат! Мен Жанармен жақынырақ танысқым келеді.
- Гүлшат:** Әрине! Ол жаңа танысқан адамдармен тез тіл табысады. Сендер жақсы дос, әріптес боласыңдар деп ойлаймын.

ЖАЗЫЛЫМ

5-тапсырма. «Мен танитын жақсы адам» 5–7 сөйлеммен өзіңіз танитын бір адамды сипаттаңыз. Оның түр-тұлғасы мен мінезі қандай? Жаңа сөздерді қолданыңыз.

Мысалы:

Менің әпкем Айдана – өте ұқыпты, белсенді және адал адам. Ол әрдайым уәдесінде тұрады. _____

6-тапсырма: Сөйлемдерді -у + керек / тиісті / қажет құрылымын қолданып аяқтаңыз, берілген сөздер мен сөз тіркестерімен сөйлем құраңыз.

1. Адамның сырт келбеті маңызды, бірақ
2. Арманға жету үшін еңбекқор
3. Ұқыпты адам әрқашан
4. Шыдамды адам ешқашан
5. Қиындықтар болғанда мұңай.....
6. Үлкен кісілерге ренжі.....
7. Шаршау.....
8. Мақтану
9. Сену
10. Уайымдау
11. Адал адам.....
12. Батыл
13. Белсенді.....

7-тапсырма. Сөйлемдерді аяқтаңыз.

- Ертең ерте тұрып, жиналу..... (Біз)
- Әр адам өз денсаулығына күтім жасау... (Ол)
- Мен ата-анама көмектесу... ..
- Ертең әуежайға барып, қонақтарды күтіп алу... (Біз)
- Студенттер сабақта белсенді... ..
- Мамандар өз ісіне ұқыпты, адал... ..

8-тапсырма. Сурет бойынша сәйкестендіріңіз.

мұңаю
ренжу
шаршау
ұқыпты
еңбекқор
мақтану

9-тапсырма. Берілген тіркестер арқылы сөйлем құраңыз.

Баруымыз қажет, сұрауымыз керек пе, келуі керек еді, көрулерің керек, жүргізуі қажет, жөндеп беруі керек, сенуіміз керек пе, тапсыруымыз қажет, жетік білуіміз қажет.

.....

.....

.....

.....

.....

10-тапсырма. Түрікше сөздердің қазақша баламасын табыңыз.

Е	О	Е	Ж	М	М	Х	Ж	Ф
М	І	Ң	Ұ	Ж	Ұ	Н	Ұ	Ф
А	Б	Б	Қ	Х	Э	Ң	Д	Ф
Қ	Ғ	Е	Ы	Д	Ф	Р	А	У
Т	Ъ	К	П	Ғ	Ф	Э	А	Ю
А	В	Қ	Т	Г	Г	Ш	П	С
Н	Ы	О	Ы	Ұ	Р	Р	Ъ	Е
У	Ъ	Р	Ғ	А	В	Ң	Л	Н
Ө	Р	Ч	Ш	Т	И	Ұ	Н	У

inanmak

üzülmek

övünmek

yorulmak

düzenli

çalışkan

Activate Windows

Мақал-мәтелдер

Жақсыдан үйрен, жаманнан жирен.

Жақсы адамның ашуы шай орамал кепкенше.

«Елім-ай»
әнін тыңдаңыз

1-тапсырма. Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Сүйкімді		толу	
сымбатты		арықтау	
денелі		мең	
нәзік		әжім	
көрікті		ақ шаш	
тартымды			

ОҚЫЛЫМ

2-тапсырма. Оқыңыз. Жауап беріңіз.

Бүгін сіздерге отбасымыздағы үш жақынымды таныстырайын. Олар – әжем, анам және әпкем. Олардың сырт келбеті де, мінезі де әртүрлі, бірақ үшеуі де маған өте қымбат жандар.

Әжем сексен жаста. Оның шашы түгелдей аппақ, өзіне ақ шаш жарасады. Бетінде әжім көп, бірақ көзіндегі жылулық пен даналық бәрінен артық. Әжемнің сырт келбеті қатал болса да, жүзі – нұрлы. Ол мейірімді сөзімен, сабырлы мінезімен бәрімізге үлгі.

Анам Гүлнұр – нәзік әрі ұқыпты адам. Оның бойы орташа, өзі арықтау. Шашы қоңыр, толқынды. Бетінде аздап әжім бар, бірақ ол әрдайым күлімсіреп, жайнап жүреді. Анам қандай жағдайда да өзін таза, жинақы ұстайды. Оның күлкісі мен мейірімді жүзі үйімізге жарық сыйлайды.

Ал әпкем Анар – өте көрікті және сымбатты. Ол бала кезінде спортпен көп шұғылданған, сондықтан бойы ұзын, денелі болып өсті. Міндетті түрде күнделікті спортпен шұғылданатын еді. Қазір ол сәл толықтау көрінсе де, өзін жақсы көреді, күтінеді және салауатты өмір салтын ұстанады. Анардың жүзі жылы, мейірімді. Ұзын шашы қап-қара, түзу. Оның бетінде кішкентай меңі бар, бұл оны одан сайын сүйкімді әрі тартымды көрсетеді. Ол үнемі күліп жүреді, сондықтан адамдар оны жақсы көреді.

Уақыт өткен сайын адамның сырт келбеті өзгерсе де адамның шынайы сұлулығы – оның жүрегінде.

Сұрақтарға жауап беріңіз.

Анар кім? Анарды сипаттаңыз.

Гүлнұрдың сырт келбеті мен мінезі қандай? Баяндаңыз.

Автордың әжесі неше жаста? Әжесін сипаттаңыз.

«Адамның шынайы сұлулығы – жүрегінде» деген пікірге қосыласыз ба?

Өз отбасыңыздағы адамдарды сипаттаңыз.

Грамматика

Міндетті түрде

Тамақтарымызға міндетті түрде бұрыш қосуды әдетке айналдырғанбыз.
Шамам келмей қалатындай жағдай болмаса, міндетті түрде барып қатысамын.
Директор шақырған жиналысқа міндетті түрде қатысамыз.

Мүлдем

Қазір адамдар атарбамен мүлдем жүрмейді.
Гүлшат бала кезіндегісіне мүлдем ұқсамайды.
Олар мүлдем басқаша ойлайды.
Бұл мен білетін тыныш Ыстамбұлға мүлдем ұқсамайды.

Тағы да

Гүлдерге тағы да су құйшы.
Жанармен тағы да кездесіп қалдық.
Биыл магистратураға құжаттарымды тағы да тапсырамын.

Күрделі етістіктер (Birleşik Fiiller)	
- ып / іп / п + ал + жіктік жалғау	- ып / іп / п + бер + жіктік жалғау
«Ал-» көмекші етістігі негізгі етістікке жалғанғанда, қимылдың тез және толық жүзеге асқанын білдіреді	«Бер-» көмекші етістігі негізгі етістікке амалды бөгде (басқа) адам үшін істелетіндей мән үстейді
Мен түрік тілін үйреніп алдым	Мынаған әкеңнің нөмірін <i>жазып бер</i>
Сен жаңа рецептінi жазып алдың ба?	Оларға болған оқиғаны <i>айтып бер</i>
Асан телефон арқылы анасымен сөйлесіп алды	Осы сөздің мағынасын <i>түсіндіріп беріңдер</i>
Темірлан түскі үзілісте ұйықтап алды	Балам, көйлегің кірлепті ғой, <i>жуып берейін</i>

ТЫҢДАЛЫМ

3-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

- Ғазиза:** Мөлдір, кеше кітапханада бізбен бір үстелде отырған бейтаныс жігітті байқадың ба?
- Мөлдір:** Иә, байқадым. Ұзын бойлы, денелі жігіт қой? Шашы қара, толқынды, көзінде көзәйнегі бар, кітап оқып отырған жігітті айтасың ба?
- Ғазиза:** Дәл өзі! Маған сол жігіт ерекше әсер қалдырды, Мөлдір. Сондай сымбатты, ұқыпты екен.
- Мөлдір:** Бет-әлпеті де тартымды, бірақ қасында досы жоқ сияқты. Мінезі тұйық па екен?
- Ғазиза:** Білмеймін, бірақ кітапты аса зейінмен оқып отырды. Мүмкін жалғыздықты жақсы көретін шығар.
- Мөлдір:** Өзі сабырлы, ойы терең сияқты. Дене бітімі келісті екен, спортпен айналысатыны байқалады.
- Ғазиза:** Иә, сондай сымбатты жігіт екен. Маған бір сәтте терезеге қарап ойланып кеткені ерекше әсер етті.
- Мөлдір:** Ол жігіттің көзқарасынан тәрбиелі, парасатты жан екенін байқауға болады.
- Ғазиза:** Келісемін, Мөлдір. Адамның ішкі сұлулығы оның көзінен де көрінеді.

Сұрақтарға жауап беріңіз.

Ғазиза мен Мөлдір жігітті сипаттағанда қандай сөздерді қолданды?
Жігіттің мінезіне қатысты не айтылды?
Өзіңіздің тобыңыздағы немесе кез келген бір адамды сипаттаңыз.
Сол кісіге мінездеме жазыңыз.
Диалогқа қатысты сұрақтар құраңыз.

4-тапсырма. Сәйкестендіріңіз.

1	Сөз	☐	Мағынасы немесе синонимі
2	Сымбатты	☐	Кішкентай қара дақ
3	Тартымды	☐	Көзге жағымды, әсерлі
4	Мең	☐	Дене бітімі келісті
5	Ұқыпты	☐	Тиянақты, жинақы
6	Денелі	☐	Мықты, ірі
7	Уайымдау	☐	Іштей мазасыздану

5-тапсырма. Төмендегі сөйлемдерді толықтырыңыз.

- Ол өте _____ адам. Мінезі де салмақты.
- Жаңа студенттің бетінде кішкентай _____ бар.
- Менің досым киімге өте _____.
- Бүгін мен қатты _____.
- Кітапханадағы жігіт сондай _____ екен.

Қажет сөздер: ұқыпты, шаршадым, сабырлы, тартымды, мең.

**6-тапсырма. Сөйлемді толықтырыңыз,
« -ып / іп / п + ал» құрылымын қолданыңыз.**

Мен кешке дейін жұмысымды бітір.....
Дәріске кірмес бұрын құрбыларыммен шай іш.....
Досым үй тапсырмасын жаз.....
Нағашы әжем қой жүнінен кеудеше тоқ.....
Ағаш түбіндегі барлық алмаларды жина.....
Ол шетелге кетпес бұрын анасымен сөйлес.....

АЙТЫЛЫМ

7-тапсырма. «Менің досым» тақырыбында әңгімеленіз.

- Досыңызды сипаттаңыз
- Сырт келбеті (бойы, жүзі, шашы, дене бітімі, киімі)
- Мінезі, адамгершілік қасиеттері
- Сізге не үшін ұнайды?
- Сізбен қарым-қатынасы қандай?

ЖАЗЫЛЫМ

8-тапсырма. «Міндетті түрде», «тағы да», «мүлдем» сөздерін қолданып, сөйлемдерді аяқтаңыз.

Азамат досымен ренжіскеннен кейін сөйлеспеді.

Құрбым шетелге саяхатқа кетті.

Әскердегі достарыммен кездеспедім.

Түркияға барсам, Мардин қаласына барамын.

Біз түрік асханасына тамақтануға келдік.

9-тапсырма. Тіркестер мен сөйлем құраңыз.

міндетті түрде, әжімге қарсы, көрсетеді, дұрыс тамақтану, міндетті түрде, бетке арналған крем, қолданамын, арықтау үшін, қажет, арықтау, сізді сымбатты, нәзік етіп, шамадан тыс толу, денсаулыққа зиян.

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....

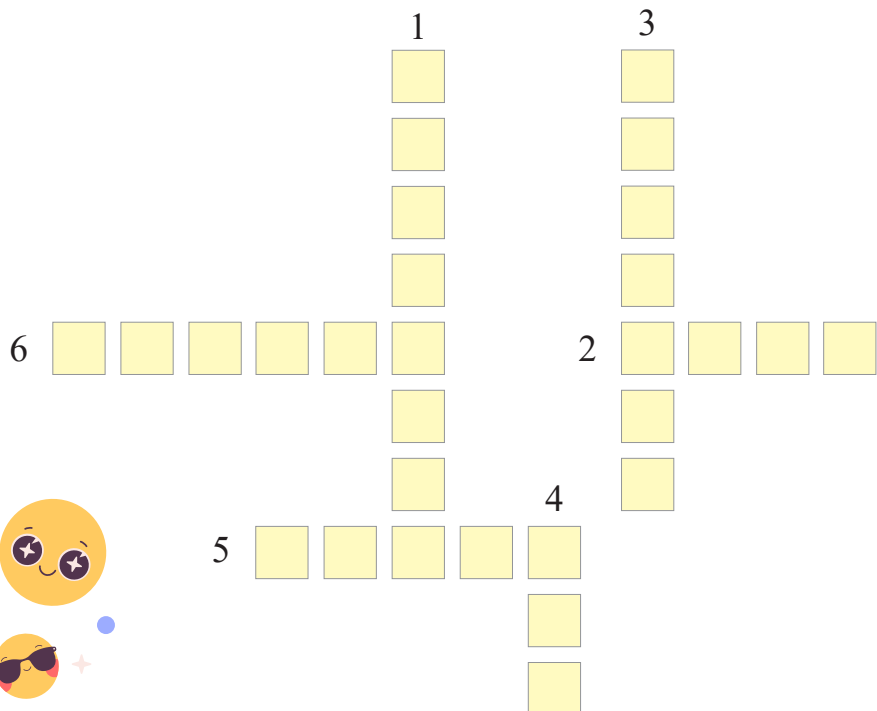
10-тапсырма. Сөйлемді аяқтаңыз.

.....жазып алдым.
түсіндіріп берейін.
көріп алыңдар.
жуып берейін.
дайындап берерсің.

11-тапсырма. Сөздердің қазақша баламасын табыңыз.

1. Sevimli
2. Kilo almak
3. Zayıflamak
4. Ben
5. Kırışıklık
6. Yapılı

Мақал-мәтелдер

Мінез – адамның айнасы.

«Дайдидау»
 әнін тыңдаңыз

1-тапсырма. Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Лауазым		мейіргер	
басшылық		іскер	
басқарма		мұнайшы	
қызметкер		әкім	
саясаткер		кәсіп	
тілші		тәжірибелі	
зергер		білікті	

2-тапсырма. Сурет бойынша сәйкестендіріңіз.

Мұнайшы, Мейіргер, Зергер, Тілші, Саясаткер, Әкім, Құрылысшы

ОҚЫЛЫМ

3-тапсырма. Оқыңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

Менің атым – Арайлым. Қазір мен университеттің төртінші курсында оқимын. Болашақ мамандығым – журналист. Журналист болу – менің бала кезден бергі арманым. Тілші болу оңай жұмыс емес, бірақ өте қызықты.

Журналист әрдайым білімді, белсенді, әрі іскер маман болуы керек. Ол қоғамда болып жатқан жаңалықтарды халыққа кешікпей дер кезінде, нақты, жан-жақты жеткізуге жауапты. Осы салада жұмыс істеп жүрген тәжірибелі, білікті мамандармен танысу маған үлкен шабыт береді.

Біздің факультетте өте білікті ұстаздарымыз бар. Олар бізге тек

2.3 Мамандығың кім?

теорияны емес, тәжірибені де үйретеді. Біз телестудияға барып, кәсіби тілшілердің жұмысымен де танысамыз. Олардың ішінде атақты тележүргізушілер мен редакторлар, операторлар мен басқарма мүшелері де болды.

Сондай-ақ мен саясат, экономика және мәдениет тақырыптарында жазуды ұнатамын. Келешекте танымал саясаткерлермен сұхбат жүргізіп, маңызды жаңалықтар дайындағым келеді. Экономикаға үлес қосып жүрген мамандардан сұхбат алғым келеді.

Қоғамда әр мамандықтың өз қиындығы мен жауапкершілігі бар. Мен әртүрлі мамандардың өмірін халыққа танытқым келеді. Мысалы, мұнайшы – қауіпті ортада жұмыс істесе, мейіргер – адам өміріне жауапты, оның да жұмысы өте қиын. Саясаткер, әкім, бастық сияқты лауазым иелері де өз саласында басшылық қызмет атқарады, мен олардың қызметтерін де халыққа жеткізгім келеді.

Мен өз мамандығымды мақтан етемін. Себебі жақсы журналист – қоғамның айнасы сияқты. Ал мен сол айна болып еңбек етуге дайынмын!

Сұрақтарға жауап беріңіз.

Арайлым қай курста оқиды?
Ол қай мамандықты таңдаған?
Журналист қандай қасиеттерге ие болуы керек?
Арайлымның арманы қандай?
Ол болашақта кімдермен сұхбаттасқысы келеді?
Мәтінде тағы қандай мамандықтар аталған?

4-тапсырма. Диалог құрастырып, сөйлесіңіз.

Жағдаят:

университеттегі кітапханада екі студент танысып,
өз мамандықтары туралы әңгімелеседі.

Рөлдер:

Тарих факультетінің студенті;
Медицина факультетінің студенті.

Мақсат:

Өз мамандығын таныстыру;
Неліктен бұл мамандықты таңдағанын айту;
Жұмыс ерекшелігін сипаттау.

Грамматика

Етістік + -ып / -іп / -п

жатыр / жүр / отыр / тұр + еді + жіктік жалғау

Bu yapı Kazakçada geçmişte devam eden bir eylemi anlatır.

Türkçedeki “-yor-du” (şimdiki zamanın hikâyesi) yapısına çok benzer.

ауырып жатыр едім

болып жүр едің

сұрап жатыр еді

ойнап жүр едік

сұрап жатыр едіңдер

айтып жатыр еді

Мысалдар

Ауырып жатыр едім

Мұғалім болып жүр едің

Досым сұрап жатыр еді

Жыл сайын бірге ойнап жүр едік

Біздің орталық стадионды сұрап жатыр едіңдер

Ұлың ұзақ жасасын деп тілек айтып отырған едіңіз

Кеше ғана осы мәселені айтып отыр едіңіз, бүгін соны талқыладық

Оның сөздері жүйкесіне тиіп отыр еді, шыдамай бөлмеден шығып кетті

Бағана басы ауырып отыр еді, үйіне қайтып кеткен шығар

5-тапсырма. Сөйлем құраңыз.

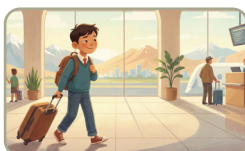
1. Қазақстанға оқып жүрген еді Асқар шетелде аяқасты келді.

2. кино шалды біз көріп қоңырау отыр едік.

3. кетіпті дәрігерге түскі едік дәрігер келіп үзіліске шығып

4. берді дене көтеріліп еді қызуым анам дәрі.

5. салып кеткен еді білегім сынықшы шығып берді.

2.3 Мамандығың кім?

ТЫҢДАЛЫМ

6-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырманы орындаңыз.

- Ернұр:** Кешіріңіз, мына орын бос па еді?
Аяулым: Иә, бос. Отырыңыз, мархабат.
Ернұр: Рақмет. Сіз қайда оқисыз?
Аяулым: Мен медицина колледжінде оқимын. Болашақта мейіргер боламын. Сіз ше?
Ернұр: Мен мұнай-газ ісі факультетінде оқимын. Өз мамандығыңыз ұнай ма?
Аяулым: Иә, мейіргер болып, адамдардың емделуіне көмектесу ұнайды.
Ернұр: Тамаша таңдау екен. Мейіргер болу үшін сабыр мен іскерлік керек шығар?
Аяулым: Әрине. Сонымен қатар жауапкершілік пен жанашырлық та маңызды. Әрбір науқасқа мейіріммен қарау – біздің басты міндетіміз.
Ернұр: Керемет. Мен болсам, мұнайшы болуды армандаймын. Бұл – еліміз үшін маңызды кәсіп. Жауапкершілігі зор, пайдалы сала.
Аяулым: Солай шығар. Мұнай саласында жұмыс істеу қиын емес пе?
Ернұр: Әрине, жеңіл емес. Бірақ егер тәжірибелі, білікті маман болсаңыз, жақсы нәтижеге қол жеткізуге болады. Ағам – осы салада қызметкер. Қазір үлкен басқармада жұмыс істейді.
Аяулым: Жақсы екен. Бүгінгі таңда кез келген салада мықты маман болу үшін білім мен тәжірибе қажет. Біздің оқу орнымызда соған барлық мүмкіндік бар.
Аяулым: Өз ісін сүйетін адам – қай салада да табысты болады.
Ернұр: Келісемін. Мамандықты жүрекпен таңдау қажет. Сіз болашақта білікті мейіргер боласыз деп сенемін.
Аяулым: Рақмет! Сіз де мұнай саласының үздік маманы боласыз деп ойлаймын.

Сұрақтарға жауап беріңіз:

- Кейіпкерлер қайда танысты?
Аяулым қандай мамандықта оқиды?
Мейіргер болу үшін қандай қасиеттер қажет?
Ернұр неге мұнайшы болғысы келеді?
Сіздің мамандығыңыз қандай?
Тағы қандай мамандықтарды білесіз?

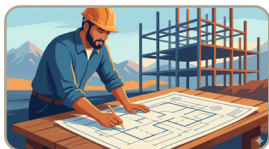

АЙТЫЛЫМ

7-тапсырма. Армандаған мамандығыңызды сипаттаңыз.

Қай мамандықты таңдадыңыз?

Ол мамандық не үшін маңызды?

Қандай адамдардан үлгі аласыз?

Бұл мамандықты неге таңдадыңыз?

Қандай қасиеттер қажет деп ойлайсыз?

ЖАЗЫЛЫМ

8-тапсырма. Төмендегі мамандықтарға сипаттама жазыңыз (әрқайсысы 1-2 сөйлем):

Мұнайшы _____

Мейіргер _____

Зергер _____

Саясаткер _____

Тілші _____

9-тапсырма. Толықтырыңыз.

-ып / -іп / -п + жатыр / жүр / отыр / тұр + еді құрылымын қолданыңыз.

Ем қабылда (Мен)

Форумға күнде бар (Біз)

Анкарада медицина бөлімінде оқы (Ол)

Дәрігерге кезек күт (Біз)

Автобус күт ? (Сен)

10-тапсырма. Тіркестермен сөйлем құраңыз.

Ол жаңа лауазымға, қызметкерлер жаңа басшыны, тағайындалып жатыр еді, әкімге кіру үшін, тексеріп жатыр еді, тілші сұқбат алу үшін, мейіргер науқастарды, халықпен сөйлесіп тұрған еді, құттықтап жатыр еді, кезек күтіп тұрмыз.

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....

11-тапсырма. Сурет бойынша сөйлем құраңыз.

Не істеп отыр, жатыр, тұр, жүр?

Саясаткер

.....

Кәсіпкер

.....

Зергер

.....

Қызметкерлер

.....

Тілші

.....

Бастық

.....

Мұнайшы

.....

12-тапсырма. Берілген сөздердің қазақша баламасын табыңыз.

1. politikacı 2. muhabir 3. hemşire 4. petrolcü 5. yönetim 6. meslek

.....

.....

.....

.....

Щ	У	К	Ә	С	І	П	Ғ	Ұ	Д
Ь	Ү	С	Н	Ю	Й	Э	З	С	Ж
Ғ	С	Ө	У	Щ	Ө	Щ	З	С	Ц
Қ	Ц	К	И	Ө	Ж	Й	Ж	Л	С
Е	С	А	Я	С	А	Т	К	Е	Р
З	Т	Я	З	М	Ё	Һ	Б	Ч	Ғ
С	І	М	Е	Й	І	Р	Г	Е	Р
З	Л	С	М	Ұ	Н	А	Й	Ш	Ы
З	Ш	Ь	Ә	Ұ	Й	Д	Ұ	Н	Ъ
Ү	І	Б	А	С	Ш	Ы	Л	Ы	Қ

hemşire

politikacı

yönetim

petrolcü

meslek

muhabir

Мақал-мәтелдер

Кәсіп түбі – нәсіп.

Еңбек түбі – береке.

«Бір бала»
әнін тыңдаңыз

3

ДӘРІС

ТҰРМЫС-ТІРШІЛІК

1-тапсырма. Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Майлы		жағу	
тіскебасар		ысыту	
піскен		қуыру	
шикі		төгу	
дәмдеуіш		тұздау	
минералды су		ашыту	
тамақтану		илеу	
аршу			

2-тапсырма. Сәйкестендіріңіз.

- ☐ май жағу
- ☐ ет қуыру
- ☐ кеседегі суды төгу
- ☐ қамыр илеу
- ☐ ет тұздау
- ☐ асханада тамақтану
- ☐ қысқа толқынды пеште тамақ ысыту
- ☐ газ жағу
- ☐ картоп аршу

- ☐ жағу
- ☐ қуыру
- ☐ төгу
- ☐ илеу
- ☐ тұздау
- ☐ тамақтану
- ☐ ысыту
- ☐ жағу
- ☐ аршу

ОҚЫЛЫМ

3-тапсырма. Мәтінді оқыңыз.

А) Қарамен белгіленген сөздермен сөйлем құраңыз.

Ә) Ет пен ұннан жасайтын бір тағамның рецепті туралы аудиториядағы достарыңызға айтып беріңіз.

Әжемнің самса құпиясы

Қалада тұратын Айдана жазғы демалыста ауылдағы әжесіне келді. Әжесі немересін қуана қарсы алды. Оған ерекше **тіскебасар** пісіруге уәде берді.

– Бұл жай самса емес, – деді әжесі күлімдеп, – бұл менің жасырын **дәмдеуіш** қосатын құпия рецептім.

Айдана қызығып қарап тұрды. Әжесі алдымен ұн мен минералды су қосып қамырды иледі. Қамырды біраз ашыту үшін үстін жауып қойды. Осы уақытта Айдана пиязды **аршып**, етті **турады**.

– Әже, бұл ет шикі ғой, оны қуырып алмаймыз ба? – деп сұрады Айдана.

– Жоқ, жаным, самсаның дәмі сол **шикі** ет қамырмен бірге піскенде керемет болады! – деп жауап берді әжесі.

Олар етке тұз бен дәмдеуіштерді қосып, жақсылап араластырды. Дайындалған етті қамырға салып, самса жасап, үстіне жұмыртқа жағып, пешке салды. Пеш алдын ала **ысытылған**, сондықтан самса тез **қуырыла** бастады.

Айдана әжесіне қарап тұрып: “Осыны күнде жеп тұруға болады екен”, – деді күлімдеп.

Дайын болған самсаны әжесі үстелге қойып, Айданамен бірге шай ішті. Олар тамақтану кезінде ұзақ әңгімелесті. Кішкентай қыз әжесінің самсасын жеп отырып, қолын майлап алды. Әжесі күлді де, немересіне майлық берді.

Бұл күн Айдана үшін нағыз естен кетпейтін күн болды. Ол енді бір күні өз қолымен самса пісіруге уәде берді.

Мәтін бойынша рет-ретімен белгілеңіз.

Самсаны пешке салды

Самсаның бетіне жұмыртқа жақты

Пияз аршыды

Етті қамырға салып самса пісірді

Самсаның қамырын иледі

Етке тұз бен дәмдеуіш қосты

ТЫҢДАЛЫМ

4-тапсырма. Тыңдаңыз. Әжемнің еті

Ет – қазақ халқының еттен дайындалатын ұлттық тағамы. Тойға немесе қонақасыға көбінесе қой сойылады. Ет тарту – құрмет көрсету белгісі. Ет түрлі жолмен дайындалады: қайнату, қуыру, бұқтыру және буда пісіру. Қазақ асханасында ет көбінесе қазанда пісіріледі. Қонақтарға ұсынар алдында арнайы кесіп, табаққа салып береді.

Асуға дайындалған етті жуып-шайып тазалап, қазанға салады да, ет батып тұратындай етіп суық су құяды. Содан кейін қазанды қатты жанған отқа қойып, қайнатады, бетіне шыққан көбігін алып тастап, шамалап тұз, кейде пияз салып, отын басып, 1,5 – 2 сағат ет әбден піскенше қайнатылады.

Еттің қамыры үшін су, тұз, ұн қажет. Асылған еттің көлеміне қарай қамыр илейміз. Қамырды дөңгелектеп жайып, сорпаға салып қайнатамыз. Піскен қамырды сүзіп алып, үстіне ет, картоп және тұздық құямыз. Ет піскен соң сорпасынан бөліп алып, тартылатын табақтың санына қарай мөлшерлеп, тұздық әзірлейді. Ол үшін сорпаға қара бұрыш, дөңгелектеп туралған пияз салып қайнатамыз.

Тыңдалым бойынша белгілеңіз.

	Дұрыс	Бұрыс
Етке қамыр қосылады		
Ет қуырылады		
Қазақша етке тұздық құйылады		
Еттің қамыры су, тұз, ұн арқылы дайындалады		
Ет 1 сағатта дайын болады		
Ет сорпасымен бірге беріледі		
Етке қамыр иленбейді		
Ет - қазақтың ұлттық тағамы		

Грамматика

ЕСІМШЕ (SIFAT-FİİL)	
-атын / -йтын; -етін / -йтін;	
жазатын хат	келетін қонақ
баратын жер	көретін фильм
тыңдайтын музыка	сөйлейтін кісі
турайтын ет	илейтін қамыр

Мысалдар
Қымыз ашытатын ыдыс
Май жағатын пышақ
Су төгетін шұңқыр
Бидай қуыратын таба
Оның ет сақтайтын арнайы бөлмесі бар
Қазақстанда тері илейтін, былғары жасайтын кәсіпорындар салынды
Дәріс оқитын маманның даусы ашық, сөзі көркем екен

тек ғана/қана емес

Қазақтың ұлттық киімі – **тек** өткеннің мұрасы **ғана емес**, бүгінгі сән әлемінің де маңызды бөлігі

Тек майлы **ғана емес** тұзды да

Тамақты **тек** қыздар **ғана емес** ұлдар да әзірлейді

Тек шикі балық **қана емес** піскен балық та бар екен

Тек минералды су **ғана емес** шай да ішетінмін

5-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

- Анасы:** Ертең үйге қонақтар келеді. Сол үшін бүгіннен дайындалуымыз керек. Дүкеннен азық-түлік сатып алуымыз қажет.
- Бекзат:** Анашым, ең алдымен ет дүкеніне барып, ет алайық.
- Анасы:** Ет алғанда майлы ет жақсы болар. Ет пісіремін. Сосын тіскебасарға етті қуырып бәліш және басқа тағам түрлерін де жасаймын.
- Әкесі:** Жақсы, жаным. Тіскебасарға піскен дайын балық әкелейін бе?
- Анасы:** Жоқ, шикі балық алыңдар. Сосын дәмдеуіштерден қара бұрыш, қызыл бұрыш, зере мен аскөк керек.
- Бекзат:** Әкешім, минералды су, алма шырынын да сатып алайық. Қонақтарға ұсынатын салқын сусын керек болады.
- Әкесі:** Иә, міндетті түрде. Тек минералды су мен шырын ғана емес, қымыз да аламыз. Ал көгөніс керек пе? Салат дайындаймыз ба?
- Анасы:** Әрине, бірнеше салат дайындау керек. Қияр, қызанақ, қызылша, пияз, асқабақ, брокколи мен сәбіз алыңдар. Тек бұларды ғана емес, жеміс-жидек алуды да ұмытпаңдар!
- Бекзат:** Салат дайындауға сосын мен де көмектесемін, көгөністерді аршып, турай аламын. Қуыратын сәбіз осы ма?
- Әкесі:** Иә осы, Айнұр, қамыр илейсің бе әлде дайын жайма сатып алайын ба?
- Анасы:** Қамырды өзім илеп, жаямын, солай дәмдірек болады. Бауырсақ та пісірмесе болмайды, бауырсаққа қамыр ашыту керек.
- Бекзат:** Ал етті алдын ала тұздап қою керек емес пе, сонда ет жұмсарып, дәмі ерекше болады. Онда қажетті заттар тізімін жасайық: майлы ет, көгөністер, тіскебасар үшін дәмдеуіштер, минералды су, шырын, қымыз және қымыран.
- Әкесі:** Иә, бәрін алдын ала жоспарлаған дұрыс. Бекзат, ұлым, кеттік, екеуіміз тез тамақтанып алып, дүкенге барып, керекті заттарды алып келейік!

А) Сұрақтарға жауап беріңіз:

1. Ертең кім келеді?
2. Қандай азық-түлік сатып алу жоспарланды?
3. Дәмдеуіштердің қандай түрлері аталды?
4. Көгөністерді сатып алғаннан кейін не істеу керек?
5. Етті алдын ала не істеу керек?
6. Анасы қамырды не үшін илейді?
7. Қандай сусындар сатып алынады?
8. Жеміс-жидек алына ма?

Ә) Тыңдалым бойынша тапсырманы орындаңыз.

	бәліш	балық	қара бұрыш	қызыл бұрыш	зере	минералды су	қымыз	қияр	қызанақ	сәбіз	қызылша	алма шырыны	ет	бауырсақ
Көгөністер														
Сусын														
Тіскебасар														
Дәмдеуіштер														

Б) Тыңдалым бойынша сөйлемді аяқтаңыз.

Айнұр қонақтарға тек ет қана емес дайындады.

Дүкенге тек Данияр ғана емес да барды.

Айнұр тіскебасарға тек бәліш қана емес дайындады.

Данияр тек минералды су ғана емес алды.

Данияр мен Бекзат тек көгөніс қана емесалды.

Айнұр тек ет қана емес те дайындады.

6-тапсырма. Сәйкестендіріңіз.

Сөз	Мағынасы
Піскен	а) майы көп тағам
Майлы	ә) негізгі ас алдында жеңіл тағам
Дәмдеуіш	б) толық дайындалған, жеуге болады
Шикі	в) әлі піспеген
Аршу	г) тағамның дәмін күшейтетін қоспалар
Минералды су	ғ) құрамында минералдары бар су
Тіскебасар	д) қабығын алу
Илеу	е) қамырды қолмен өңдеу

АЙТЫЛЫМ

7-тапсырма. Досыңызбен қонаққа дастарқан дайындау туралы диалог құрастырыңыз.

Сұрақтар:

- Қандай тағамдар әзірлейсіздер?
- Қандай азық-түлік сатып аласыздар?
- Тамақты қалай дайындайсыздар (аршу, қуыру, тұздау, т.б.)?

Сіз қандай тамақтар пісіре аласыз?

Өңгіме барысында “аршу”, “жағу”, “ысыту”, “қуыру”, “тұздау”, “ашыту”, “илеу” сияқты етістіктерді қолданыңыз.

- Бүгін қандай жаңа сөздерді үйрендіңіз?
- Тамақ дайындауға байланысты қандай жаңа етістіктер есіңізде қалды?

ЖАЗЫЛЫМ

8-тапсырма. “Менің сүйікті тағамым” тақырыбында 7–10 сөйлем жазыңыз.

Төмендегі сұрақтарға жауап беріңіз:

- Ол тағам қалай дайындалады?
- Қандай дәмдеуіштер қолданылады?
- Шикі немесе піскен өнімдер қажет пе?

9-тапсырма. Үлгі бойынша тапсырманы орындаңыз.

Үлгі: (Оқу) бала барлық жерде оқиды. Оқитын бала барлық жерде оқиды

Біз (көру) фильм өте қызықты.....
 Атам көп (сөйлемей).....
 Қазақ тілінен дәріс (оқу) апай өте мейірімді.....
 Наурыз айына (жоспарлану) іс-шара кейінге қалды.....
 Саяхатымызды (ұйымдастыру) туристік агенттік бізге жеңілдік жасады.....
 Біздің үйде қаражат мәселесін (шешу) кісі – әкем.....
 Бүгін (сатылу) тұрғын үй кешеніне бардық.....

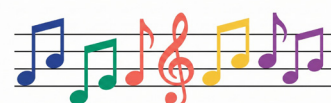
10-тапсырма. Сурет бойынша сөздерді табыңыз.

Л	И	Л	Е	У	Ь	Ш	И	К	І		
Ё	Г	У	А	Ш	Ы	Т	У	К	Л		
Ж	Д	Ә	М	Д	Е	У	І	Ш	Ц		
А	Г	Ъ	П	І	С	К	Е	Н	В		
Ғ	Ң	Т	Ұ	З	Д	А	У	П	Ы		
У	Ә	Т	Й	Ж	Ё	Ш	С	У	Ү		
М	Ю	Д	Л	Б	Ш	І	Ш	И	Е		
Ь	Т	У	Р	А	У	Р	Ө	Й	Ъ		
Щ	Ж	Р	Щ	В	А	Ъ	Я	М	Э		
Ш	О	Ъ	Ф	Һ	Ы	С	Ы	Т	У		

Мақал-мәтелдер

Айтылған сөз – атылған оқ.

Ас – адамның арқауы.

«Қазақы дастарқаным»
әнін тыңдаңыз

Лексикалық минимум
Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Сән		қолжетімді	
спорт киімі		жыртық	
пәлте		ыңғайлы	
бешпет / бешпент		сәнді	
тақия		киіп көру	
кеудеше		тігу	
етек		таңдау	
балақ			

ОҚЫЛЫМ

1-тапсырма. Оқыңыз. Жаңа сөздердің астын сызыңыз,
оларды қолданып диалог құраңыз.

Киім дүкенінде

- Сатып алушы:** Сәлеметсіз бе! Мен өзіме күнделікті әрі сәнді бір киім іздеп жүр едім. Не ұсынар едіңіз?
- Сатушы:** Сәлеметсіз бе! Біздің жаңа топтамамызда спорт, классикалық және ұлттық стильдегі киімдер бар. Қай стиль ұнайды?
- Сатып алушы:** Маған күнделікті киюге ыңғайлы, бірақ сәнді көрінетін киім керек. Спорт стилі қызықтырады.
- Сатушы:** Онда мына кеудеше мен шалбарға назар аударыңыз. Матасы жұмсақ, денеге жайлы. Бағасы да қолжетімді.
- Сатып алушы:** Иә, кеудешенің жеңі ұзын екен, ұнап тұр. Тек шалбардың балағы маған ұзындау сияқты.
- Сатушы:** Оны қалауыңызша қысқартуға болады. Бізде тігін қызметі де бар.
- Сатып алушы:** Тамаша. Ал мына бешпент ше? Өте ерекше көрінеді.
- Сатушы:** Иә, ол ұлттық нақыштағы жаңа үлгі.
- Сатып алушы:** Жақсы, мен осы екеуін киіп көрейін. Тақияны да қарайын, мүмкін арнайы кешке киіп барармын.
- Сатушы:** Әрине, қалағаныңызды көріп таңдаңыз. Біз әрқашан көмектесуге дайынбыз!

Диалог бойынша сәйкестендіріңіз

	Дұрыс	Бұрыс
Ол өзіне сәнді әрі ыңғайлы киім іздеп жүр.		
Оған спорт стилі ұнамайды		
Дүкенде тігін қызметі бар		
Шалбардың балағы қысқа		
Кеудеше мен шалбардың бағасы қымбат		
Ол дүкеннен киім киіп көрді		
Бешпент ұлттық нақышта		

Грамматика

Қарсылықты мәнді білдіретін құрылымдар (Zıtlık ifade eden yapılar)

-ына қарамастан, -іне қарамастан	-са да, -се де
бала болғанына қарамастан	қараған көз қанша қараса да
ғылымдағы жетістіктеріне қарамастан	киіп көрсе де

Мысалдар

Күн шығып тұрса да, жаңбыр жауып тұр
Кеудешені киіп көрсе де ұнатпады
Киімі жыртылса да әрі қарай ойнай берді
Бала болғанына қарамастан суда жақсы жүзеді
Тамақтың піскеніне қарамастан, асығып кетіп қалды
Киімнің бағасы қолжетімді болғанына қарамастан, Әлия бұл жолы өзіне ештеңе сатып алмады

Ұнау – оған ұнайды	Ұнату – ол ұнатады
ұнады / ұнамады / ұнады ма?	ұнатады / ұнатпайды
ұнайды / ұнамайды	ұнатады / ұнатпайды / ұнатпайды ма?

Мысалдар

Әндетіп айтқанымыз ұнады ма? – Иә, ұнады / Жоқ, ұнамады
Саған Қайрат Нұртастың әндері ұнай ма? – Иә, ұнайды / Жоқ, ұнамайды
Маған барлық көйлектер ұнады.
Маған етегі ұзын көйлектер ғана ұнайды.
Мен ерте тұрып, ерте жатқанды ұнатамын.
Әкем көп күлетін адамдарды ұнатпайды.
Олар бір-бірін бір көргеннен ұнатып қалды.
Жақсы сөзді кім ұнатпасын?

ТЫҢДАЛЫМ

2-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

- Гүлзат:** Қыздар, ертең қалада ұлттық сән апталығы басталады екен, соған барсақ қайтеді? Ол жерде ұлттық киімдердің жаңа үлгілерін көруге болады деп ойлаймын.
- Жаннұр:** Иә, барайық, ертең жұмысым көп болғанына қарамастан менің де барғым келеді. Әсіресе бешпент пен тақияның сәнді үлгілерін көргім келеді.
- Динара:** Мен де қызығып отырмын, жаңбыр жауса да, тіпті қар жауса да міндетті түрде барайықшы. Соңғы кезде дәстүрлі киімдер сәнге қайта оралып жатыр, маған да ұнайды.
- Гүлзат:** Рас айтасың. Мен бір жеңіл кеудеше таңдап алсам деймін, өзім тіге алмаймын. Ал көйлек алсам, етегі аса ұзын да емес, қысқа да емес, ыңғайлысын тапсам, алармын. Спорт киімім де ескіріп қалды, жыртық киім кигім келмейді. Жаңасын алсам, балағын да сол жерде қысқартқызып алармын.
- Жаннұр:** Киімді таңдағанда ең алдымен оны киіп көресің ғой. Жарасса, аларсың.
- Динара:** Солай. Ал сендер пәлте де көргілерің келе ме? Қазір күз мезгілі, жылы әрі сәнді пәлте тапсақ, жақсы болар еді. Маған жағасында, жеңінде немесе етегінде ұлттық нақышы бар пәлтелер ұнайды.
- Гүлзат:** Иә, мен пәлте де қараймын. Бірақ бағасы қолжетімді болса, аламын.
- Жаннұр:** Онда ертең ауа райы қолайсыз болса да сән апталығына барамыз.
- Динара:** Келістік. Ертең көріскенше!

А) Сұрақтар:

1. Қалада қандай іс-шара өтеді?
2. Ол жерде не көруге болады?
3. Жаннұр қандай ұлттық киімдерді көргісі келеді?
4. Динараға қандай үлгідегі киім ұнайды?
5. Гүлзат қандай көйлек алғысы келеді?
6. Динараға қандай пәлтелер ұнайды?
7. Қолжетімді деген сөздің мағынасы қандай?
8. Жыртық киім кию дұрыс па? Сіз қалай ойлайсыз?

Ә) Сәйкестендіріңіз.

Жаннұр	☐	☐	Бешпент пен тақияның сәнді үлгілерін көргісі келеді
Динара	☐	☐	Дәстүрлі киімдер, ұлттық нақыштағы пәлте ұнайды
Гүлзат	☐	☐	Жеңіл кеудеше, көйлек, спорт киім алғысы келеді

3-тапсырма. Сәйкестендіріңіз. Сөйлем құраңыз.

Көйлегі жыртық	болғанына қарамастан киіп алды
Киіп көрген аяқкиім ыңғайлы болса да	сатып алмады
Пәлтесінің қысқалығына қарамастан	дене шынықтыру сабағына қатысты
Көйлек өлшеммен тігілсе де	сатып алды
Оның таңдауына қарамастан	сыймай қалды
Спорт киімі болмаса да	жаңа киімдер алынды
Жаңа топтамадағы киімдерге қарамастан	сауда жасады

4-тапсырма. Сөздерді мағынасына қарай сәйкестендіріңіз:

Сөз		Мағынасы
Тақия	☐	а) белгілі бір уақытта танымал стиль
Етек	☐	ә) спортпен айналысуға арналған киім
Сән	☐	б) сырт киім
Бешпет (бешпент)	☐	в) шалбардың төменгі бөлігі
Спорт киімі	☐	г) қазақтың ұлттық баскиімі
Кеудеше	☐	ғ) көйлек немесе белдемшенің төменгі бөлігі
Пәлте	☐	д) жеңсіз немесе жеңі қысқа киім
Балақ	☐	е) жеңіл ұлттық сырт киім

5-тапсырма. Берілген етістіктерді сөйлемде дұрыс қолданыңыз:
(киіп көру, тігу, таңдау)

Мысал:

- Мен дүкенде көк көйлекті киіп көрдім.
- Мен тақияны киіп көрдім.
- Шебер маған арнайы бешпент тігіп берді.

Әр етістікпен өз бетіңізше 2 сөйлем құрастырыңыз.

6-тапсырма. Сөйлеу тапсырмасы: Досыңызбен бірге
дүкенге бардыңыз. Киім таңдау туралы диалог құрастырыңыз

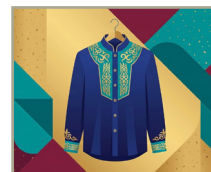
Сөйлесу кезінде төмендегі сұрақтарды пайдаланыңыз.

- Қандай киім киіп көрдіңіз?
- Сәнді ме, ыңғайлы ма?
- Бағасы қолжетімді ме?
- Басқа нені таңдауға болады?

7-тапсырма. «Маған ұнайтын киім» тақырыбында шағын мәтін
(7–10 сөйлем) жазыңыз.

Төмендегі сұрақтарға жауап беріңіз:

- Киім қандай матадан тігілген?
- Сәнді ме, ыңғайлы ма?
- Бұл киімді қайда киесіз?

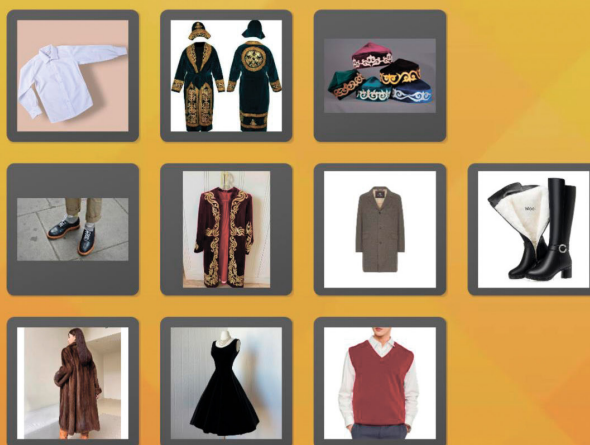
8-тапсырма. Берілген сурет бойынша сөйлемді аяқтаңыз.

1. Жаңбырға қарамастан балалар.....
2. Етегінің ұзын болғанына қарамастан
3. Күннің ыстығына қарамастан мұнайшылар.....
4. Ауа райының қолайсыздығына қарамастан балалар.....
5. Боранға қарамастан.....

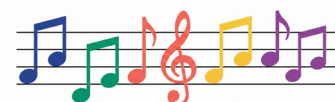
9-тапсырма. Сөзжұмбақты шешіңіз.

Ц	К	К	Е	У	Д	Е	Ш	Е	Ф
Е	Т	А	Қ	И	Я	Щ	Ю	Һ	Щ
Ё	Я	Ш	А	П	А	Н	Ұ	Ж	У
Ё	И	Э	П	Ә	Л	Т	Е	Е	К
Б	И	З	Й	Ы	У	Қ	Ж	Й	Ө
Е	Һ	О	Э	Р	А	М	Ф	Д	Й
Ш	Ч	Ғ	Һ	Л	К	Ө	Э	Е	Л
П	К	Ъ	А	І	Е	М	Ы	И	Е
Е	Ң	Б	Т	О	Ц	Ч	Б	І	К
Т	Щ	Е	Т	О	Н	В	Ы	К	Ұ

Мақал-мәтелдер

Адам көркі - шүберек,
Ағаш көркі - жапырақ.

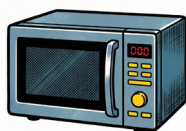

«Әдемі қыз»
әнін тыңдаңыз

Лексикалық минимум Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Тұрмыстық техника	ыдыс жуатын мәшине
ауабптағыш	сандық
қысқа толқынды пеш	жөндеу
кір жуғыш мәшине	шеберхана
шаңсорғыш	жер үй

ОҚЫЛЫМ

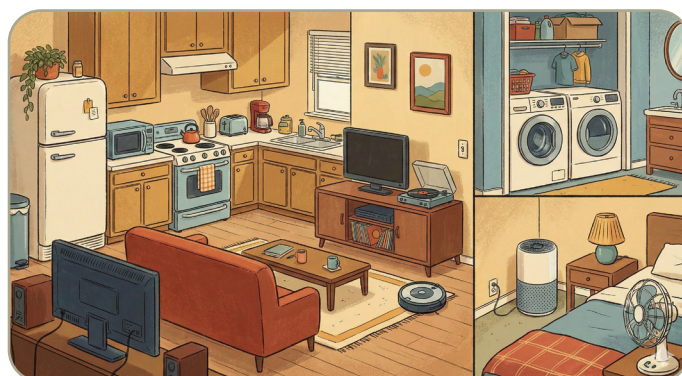
1-тапсырма. Оқыңыз. Мәтінді досыңызға айтып беріңіз.

Биыл біз жаңа жер үйге көштік. Жаңа үй қала шетінде орналасқан. Үйдің ауласы кең, бау-бақшасы бар. Үй ішіне тұрмыстық техникалар орнатқыздық: ауабптағыш, кір жуғыш мәшине және ыдыс жуатын мәшине. Сондай-ақ шаңсорғыш, қысқа толқынды пеш, кофе дайындайтын мәшине де бар.

Бұрынғы үйіміз ескі болатын, сондықтан жиі-жиі жөндеу жұмыстарын жасату керек болды. Ал жаңа үйіміз жарық әрі жылы. Үйдің ішінде үлкен сандық бар, ұлттық оюлармен безендірілген сандықтың үстінде көрпешелерді жинап қоямыз. Үйге келген қонақтар ең алдымен сандыққа назар аударады.

Кейбір жиһаздарды біз арнайы шеберханаға тапсырыс беріп жасаттық. Әсіресе асүйдегі үстел мен орындықтар ерекше әдемі.

Жаңа үйге көшу – үлкен өзгеріс болды. Енді әр таңды таза ауада, кең аулалы, бау-бақшалы жер үйде қарсы аламыз!

А) Айтылым.

Сіздің үйіңізде қандай тұрмыстық техника бар?
Әрбір тұрмыстық техника не үшін керек, айтып беріңізші.

Ә) Сөйлемді толықтырыңыз.

Бұрынғы үй ескікөштік.

Жаңа үйге көшкеннен кейін ең алдымен

..... орнатқыздық.

Сондай-ақ жасаттық.

Бұрынғы үй ескі болатын,.....жасату керек болды.

Б) Мәтін бойынша белгілеңіз.

	Дұрыс	Бұрыс
Жаңа үй орталықта орналасқан		
Үйдің ауласы кең, бау-бақшасы бар		
Жаңа техникалар алдық		
Жаңа үй жарық әрі жылы		
Жиһаздарды дүкеннен сатып алды		
Олар өткен жылы жаңа үйге көшті		
Үйде ерекше әдемі сандық бар		

Грамматика

Өзгелік етіс (Ayırt edici fiil)	
Қимылдың екінші адам арқылы орындалуын білдіреді	-ыт, -іт, -т; -дыр, -дір, -тыр, -тір; -ғыз, -гіз, -қыз, кіз;
Асан сурет салды	Мұғалім Асанға сурет салдырды Мұғалім Асанға сурет салғызды
Мен үй жинадым	Анам маған үй жинатты

Мысалдар
Әсем екі баласын да университетте оқытты
Тамақты қысқа толқынды пеште ысытты
Шелекке су толтырды
Сені қасыма алдырамын
Сандықты ашқызды
Ауабаптағышты қосқызды

ең алдымен	Ең алдымен дүкенге барып, тұрмыстық техниканы қарайық
	Сіз ең алдымен техниканың сапасына назар аударыңыз
сондықтан	Жолда кептеліс болды, сондықтан жұмысқа кешіктім
	Балалардың киімдері жиі кірлейді, сондықтан бізге сапалы кір жуғыш мәшине керек
сондай-ақ	Біздің жер үйіміз кең әрі жайлы, сондай-ақ оның әр бөлмесінде қажетті тұрмыстық техника орнатылған
	Біз жаңа кір жуғыш мәшине, сондай-ақ ыдыс жуатын мәшине мен үтік сатып алдық
	Дүкенге жаңа шаңсорғыштар, сондай-ақ ауабаптағыштар да түсіпті

2-тапсырма. Сурет бойынша сәйкестендіріңіз.

1

ауабаптағыш

2

қысқа толқынды пеш

3

кір жуғыш мәшине

1

2

3

4

шаңсорғыш
ыдыс жауатын мәшине
сандық
жер үй

ТЫҢДАЛЫМ

3-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

- Әсия:** Ерке, сендердің жер үйге көшкендеріңді естідім. Құтты болсын!
- Ерке:** Рақмет, Әсия! Иә, екі апта бұрын көштік. Үй өте жайлы, кең. Тұрмыстық техникалардың бәрі бар.
- Әсия:** Қандай техника алдыңдар?
- Ерке:** Ауабаптағыш, кір жуғыш мәшине, ыдыс жуатын мәшине, қысқа толқынды пеш, тіпті жаңа шаңсорғыш та алдық.
- Әсия:** Керемет екен! Үйді жөндеттіңдер ме?
- Ерке:** Иә, көшпес бұрын ең алдымен жөндеу жұмыстарын жасаттық. Ескі еденді жаңартып, қабырғаларды сырлаттырдық.
- Әсия:** Жиһазды қайдан алдыңдар?
- Ерке:** Асүй жиһаздарын арнайы шеберханаға тапсырыс бердік. Ал қонақ бөлмесіне әжемнің көне сандығын қойдық. Үстіне көрпешелерді жинап қойдық.
- Әсия:** Мен де жер үй алғым келіп жүр. Жаңа үйлеріңді көрсем бола ма?
- Ерке:** Әрине! Сенбі күні қонаққа кел. Біздің жаңа баспанамызды бірге тойлайық!

Сұрақтар:

1. Ерке қандай үйге, қашан көшкен?
2. Ол қандай техника алған?
3. Үйде қандай жөндеу жұмыстары жүргізілген?
4. Сандықтың үстіне не салынады?
5. Асүй жиһазы қайдан алынды?
6. Әсия үйді неге көргісі келді?

4-тапсырма. Берілген сөз тіркестерімен сөйлем құраңыз:

- жер үйге көшу
- тұрмыстық техника орнату
- шеберханаға тапсырыс беру
- жөндеу жұмыстарын жүргізу

ЖАЗЫЛЫМ

5-тапсырма. «Мен қандай үйде тұрғым келеді?» деген тақырыпта мәтін жазыңыз (7–10 сөйлем). Жазылымда мына сұрақтарға жауап беріңіз:

- Үй қандай болу керек? (Жер үй ме, пәтер ме?)
- Қандай тұрмыстық техникалар болғанын қалайсыз?
- Үйде қандай жиһаздар болады?

6-тапсырма. Мәтін жазыңыз. Тақырып қойыңыз.

Тұрмыстық техника сататын дүкен, сондықтан әкемнің тұрақты сатып алушылары бар, Әкемнің дүкенінде, жөндеуге шаңсорғыш әкелетіндер көп, түрлі тұрмыстық техника, сатылады, ауабаптағыш, қысқа толқынды пеш, шаңсорғыш, кір жуғыш мәшине, ең алдымен жеткізіп береді, сондай-ақ тегін орнатады, сондай-ақ әкемнің тұрмыстық техника жөндейтін шеберханасы бар, жөндеу жұмыстарын ұқыпты жасайды, өз ісінің шебері, ең көп бұзылатын техника шаңсорғыш, жаз айларында ең көп орнатылатынын техника - ауабаптағыш

7-тапсырма. Сөйлем құраңыз.

1. күндіз сабағын балалардың оқыт.
2. алғызды әскерлер шаштарын.
3. жоғары ата-анам оқу орнында еліміздің алдыңғы қатарлы оқытты балаларын.
4. Түркиядан түрік тәттілерін студенттер алғызды түрік.
5. сөмкемді сарқытқа досымның толтырды анасы.
6. жазғызды туралы тілі дәрісінде кеше апай ана шығарма қазақ.

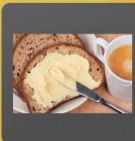
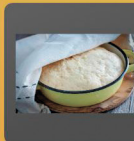
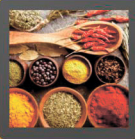
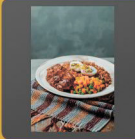
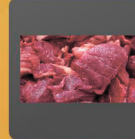
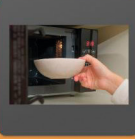

8-тапсырма. Сөйлесіңіз.

Тұрмыстық техникалар туралы пікірталас.

9-тапсырма. Сурет бойынша сөздерді табыңыз.

Л	И	Л	Е	У	Ь	Ш	И	К	І	 	
Ё	Г	У	А	Ш	Ы	Т	У	К	Л		
Ж	Д	Ә	М	Д	Е	У	І	Ш	Ц		
А	Г	Ъ	П	І	С	К	Е	Н	В	 	
Ғ	Ң	Т	Ұ	З	Д	А	У	П	Ы		
У	Ә	Т	Й	Ж	Ё	Ш	С	У	Ү		
М	Ю	Д	Л	Б	Ш	І	Ш	И	Е		
Ь	Т	У	Р	А	У	Р	Ө	Й	Ъ		
Щ	Ж	Р	Щ	В	А	Ъ	Я	М	Э		
Ш	О	Ъ	Ф	Һ	Ы	С	Ы	Т	У		

Мақал-мәтелдер

Үй іші толған жан — бір-біріне мейман.
Өз үйім - өлең төсегім.

«Гәкку»
(халық әні) әнін тыңдаңыз

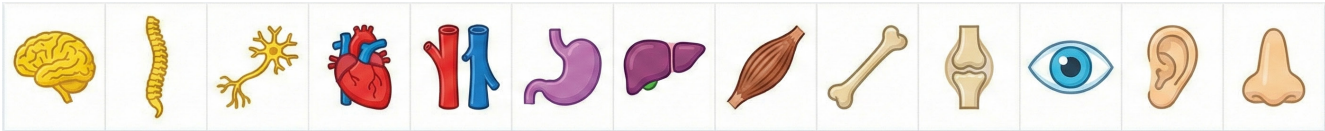
ДӘРІС

АДАМ КАПИТАЛЫ

Лексикалық минимум
Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Дене		тырнақ	
ағза		сүйек	
маңдай		қарын	
иек		кеуде	
иық		арқа	
білек		ми	
табан		жүйке	
өкше			

1-тапсырма. Сурет бойынша жаңа сөздерді жазыңыз.

.....

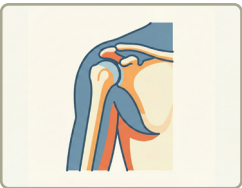
.....

.....

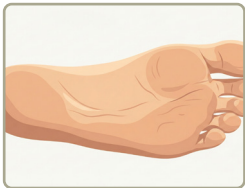
.....

.....

.....

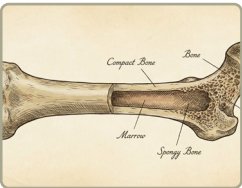
.....

.....

.....

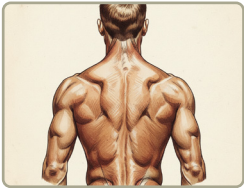
.....

.....

.....

.....

.....

Жаңа сөздерге мысал келтірейік.

Дене температурасы 38 градустан асқанда, жедел жәрдем шақырту керек.

Адам ағзасы 80% судан тұрады.

Үндістің қыздары маңдайларына қызыл мең салады.

Ағамның иегіне сақал өсіпті.

Атам бізді екі иығына отырғызып көтеретін еді.

Әжемнің білегінде алтын, күміс білезіктері жарқырап тұратын.

Жігіттердің табаны жалпақ болады.

Қыздар көбіне биік өкше төпли киеді.

Айнұр бүгін тырнақтарын қып-қызыл етіп бояпты.

Үлкен кісілердің сүйектері қақсайды.

Балалардың қарны тоқ.

Дәрігер науқастың кеудесін тыңдады.

Оқушылар арқаларына сөмкелерін асып, мектепке қарай бара жатыр.

Боксшының миы шайқалған екен.

Адамның жүйкесі тозғанда әр нәрсеге ашулануы мүмкін.

ОҚЫЛЫМ

2-тапсырма. Мәтінді оқыңыз. Мәтіннен кейінгі тапсырманы орынданыз.

Бүгін мен біртүрлі болып тұрдым. Таңертең оянғанда басым қатты ауырып, **денем** ауырсынып тұрды. Сондықтан бірден емханаға бардым.

Тіркеу бөліміндегілермен амандасып, маған дәрігер керек екендігін айттым. Мені терапевтке жіберді. Кабинетке кіріп, орындыққа отырдым.

– Қандай шағымыңыз бар?

– Таңертеңнен бері басым қатты ауырды. Жүрек тұсым да ауырып тұр. **Иығымнан** біреу басып тұрғандай ауыр сезініп отырмын. Ал қазір жүрегім айнып, маңдайым терлеп отыр. Әлсіздік бар.

Дәрігер алдымен мені мұқият тыңдады. **Білегімді** ұстап, жүрегімді тыңдады, сосын **кеудем, қарным** мен **арқамды** арнайы құралмен тыңдады.

– Сізді жақсылап тексеруіміз керек. Алдымен анализ тапсырасыз, сосын электрокардиография кабинетіне барасыз. Нәтижелерімен маған қайта келесіз.

Сонымен қатар дәрігер маған демалу, көп су ішу, дұрыс тамақтану және **ағзамызды** күту туралы кеңес берді.

А) Сұрақтарға жауап беріңіз:

1. Науқас емханаға не үшін барды?
2. Ол таңертең қандай боп тұрды?
3. Науқастың қай жері ауырып тұрды?
4. Дәрігер оны қалай тексерді?
5. Дәрігер оны қайда жіберді?
6. Дәрігер оған қандай кеңес берді?

Ә) Дұрыс жауапты белгілеңіз:

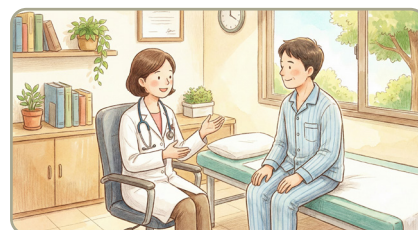
1. Науқастың иығы ...

- А) Жеңіл
- В) Шаншыған
- С) Ауыр, біреу басып тұрғандай
- Д) Ұйып қалған

☐
☐
☐
☐

2. Дәрігер не істеген жоқ?

- А) Білегін ұстады
- В) Жүрек қағысын тыңдады
- С) Дәрі берді
- Д) Кеңес берді

☐
☐
☐
☐

3. Дәрігер науқастың қай жерлерін тексерді?

- А) Тек басы мен иығы
- В) Арқасы, кеудесі, қарны
- С) Тек қарны
- Д) Аяғы мен қолы

☐
☐
☐
☐

Б) Дұрыс–Бұрыс. Төмендегі сөйлемдердің дұрыс немесе бұрыс екенін белгілеңіз:

Сөйлем	Дұрыс па?
Науқас емханаға таңертең барды	Иә ☐ Жоқ ☐
Дәрігер бірден дәрі жазып берді	Иә ☐ Жоқ ☐
Науқастың тамағы ауырды	Иә ☐ Жоқ ☐
Дәрігер ағза туралы кеңес берді	Иә ☐ Жоқ ☐

Грамматика

Етістік + -a/-e жатыр/ жүр/отыр/тұр + еді + жіктік жалғау Bu yarı Kazakçada geçmişte devam eden bir eylemi anlatır. Türkçedeki “-yor-du” (şimdiki zamanın hikâyesi) yapısına çok benzer.	
бара жатыр едім келе жатыр едің	бара жатыр едік келе жатыр едіңдер

Мысалдар
Спортзалға бара жатыр едім, анам маған қоңырау шалды
Ол жұмысқа қарай келе жатыр еді, жолда досын кездестіріп қалды

3-тапсырма. Толықтырыңыз.

Дәрігерге бар....., Асқарды кездестіріп қалдым.
Біз қазір емханаға қаралуға
Ұлдар үйге қарай кел....., ағамды көріп бұрылып кетті.
Гүлдер жақсы өсіп , қатты желден сынып қалды.
Жақсы емделіп , қайтадан ауырып қалдым.

4-тапсырма. Мәтіндерге тақырып қойыңыз.

..... Адамның денесі бірнеше бөліктен тұрады. Адамның негізгі дене мүшелері: бас, мойын, қол, аяқ, тізе, шынтақ, саусақ, кеуде, иық. Дене мүшелерінің әрқайсысы адамның күнделікті өмірінде маңызды рөл атқарады. Сондықтан дене мүшеміздің саулығы үшін спортпен шұғылдану, дұрыс тамақтану және ұйқы тәртібін сақтау қажет.	 Ми - адам мен жануарлардың ең маңызды мүшелерінің бірі. Ол бас сүйектің ішінде орналасқан және жүйке жүйесінің басқару орталығы. Ми дененің түрлі қызметтерін реттейді: ойлау, есту, көру, қозғалу, сезіну т.б. Сонымен қатар ми еске сақтау мен шешім қабылдауға жауап береді. Ми өте күрделі құрылымға ие және миллиардтаған нейрондардан тұрады.	 Жүйке жүйесі - адам мен жануарлардың денесіндегі ақпаратты қабылдап, өңдеп, басқару қызметін атқаратын күрделі жүйе. Жүйке жүйесі арқылы дене мүшелері бір-бірімен байланысып, сыртқы ортаға және ішкі жағдайларға тез әрі дәл жауап береді. Жүйке жүйесінің дұрыс қызметі адамның денсаулығы мен өмір сүру сапасына тікелей әсер етеді. Сондықтан оны қорғау және күту өте маңызды.
--	--	---

ТЫҢДАЛЫМ

5-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырманы орындаңыз.

- Айым:** Асқар, сен бүгін көңілсіз сияқтысың ғой. Бір жерің ауырып тұр ма?
- Асқар:** Иә, басым ауырып тұр. Бәлкім, суық тигізіп алған болармын. Табанымнан суық өткізіп алдым ғой деймін.
- Айым:** Басқа белгілері бар ма? Мысалы сүйектерің сырқырап ауырмай ма?
- Асқар:** Жоқ, тек кеудемде аздап ауырсыну бар.
- Айым:** Маңдайыңды ұстап көрейінші, ыстығың бар ма екен. Сенің ыстығың да бар сияқты ғой. Мүмкін ағзаң әлсіреген шығар. Соңғы күндері дұрыс ұйықтадың ба?
- Асқар:** Шынымды айтсам, жоқ. Жұмыстан кеш қайтамын, жүйкем де тозды.
- Айым:** Онда дәрігерге көрінген дұрыс. Тек денеге ғана емес, ми мен жүйке жүйесіне де демалыс керек. Әйтпесе ағза толықтай әлсірейді.
- Асқар:** Дұрыс айтасың. Бүгін кешке міндетті түрде дәрігерге жазыламын.
- Айым:** Жақсы. Қазір мен саған ыстық сорпа мен жылы шай ішкізейін. Ыстығыңды өлшеп, керек болса, дәрі де ішкізіп, дене қызуын түсірейін.

Жауап беріңіз:

1. Асқардың қай жері ауырады?
2. Асқардың ыстығы бар ма?
3. Айым қандай кеңес берді?
4. Жүйке мен ми не үшін маңызды?
5. Айым Асқарға не ішкізеді?

6-тапсырма. Сөздермен сөйлем құрастырыңыз:

- дене
- ағза
- маңдай
- табан
- сүйек
- ми
- жүйке

Мысал: • Дене жаттығулары ағзаны шынықтырады.

7-тапсырма. Сөйлемдерді аяқтаңыз.

Емханадан кел... жатыр.....
 Иығым шығып кеткендіктен ем қабылда.....жүр
 Тырнақ күтімі үшін крем қолдан... жүр.....
 Суық тигендіктен арқам ауыр.... жүр
 Сауықтыру орталығына бар.... жатыр.....

ЖАЗЫЛЫМ

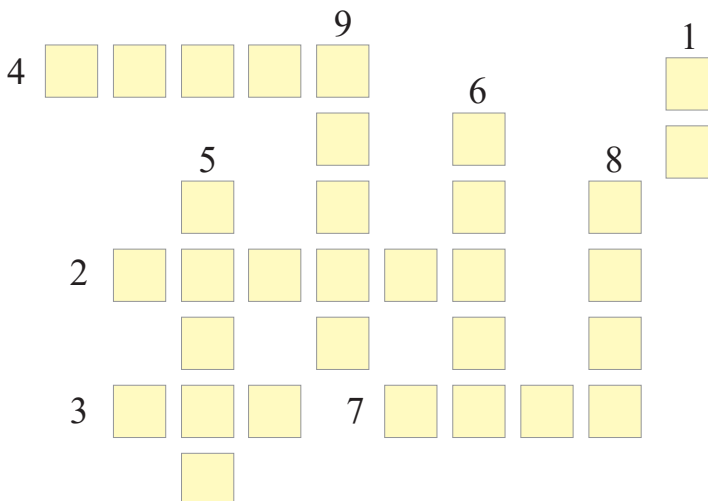

8-тапсырма. «Денсаулық – зор байлық» атты тақырыпта шағын эссе жазыңыз (7-8 сөйлем).

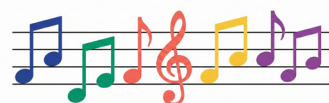
9-тапсырма. Сөзжұмбақты шешіңіз. Берілген сөздердің қазақша баламасын жазыңыз.

- 1.Beyin
- 2.Alın
- 3.Omuz
- 4.Bilek
- 5.Karın
- 6.Kemik
- 7.Topuk
- 8.Vücut
9. Göğüs

Мақал-мәтелдер

Шынықсаң шымыр боларсың.
 Бірінші байлық – денсаулық,
 Екінші байлық – он саулық,
 Үшінші байлық – ақ жаулық.

«Ақбаян»
 әнін тыңдаңыз

Лексикалық минимум
Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Сұраныс		ақша айналымы	
тауар айналымы		ұжым	
кәсіпорын		бірге	
пайда		сыйақы	
табыс		жәрдемақы	
салық		еңбек өтілі	

ОҚЫЛЫМ

1-тапсырма. Оқыңыз. Тапсырманы орындаңыз.

Айгүл мен Әлібек бұрын бір компанияда жұмыс істеген. Олар экономика мен сауданы жақсы білгендіктен, өз кәсіпорындарын ашуға шешім қабылдады.

«Экологиялық таза өнімдерге халықтың қызығушылығы артты, таза азық-түлікке сұраныс та жоғары», – деді Айгүл бір күні. – Осы бағытта жұмыс істейік.

Жаңа кәсіпорын ашқандықтан, олардың өте көп еңбек етулері керек болды. Бірақ ұжымды жақсы тандағандықтан, бәрі бірге бір отбасы сияқты еңбек етті.

Бірінші айларда тауар айналымы аз болды. Қиындықтар да аз болған жоқ. Бірақ сапалы өнім шығарғандықтан, тұтынушылар көбейе бастады. Пайда да арта түсті. Еңбек өтілі көп, тәжірибелі мамандар жақсы жұмыс істеді. Кәсіпорынның табысы өскендіктен, олар жыл соңында жұмысшыларға қосымша сыйақы төледі. Кейбір қызметкерлерге жәрдемақы да берді. Сонымен қатар Айгүл мен Әлібек уақытында мемлекетке салық төлеуді де ұмытпады. Ақша айналымы көбейген сайын есеп беру де маңызды екенін жақсы білетін.

Айгүл мен Әлібек таза еңбектің, маңдай терлерінің арқасында жақсы табысқа жетті. Дұрыс жоспар және көп еңбек етудің арқасында олар бүгінгі таңда табысты кәсіпкерлердің қатарында.

? Сұрақтар:

- 1. Айгүл мен Әлібек неге жаңа кәсіпорын ашты?
- 2. Ұжым қандай болды?
- 3. Бірінші айларда қандай қиындықтар болды?
- 4. Кәсіпорын табысы өскеннен кейін не істеді?
- 5. Тұтынушылар көбейді ме, мұның себебі неде?
- 6. Айгүл мен Әлібек табысқа жетті ме?

? Ә) Төмендегі сөйлемдердің дұрыс немесе бұрыс екенін белгілеңіз:

Сөйлем	Иә / Жоқ	
Айгүл мен Әлібек сән салонын ашты	☐	☐
Олар жақсы ұжым таңдағандықтан, бәрі бірге жұмыс істеді	☐	☐
Бірінші айларда пайда көп болды	☐	☐
Еңбек өтілі жоғары қызметкерлер жақсы жұмыс істемеді	☐	☐
Айгүл мен Әлібек мемлекетке салық төлеуді ұмытып кетті	☐	☐

2-тапсырма. Сөздердің түрікше аудармасын жазыңыз және сөйлем құраңыз:

Қазақша	Аудармасы	Сөйлем
сұраныс		
кәсіпорын		
пайда		
еңбек өтілі		
салық		

3-тапсырма. Төмендегі тақырыптардың бірін таңдап, 7-10 сөйлем жазыңыз:

- 1) Егер мен өз кәсіпорнымды ашсам...
- 2) Мен болашақта қандай кәсіпкер болғым келеді?

Грамматика

-ғандықтан; -гендіктен; қандықтан; -кендіктен + етістікке жалғанып, себеп мәнді үстейді (ZARF-FİİL EKLERİ)

болғандықтан, көргендіктен, қалғандықтан, білгендіктен

Мысалдар

Сұраныс артқандықтан, кәсіпкерлер жаңа өнім түрлерін шығаруға кірісті

Тауар айналымы өскендіктен, кәсіпорынның табысы бірнеше есе көбейді

Кәсіпорын жақсы жұмыс істегендіктен, жыл соңында барлық жұмысшыларға сыйақы берілді

Табыс артқандықтан, қызметкерлердің еңбекақысы көбейді

ТЫҢДАЛЫМ

4-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

Әміржан: Сәлем, Ержан! Бүгінгі жиналыста жақсы жаңалықтар айтылды. Біздің кәсіпорынның табысы былтырғыдан жоғары болыпты.

Ержан: Солай ма? Қуанып қалдым ғой! Соңғы айларда тауар айналымы едәуір артты. Экспортқа шығарылатын тауар мөлшері өсті. Сапалы қызмет көрсеткеніміз үшін ішкі, сыртқы сұраныс та өсті. Бұл – ұжымымыздың бірге жақсы жұмыс істегенінің нәтижесі.

Әміржан: Дұрыс айтасың. Сонымен қатар табыс артқандықтан, басшылық сыйақы төлейтін болды. Бұл – үлкен мотивация!

Ержан: Керемет!

Әміржан: Көп балалы қызметкерлерге жәрдемақы берілетіні туралы да айтылды, өте орынды шешім болыпты.

Ержан: Иә, шынымен жақсы жаңалық екен! Бәріміз бірге осылай жауапкершілікпен жұмыс істесек, кәсіпорын келесі жылы бұдан да табысты болар!

? А) Сұрақтар:

- 1. Кәсіпорынның табысы туралы қандай жаңалықтар болды?
- 2. Соңғы айларда қандай өзгерістер болған?
- 3. Сапалы қызмет көрсету нені арттырды?
- 4. Басшылық қандай мотивациялық шешім қабылдады?
- 5. Қандай қызметкерлерге жәрдемақы беріледі?

? Ә) Дұрыс / Бұрыс. Төмендегі сөйлемдердің дұрыс немесе бұрыс екенін белгілеңіз:

Сөйлем	Иә / Жоқ	
Кәсіпорынның табысы өткен жылмен салыстырғанда төмендеді	☐	☐
Экспортқа шығарылатын тауар мөлшері өсті	☐	☐
Ұжым нашар жұмыс істеген	☐	☐
Басшылық сыйақы төлеуді жоспарлап отыр	☐	☐
Бірде-бір қызметкерге жәрдемақы төленбейді	☐	☐

5-тапсырма. Сөздердің түрікше аудармасын жазыңыз және сөйлем құраңыз:

Сөз	Аудармасы	Сөйлем
сұраныс		
табыс		
ұжым		
сыйақы		
жәрдемақы		

ЖАЗЫЛЫМ

6-тапсырма. Төмендегі тақырыптардың
бірін тандап, 7-10 сөйлем жазыңыз:

- Егер мен кәсіпорын басшысы болсам, қызметкерлерге қандай жағдай жасар едім?
- Ұжыммен жұмыс істеудің артықшылықтары мен қиындықтары қандай?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7-тапсырма. Мағынасына қарай сәйкестендіріңіз.

Табыс көлемі өскендіктен	1	☐	жұмыстан ерте қайтты
Ұжым мерекелік іс-шараға қатысатындықтан	2	☐	салық та көбейді
Сұраныс өскендіктен	3	☐	табыс көлемі де артты
Ағам кәсіпорын ашқандықтан	4	☐	мемлекеттік қызметтен кетті
Әріптесімнің еңбек өтілі жоғары болғандықтан	5	☐	зейнетақысы да жоғары
Басты мәселе сұраныс болғандықтан	6	☐	көп жұмыс істеуіміз керек
Дәрігерлер жұмыссыз қалғандықтан	7	☐	жәрдемақы алады
Басшым жұмыстағы белсенділігімді ескергендіктен	8	☐	сыйақы берді
Әмина табыс көзін білгендіктен	9	☐	мықты кәсіпкер болды
Экспорт өскендіктен	10	☐	өндіріс көлемі артты

8-тапсырма. Сөйлем құраңыз.

.....көргендіктен

.....білгендіктен.....

.....қалғандықтан.....

.....болғандықтан.....

9-тапсырма. Берілген тіркестер арқылы сөйлем құраңыз.

Досым шетелде жаңа кәсіпорын ашқандықтан, мерекеге орай, табыс өскендіктен, еңбек өтілі жоғары болғандықтан, кездесе алмай жүрміз, сыйақы алдық, салық та өседі, жәрдемақы алады, зейнетақысы да жоғары, көп балалы отбасы болғандықтан.

10-тапсырма. Берілген сөздердің қазақша баламасын табыңыз.

К	Ф	В	Ж	Ғ	Ч	Е	Ф	Б	С
З	Ә	П	А	Й	Д	А	Й	Ч	А
Ь	В	С	С	Ч	Ш	Ь	З	Р	Л
Г	Э	Ф	І	Я	Ж	Я	О	В	Ы
Ш	Я	З	Ү	П	Д	Ь	Ү	Э	Қ
Щ	Ү	Қ	Д	Ц	О	К	Ь	Ц	Б
Ә	Ч	Ъ	Һ	Ң	Ү	Р	Ғ	Ө	К
Т	А	Б	Ы	С	Ь	Қ	Ы	Қ	Я
С	Ы	Й	А	Қ	Ы	Ү	Ь	Н	Е
Ң	Ф	М	Ё	Ы	М	Г	Ч	С	Ж

kâr

gelir

işletme

prim

vergi

Мақал-мәтелдер

- Оңай олжа оңалтпас.
- Табыстың бір ұшы білекте,
Бір ұшы жүректе.

«Саржайлау»
(Н.Тілендиев)
әнін тыңдаңыз

Лексикалық минимум
Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Ғасыр		күні-түні	
дәуір		мәңгі	
кезең		бірте-бірте	
мерзім		қысы-жазы	
тоқсан (үш ай)		жаздай	
сәт / сәтте		әуел баста / о баста	
кез / кезде		ерте	
уақытша		лезде	

ОҚЫЛЫМ

1-тапсырма. Оқыңыз. Тапсырманы орындаңыз.

Айсезім биыл университеттің үшінші курсында оқиды. Тоқсан соңында маңызды емтихандар болады. Айсезім университетті өте жақсы бағамен бітіргісі келгендіктен, әуел баста дайындықтарын жақсылап жоспарлады. Студенттік кезеңнің өте маңызды екенін түсінген Айсезім күні-түні оқуға, өзін жетілдіруге дайын болды. Қысы-жазы тыным таппай білімге ұмтылатын ұстаздарына қарап, мотивация алды. Университетке түскелі кітап оқуға ерекше мән бере бастады.

Айсезім ерте тұрып, сабақ оқуды әдетке айналдырды. Таңғы ас ішкеннен кейін, университетке барады. Сабақтан кейін кітапханаға барып, күнде екі сағат қосымша дайындалады. Айсезімді танығалы оның кітап оқуды жақсы көретінін білемін. Қай кезде қарасаң да кітап оқып отырады.

Кітапханада дайындала бастағалы бері оқу үлгерімі жақсарды. Бірте-бірте Айсезім көптеген тақырыптарды лезде түсінетін болды. Ол емтихандардан да жақсы бағалар ала бастады. Сабаққа жүйелі дайындалып жүргелі өзіне деген сенімі де артты. Айсезімнің арманы – өз дәуірінің жақсы маманы болып, еліне қызмет ету.

Сұрақтар:

- 1. Айсезім қай курста оқиды?
- 2. Ол емтиханға дайындықты қашан бастады?
- 3. Ол кімдерден мотивация алды?
- 4. Айсезім күніне неше сағат дайындалады?
- 5. Бірте-бірте қандай нәтижелер ала бастады?
- 6. Айсезімнің арманы қандай?

**2-тапсырма. Кестедегі сөздерді
мағынасына қарай сәйкестендіріңіз:**

Сөз	Мағынасы
Ғасыр	А. үш айлық кезең
Мәңгі	В. тез, өте қысқа уақыт ішінде
Тоқсан	С. жүз жыл
Лезде	Д. шексіз, үнемі
Бірте-бірте	Е. бірден емес, ақырындап

**3-тапсырма. -ғалы / -гелі / -қалы / -келі
құрылымын қолданып, сөйлемді аяқтаңыз.**

- 1. Ол кітапханада дайындала бастағалы,
- 2. Университетке түскелі,
- 3. Сабаққа жүйелі дайындалып жүргелі
- 4. Біз вокзалға келгелі

4-тапсырма. Сөйлем құрастырыңыз:

• ғасыр • кезең • мерзім • сәтте • уақытша • мәңгі • бірте-бірте

Мысал:

- Адамдар ғасырлар бойы білімге ұмтылды.
- Қазіргі кезеңде жаңа технологиялар дамыды.

Грамматика

КӨСЕМШЕ (ZARF-FİİL)	
Етістік + -ғалы, -гелі; -қалы, -келі; + бері	тұр-ғалы, кел-гелі, қайт-қалы, біт-келі
Мысалдар	
Тәуелсіздік алғалы бері қазақ тілінің мәртебесі көтерілді	
Келгелі бері байқап отырмын	
Кеме суға батқалы әлі табылмады	
Өз еліме жеткелі қуанышым басылар емес	

ТЫҢДАЛЫМ

5-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

- Алма:** Бекнұр, сен қашаннан бері осы жобамен айналысып жүрсің?
- Бекнұр:** Көктем басталғалы бері айналысып жүрмін. Алғашқы мерзім бір тоқсан, яғни үш ай болатын. Сосын келесі тоқсанға да ұзарттық.
- Алма:** Жұмыс оңай болды ма?
- Бекнұр:** Жоқ, бастағалы қиындықтар көп болды. Бірақ уақытша мәселелер ғой, бірте-бірте бәрі орнына келді.
- Алма:** Түсінікті. Кезінде мен де осындай жобада жұмыс істеген едім. Күні-түні, қысы-жазы еңбектенген кездеріміз болды.
- Бекнұр:** Иә, кейбір күндері біз де таң ата жұмысқа келіп, кешке қараңғыда шығатын едік. Жаздай тоқтамай жұмыс істедік. Жақсы нәтиже лезде бола қоймады.
- Алма:** Бұл – қалыпты жағдай. Әр жұмыстың, тіпті әр кезеңнің өз қиындығы бар ғой. Сәттілік тілеймін!
- Бекнұр:** Иә, дұрыс айтасың. Рақмет!

А) Сұрақтар:

1. Бекнұр жобамен қашаннан бері айналысып жүр?
2. Жобаның алғашқы мерзімі қанша уақытқа жоспарланған?
3. Жобада қандай қиындықтар болды?
4. Алма қандай жобада жұмыс істеген?
5. Бекнұр мен оның әріптестері жазда қалай жұмыс істеді?

Ә) Дұрыс жауапты белгілеңіз:

1. Жоба алғаш қанша уақытқа жоспарланған?
 - A) Бір апта ☐
 - B) Бір ай ☐
 - C) Бір тоқсан ☐
 - D) Бір жыл ☐
2. Бекнұр жобаға оңай қол жеткізді ме?
 - A) Иә, өте оңай болды ☐
 - B) Жоқ, уақытша қиындықтар болды ☐
 - C) Бірден нәтижеге қол жеткізді ☐
 - D) Нәтижеге мүлде қол жеткізе алмады ☐
3. Алманың жобадағы жұмысы туралы не айтуға болады?
 - A) Ол тек жазда жұмыс істеген ☐
 - B) Ол тек үйде отырған ☐
 - C) Ол да қысы-жазы, күні-түні еңбек еткен ☐
 - D) Ол жобаға қатыспаған ☐

ЖАЗЫЛЫМ

6-тапсырма. Төмендегі тақырыптардың бірін тандап, кемінде 7-10 сөйлеммен шағын әңгіме жазыңыз:

- Өміріңіздегі маңызды бір кезең туралы айтып беріңіз.
- Қысы-жазы бір іспен айналысқан кезіңіз болды ма?
- Болашақта уақытыңызды тиімді пайдалану үшін қандай жоспар жасар едіңіз?

**7-тапсырма. Сөйлемдерді толықтырып жазыңыз,
-ғалы, -гелі; -қалы, -келі + бері қосымшаларын қолданыңыз**

Қиын кезең өт..... ұйқымыз тыныш.
Атам ота жасат..... бірте-бірте жақсаруда.
Әпкем шетелге кет..... анам күні-түні уайымдап жүр.
Университетке түсу шарттары өзгер..... шетелдік студенттер саны артты.
Оқу жылының соңғы тоқсаны аяқта..... бір ай өтіпті.

8-тапсырма. Сөйлем құраңыз.

..... барғалы бері.....
..... бітіргелі.....
..... үйленгелі.....
..... келгелі бері.....

**9-тапсырма. Сөйлемдерді толықтырып жазыңыз,
-ғалы, -гелі; -қалы, -келі қосымшаларын қолданыңыз.**

Мен сахнада ән (салу) жатырмын.
Біз туристерге кәдесый (беру) жатырмыз.
Олар Түркияға демалысқа (бару) жатыр.
Достарым қазақ тілін (үйрену) қалада емін-еркін жүреді.....

10-тапсырма. Сөйлемді толықтырыңыз.

Әуел баста, жағдай, қысы-жазы, сәтте, кей кезде, мерзімі, тоқсан, келгелі,
күні-түні

Атам мен әжем ауылда. әжем қыста ауылда қалғысы келмейтін. Өйткені қыста қиын. Ауылдың қысы қатты суық. от жағады. Күн ерте батады. қалың қар жауып, көлік қатынасы қиындайды. Ондай әкем барып көмектеседі. Біз үшінші бітісімен ауылға барамыз. Демалыс бітісімен қалаға қайтамыз. Атам мен әжем қазір бізде қонақта. Олар..... еркелеп жүрмін.

11-тапсырма. Берілген сөздердің қазақша баламасын табыңыз.

Д	Н	Г	Һ	Ч	Р	Г
Ә	Ж	Ы	Л	Ы	Ю	Ң
У	Г	Б	С	Һ	Е	Е
І	Ц	А	Ш	З	У	Р
Р	Ғ	Х	Е	Ж	М	Т
Ю	О	К	К	З	Й	Е
Г	Р	У	В	Щ	Т	Ж

yıl

erken

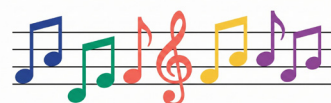
yüzyıl

dönem

devir

Мақал-мәтелдер

Елу жылда ел жаңа.
Уақыт - емші.

«Өз елім»
әнін тыңдаңыз

5

ДӘРІС

АДАМ ЖӘНЕ ҚОҒАМ

Лексикалық минимум Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Қойылым		дарын	
сахна		дәстүр	
әртіс		күй	
көрермен		өлең	
кейіпкер		жүлде	
рөл		қазылар алқасы	
өнер		байқау/сайыс	
қиял			

ОҚЫЛЫМ

1-тапсырма. Оқыңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

Жақында «Жас дарын» атты өнер фестивалі өтті. Бұл байқауға Қазақстанның әр жерінен келген жастар қатысты. Байқау – домбыра тарту, өлең айту, айтыс, театр қойылымдары және дәстүрлі қолөнер сияқты бірнеше бөлімнен тұрды.

Театр сахнасында түрлі қызықты қойылымдар көрсетілді. Әрбір әртіс өз рөлін шебер ойнады. Көрермен арасында мектеп оқушылары, ата-аналар және кәсіби өнер мамандары болды. Олар қошеметпен қол шапалақтап, жас әртістерге үлкен қолдау көрсетті.

Қатысушылардың кейбірі дарын мен өнерлерінің арқасында ерекше әсер қалдырды. Әсіресе «Қобыланды батыр» қойылымындағы бас кейіпкер бейнесін сомдаған жас актер көрерменнің де, қазылар алқасының да назарына ілікті.

Фестиваль соңында қазылар алқасы үздік қатысушыларға жүлде табыстады. Бұл сайыс көптеген жас өнерпаздарға ерекше шабыт берді.

А) Сұрақтар:

1. "Жас дарын" фестивалі қашан өтті?
2. Фестивальде қандай өнер түрлері көрсетілді?
3. Қойылымда қандай кейіпкер ерекше назарға ілікті?
4. Қазылар алқасы не табыстады?
5. Байқаудың жастарға қандай пайдасы болды?

Ә) Ақпаратты анықтаңыз.

Мәтін бойынша тұжырым	Иә	Жоқ
Фестиваль тек өлең айту бөлімінен тұрды		
Қобыланды батыр қойылымы ерекше аталды		
Қазылар алқасы қатысушыларға жүлде берді		
Көрермен арасында тек оқушылар болды		
Бұл байқау жастарға шабыт берді		

Грамматика

«Арқасында» = «себебінен, көмегімен, нәтижесінде» деген сөз. Havaalanımdayım. Bunları Türkçe verirken ayrı bir başlık altında almıyoruz. İsim tamlamaları ve edat gibi kullanılan sözcükler konusunda anlatıyoruz.

-ның арқасында, -нің арқасында; -дың арқасында, -дің арқасында; -тың арқасында, -тің арқасында	заманның арқасында көрерменнің арқасында қолдаудың арқасында кейіпкердің арқасында табандылықтың арқасында еңбектің арқасында
---	--

МЫСАЛДАР

Бүгінде дамыған заманның арқасында өнердің жетістіктері көп
Қойылым көрерменнің арқасында елге танылды
Халық қолдауының арқасында күй тарту өнері дамып жатыр
Үкіметпен келіссөздер жүргізудің арқасында бірқатар жетістіктерге қол жеткізді
Әкеден дарыған табандылық пен қажырлықтың арқасында дүкен шаруасы дөңгелене жөнелді
Еңбек студияның арқасында көптеген жетістіктерге жетесің

ТЫҢДАЛЫМ

2-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

- Райхан:** Сәлем, Дәурен! Құттықтаймын! Қойылым керемет өтті.
- Дәурен:** Рақмет, Райхан! Бұл нәтиже тек менің ғана емес, бүкіл ұжым еңбегінің арқасында келді.
- Райхан:** Сенің де ерекше дарыныңның арқасында, себебі басты рөлді сен ойнадың ғой. Сахнада өте сенімді көріндің.
- Дәурен:** Шынымды айтсам, алғашында қатты қобалжыдым. Бірақ көрерменнің қолдауы мен әріптестерімнің арқасында бәрі жақсы өтті.
- Райхан:** Бүгін қазылар алқасы да сені ерекше атап өтті. Мүмкін, жүлде аларсың.
- Дәурен:** Жүлде алсам, бұл менің өнер жолындағы алғашқы үлкен қадамым болады.
- Райхан:** Сәттілік! Алдағы сайыстарда да табыс тілеймін.

Сұрақтар:

1. Райхан Дәуренді не үшін құттықтады?
2. Дәурен қобалжыды ма?
3. Дәурен қойылымның жақсы өтуін кімдердің арқасы деп санайды?
4. Қазылар алқасы кімді ерекше атап өткен?
5. Қойылымда басты рөлді кім ойнаған?
6. Қойылым қалай өткен?

3-тапсырма. Сөздікпен жұмыс:

Қазақша	Түрікше
Қойылым	
Сахна	
Көрермен	
Қазылар алқасы	
Жүлде	

4-тапсырма. Толықтырыңыз.

“-ның / -нің; -дың / -дің; -тың / -тің арқасында”

1. Мен бұл жобаны _____ арқасында аяқтадым.
2. Біздің жеңісіміз _____ арқасында келді.
3. Дәуреннің рөлді жақсы ойнауы _____ арқасында болды.
4. Байқауда жүлде алуым _____ арқасында деп білемін.
5. Сайыста _____ арқасында нәтижеге қол жеткіздім.
6. _____ арқасында жақсы бағамен бітірдім.

АЙТЫЛЫМ

5-тапсырма. Жауап беріп, әңгімеленіңіз:

Сен өнер байқауына қатысқан болсаң:

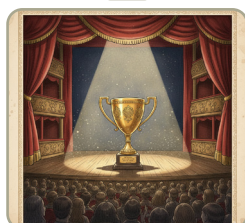
- Қандай өнер түрін көрсетесің?
 Қандай рөл ойнағың келеді?
 Қойылымға қалай дайындаласың?
 Қандай сезімде болар едің?

6-тапсырма. Сәйкестендіріңіз.

Сахна көрермен жүлде қазылар алқасы қойылым

1

2

3

4

5

7-тапсырма. Толықтырыңыз.

Біз дәстүріміздің ұлттық құндылықтарымызды жаңғыртып келеміз.
 Дина Нұрпейісова күй өнерінің қазаққа танылды.
 Димаш Құдайберген өнерінің әлемге әйгілі болды.
 Өртіс көрерменнің танылады.
 Театр қойылымы әртістердің керемет өтті.

8-тапсырма. Сәйкестендіріңіз.

Абай қара өлеңнің арқасында	1	☐	қазаққа танымал болды
Футболшылар қомақты жүлденің арқасында	2	☐	танымал болады.
Анамның арқасында	3	☐	бірнеше шығармам жүлде алды.
Қиялымның арқасында	4	☐	көп нәрсе үйрендім.
Өртістер сахнаның арқасында	5	☐	жаңа стадион салғызды.

ЖАЗЫЛЫМ

9-тапсырма. Сөйлемді аяқтаңыз.

1. Мен анамның арқасында
2. Мен әкемнің арқасында

10-тапсырма. Сөзжұмбақты шешіңіз.

1. sahne
2. sanatçı
3. seyirci
4. karakter
5. sanat
6. yetenek

Мақал-мәтелдер

Бидайдың арқасында бидайық су ішер.
Өнерлі өрге жүзеді.

«Тойбастар»
әнін тыңдаңыз

Лексикалық минимум Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Қыдыру	
түсу	
міну	
көшу	
жалға алу	
сүңгу	
келісу	
араласу	
серуендеу	
еңбек демалысы	
күнге қыздырыну	

ОҚЫЛЫМ

1-тапсырма. Оқыңыз. Тапсырманы орындаңыз.

Жазғы еңбек демалысында Мәдина мен Самат Бурабайға саяхатқа шығуды шешті. Олар табиғатты жақсы көреді. Сондықтан бұл жолы үлкен қалада емес, тыныш жерде демалғылары келді. Мәдина ғаламтордан Бурабайда орналасқан демалыс үйін тауып, бір аптаға жалға алды. Таңертең Астанадан пойызға мініп, Бурабайға жетті. Пойыздан түскенде олар ерекше таза ауаны бірден сезді.

– Міне, таза ауа! – деді Самат терең дем алып. – Қаладағы шудан кейін табиғатта демалу – өте керемет сезім!

Күн сайын олар таза ауада, орманда серуендеді, тауға шықты, көлге түсіп, күнге қыздырынды. Әдемі тау гүлдерін, ағаштарды, бұлттарды тамашалады, суретке түсті. Бір күні қайықпен серуенге шығып, Бурабай көлінің ортасына дейін барды. Көлге түскенде, су салқын болса да, сергітетін еді. Олар ертеңінде сүңгу турына қатысып көрді. Сүңгу Саматқа өте ұнады.

– Суға сүңгігенде, өзімді өте жеңіл сезіндім. Көлдің түбінде балықтармен жарысып жүзгенде, ерекше әсерде болдым, – деді ол.

Келесі күні олар тур ұйымдастырушы топпен келісіп, жергілікті гидпен бірге тарихи жерлерді аралады. Гид оларға Абылай хан алаңы, Оқжетпес жартасы туралы қызықты әңгімелер айтты. Бұл жерлерде Мәдина ерекше әсер алды.

Осылайша, олар тек демалып қана қоймай, қазақ тарихы мен табиғаты туралы да көп нәрсе білді.

– Мұндай демалыста болғанда, адам жаңа өмір бастағандай болады екен. Бұл демалысты ешқашан ұмытпаймын! – деді Мәдина қайтар жолда.

Осы сапардан кейін олар Қазақстанның басқа да көрікті жерлеріне баруға шешім қабылдады.

Сұрақтар:

1. Мәдина мен Самат еңбек демалысында қайда барды?
2. Олар неге Бурабайды таңдады?
3. Олар Бурабайға қалай жетті?
4. Самат сүңгу туралы не деді?
5. Гид қандай тарихи орындар туралы айтты?
6. Саяхат соңында олар қандай шешім қабылдады?
7. Бурабайдың суреттерін ғаламтордан тауып сипаттаңыз.

Грамматика

**ЕСІМШЕ+ жатыс септік
(SIFAT-FİİL + BULUNMA HALİ EKİ)**

-ғанда, -генде;

-қанда, -кенде;

бар-ғанда, кел-генде, жат-қанда,
жет-кенде

Мағынасы: уақыт

МЫСАЛДАР

Ол барғанда кеш батты.

Қонақтар келгенде дастарқан дайын емес еді.

Сен ұйықтап жатқанда досың келіп кетті.

Үйге жеткенде маған хабарлас.

2-тапсырма. Толықтырыңыз.

Етістіктерді **–ғанда / –генде / –қанда / –кенде** формасында қолданыңыз.

Біз пойыздан _____ (түсу) бірден таза ауаны сездік.

Самат көлге _____ (түсу) таңғалды.

Мәдина тарихи жерлерді _____ (көру) керемет әсер алды.

Біз орман ішінде _____ (серуендеу) құстардың даусын естідік.

Балықтармен бірге _____ (жүзу) Самат өзін бақытты сезінді.

Суға _____ (сүңгу) мен өзімді еркін сезіндім.

3-тапсырма. Сәйкестендіріңіз.

Сөз	Мағынасы
Жалға алу	а) Демалу үшін саяхаттау
Күнге қыздырыну	ә) Ақысын төлеп уақытша пайдалану
Қыдыру	б) Келісім жасау, ортақ шешімге келу
Серуендеу	в) Айналада жүру, табиғатты тамашалау
Келісу	г) Күннің астында демалу

ТЫҢДАЛЫМ

4-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

- Арнұр:** Сәлем, Айдана! Қалайсың? Жазғы демалыста не істедің?
- Айдана:** Сәлем, Арнұр! Бәрі жақсы. Демалыста Батыс Қазақстанға барып келдім. Ақтау мен Каспий теңізіне саяхаттап келдім.
- Арнұр:** Керемет екен! Немен бардыңдар, не істедіңдер?
- Айдана:** Біз алдымен ұшақпен Ақтауға бардық. Қалаға жеткенде алдымен қаланы аралап, сосын таксимен теңіз жағасына бардық. Жағажайда күнге қыздырындық, серуендедік.
- Арнұр:** Теңіз жағасында қонақүйде тұрдыңдар ма?
- Айдана:** Жоқ, біз теңізге жақын жерден бір үйді жалға алдық. Үй иесімен алдын ала келісіп қойғанбыз.
- Арнұр:** Жақсы екен. Күшті демалған сияқтысың. Мен де еңбек демалысында сол жаққа барғым келеді. Бекет атаның жер асты мешітін көргім келеді.
- Айдана:** Міндетті түрде бар! Теңізге түскенде де, қалада жүргенде де ерекше сезімге бөленесің.

А) Сұрақтарға жауап беріңіз:

1. Айдана жазғы демалыста қайда барды?
2. Олар Ақтауға немен барды?
3. Қалаға жеткен соң не істеді?
4. Олар қайда тұрды (қонақүйде ме, әлде басқа жерде ме)?
5. Арнұр қай жерді көргісі келеді?
6. Айдана теңізге түскенде не сезінді?

Ә) Толықтырыңыз.

1. Біз алдымен _____ Ақтауға бардық.
2. Қалаға жеткенде алдымен қаланы _____.
3. Жағажайда күнге _____, серуендедік.
4. Біз теңізге жақын жерден бір үйді _____.
5. Арнұр Бекет атаның жер асты _____ көргісі келеді.

Б) Төмендегі сөйлемдердің дұрыс немесе бұрыс екенін белгілеңіз.

Сөйлем	Дұрыс / Бұрыс	
Айдана Шымкентке барды	☐	☐
Олар алдымен қаланы аралады	☐	☐
Арнұр Ақтауға барған	☐	☐
Олар қонақүйде тұрған	☐	☐
Үйді жалға алу туралы алдын ала келісілген	☐	☐

5-тапсырма. «-ғанда, -генде; -қанда, -кенде;»
құрылымымен сөйлемді жалғастырыңыз:

Мысал: Қалаға жеткенде біз алдымен такси шақырдық.

1. Ұшаққа мін
2. Жағажайға бар
3. Үйді жалға ал
4. Теңізге түс
5. Қалада жүр

ЖАЗЫЛЫМ

6-тапсырма. Төмендегі сұрақтар бойынша
қысқаша әңгіме жазыңыз (70–100 сөз):

Сіз жазда Қазақстанның бір көрікті жеріне бардыңыз деп елестетіңіз.

Қайда бардыңыз?

Табиғат қандай болды?

Ең есте қалған сәт қандай?

- Қайда бардыңыз?
- Қандай көлікпен бардыңыз?
- Қандай жерлерге бардыңыз?
- Қандай әсер алдыңыз?

7-тапсырма. Толықтырыңыз.

Мен дүниеге келгенде анам жаста еді.

Мен мектепке барғанда біз қаласындатұратын едік.

Мен мектепке барғанда.....жаста едім.

8-тапсырма. Берілген тіркестер арқылы сөйлем құраңыз.

Біз Қазақстанға қыдыруға барғанда, Біз Түркияға келгенде, Үйіңе жеткенде, жалға үй алдық, анамның достары, хабар бер, Біз Түркияда демалып жатқанда, бірге қыдырдық, Олар демалысқа келгенде, достарым Қазақстанға келді, әуежайдан күтіп алды.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

9-тапсырма. Сурет бойынша сөйлемді аяқтаңыз.

1. Біз ұшақтан түскенде

2. Біз пойызға мінгенде.....

3. Олар сүңгуге барғанда.....

4. Біз көшіп жатқанда көршілеріміз.....

5. Олар күнге қыздырынуға барғанда.....

10-тапсырма. Берілген сөздердің қазақша баламасын табыңыз.

К	К	Ө	Ш	У	Д	И
Е	Қ	Ы	Д	Ы	Р	У
Л	А	Й	М	С	П	Һ
І	Ғ	Ф	І	Ү	Й	Г
С	Г	Б	Н	Ң	В	Г
У	Ю	В	У	Г	У	З
М	Ё	І	А	У	У	З

dalmak

binmek

gezmek

taşınmak

anlaşmak

Мақал-мәтелдер

- Аздың азаншысы болғанша,
Көптің қазаншысы бол.
- Өзге елде сұлтан болғанша,
Өз еліңде ұлтан бол.

«Дударай»
әнін тыңдаңыз

Лексикалық минимум Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Жарыс		секіру	
жеңіс		жарысу	
ұпай		тең түсу	
жанкүйер		жеңу	
төреші		ұту	
үміткер		жеңілу	
қадам			

ОҚЫЛЫМ

1-тапсырма. Оқыңыз. Тапсырманы орындаңыз.

Мадияр – ауыл мектебінде оқитын тоғызыншы сынып оқушысы. Ол бала кезінен бастап жеңіл атлетикамен айналысады. Биыл ол алғаш рет аудандық олимпиадада ұзындыққа секіру жарысына қатысуға үміткер ретінде таңдалды. Бұл жаңалықты естігенде, ол қатты қуанды.

Жарыс күні жақындаған сайын, Мадияр қобалжи бастады, бірақ ол күн сайын үзбей жаттығу жасап жүрді. Ол жарысты ұтпайынша, тоқтағысы келмеді. Әкесі мен анасы, жаттықтырушысы мен мұғалімдері оған жанкүйер болып, күн сайын қолдау көрсетті.

Жарыс күні стадионға өте көп адам жиналды. Төреші қатысушыларға ережелерді түсіндірді. Мадияр сәл қобалжыса да өзіне сенімді еді. Ол ұзындыққа жақсы секірді. Ұпай нәтижесі шыққанда, Мадияр екінші орын алғанын білді.

Ол жеңбесе де жеңілген жоқ, жүлделі орын алды. Бәрінен бұрын өз қорқынышын жеңді және өз мақсатына жетпейінше тоқтамау керек екенін түсінді. Бұл – оның спорт жолындағы алғашқы үлкен қадамы еді.

А) Сұрақтар:

1. Мадияр нешінші сыныпта оқиды?
2. Ол қандай спорт түрімен айналысады?
3. Ол қандай жарысқа қатысады?
4. Мадиярға кімдер қолдау көрсетті?
5. Мадияр қандай орын алды?
6. Мадияр жарыс алдында өзін қалай сезінді?
7. Бұл жарыс Мадияр үшін неге маңызды болды?
8. Егер сіз Мадиярдың орнында болсаңыз, не істер едіңіз?
9. Спорт адамның мінезін қалай қалыптастырады деп ойлайсыз?

Ә) Келесі сөйлемдерді толықтырыңыз:

1. Мадияр бала кезінен бастап _____.
2. Биыл ол аудандық олимпиадада _____.
3. Жарыс күні стадионға _____.
4. Ұпай нәтижесі бойынша _____.
5. Ол өз қорқынышын _____.

Грамматика

КӨСЕМШЕ

Zarf-Fiil

-майынша, -мейінше;
-байынша, -бейінше;
-пайынша, -пейінше;

алма-йынша, келме-йінше, сезбе-йінше,
кет-пейінше

МЫСАЛДАР

Қазақта бала дүниеге келмейінше, киімін дайындауға болмайды

Аспанды бұлт баспайынша, жауын жаумайды

Жаз басталмайынша, балалар демалысқа шықпайды

Әкем келмейінше, дастарқанға отырмаймыз

ТЫҢДАЛЫМ

2-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

Алтай: Әли, кеше өткен футбол жарысын көрдің бе?

Әли: Иә, көрдім. Өте қызық болды. Екі команда да күшті ойнады, бірақ тең түсті.

Алтай: Мен де жанкүйер ретінде стадионға бардым. Ауа райы сәл салқын болса да алаңдағы көңіл күй тамаша болды. Футболды стадионда көру – керемет сезім! Командамыз жеңсе, тіпті керемет болар еді.

Әли: Төреші дұрыс шешім қабылдады деп ойлайсың ба?

- Алтай:** Төреші аса әділ болды деп ойламаймын, кейбір жанкүйерлер ойын кезінде наразылық білдірді.
- Әли:** Дегенмен біздің команда жақсы қадам жасады. Жеңілмесе де ұпай жинап үлгерді.
- Алтай:** Команданың шын мықты екенін келесі ойында жеңіске жетпейінше, айта алмаймыз.
- Әли:** Иә, жеңіске жетпейінше, біз өзімізге сене алмаймыз.
- Алтай:** Бапкер жақсы стратегия қолданбайынша, команда толық нәтиже көрсете алмайды.
- Әли:** Келесі аптада тағы бір жарыс болады. Барғың келе ме?
- Алтай:** Әрине, барайық! Бұл жолы жеңеміз деп сенемін!

А) Сұрақтар:

1. Алтай мен Әли не туралы сөйлесті?
2. Матчтың нәтижесі қандай болды?
3. Алтай матчты қайда көрді?
4. Ауа райы қандай болды?
5. Алтайдың төреші туралы ойы қандай?
6. Команда ұтты ма, жоқ па?
7. Алтай мен Әли келесі аптада не істемекші?
8. Бапкер туралы не айтылды?
9. Кейбір жанкүйерлер неге наразылық білдірді?
10. Матч кезінде алаңдағы көңіл күй қандай болды?

Ә) Толықтырыңыз:

Әли мен Алтай _____ туралы әңгімелесті.
Матчта екі команда _____ ойнады, бірақ _____.
Алтай стадионда _____ болды деп айтты.
Алтай төрешінің шешімі туралы _____ деп ойлады.
Келесі аптада олар _____ бармақшы.

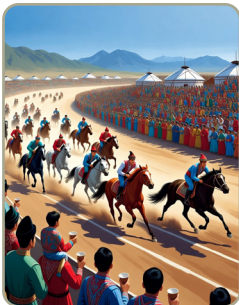

Б) Мәтіндегі ақпаратқа сүйеніп, «дұрыс» не «бұрыс» деп белгілеңіз:

Сөйлем	Дұрыс / бұрыс	
Әли матчқа бармады	☐	☐
Матч тең нәтижемен аяқталды	☐	☐
Ауа райы ыстық болды	☐	☐
Төрешіге барлық жанкүйерлер разы болды	☐	☐
Келесі аптада жаңа матч болады	☐	☐

3-тапсырма. Тапсырма.
Төмендегі сөздерді қарапайым тілмен түсіндіріңіз:

жарыс

жанкүйер

стратегия

әділ

үміткер

4-тапсырма. Берілген сөйлемдерді тиісті етістікпен және -майынша / -бейінше / -пейінше жұрнағымен толықтырыңыз:

Команда _____, біз қуана алмаймыз.
Төреші әділ шешім _____, жанкүйерлер риза болмайды.
Біз келесі матчта нәтижеге _____, ештеңе шешілмейді.
Қақпашы жақсы ойын _____, команда жеңіске жетпейді.

(Етістіктер: жеңу, жету, көрсету, қабылдау)

6-тапсырма. Келесі үлгі бойынша өз сөйлемдеріңізді жазыңыз:

Үлгі: Мен үй тапсырмасын орындамайынша, теледидар көрмеймін.

1. _____
2. _____
3. _____

7-тапсырма. Сөйлемді аяқтаңыз.

1. Жарысқа дайындалмайынша жеңіске жету.....
2. Төреші белгі бермейінше жарысты.....
3. Жанкүйерлер қолдауын сезбейінше жарыс.....
4. Жарыстан жеңілмейінше жеңісті.....
5. Жанкүйерлер келмейінше

8-тапсырма. Сәйкестендіріңіз.

Қонақтар келмейінше	1	☐	жеңіске жету мүмкін емес.
Таңертең ерте тұрмайынша	2	☐	мәселе шешілмейді.
Жарысқа жаттықпайынша	3	☐	дастарқанға отырмадық.
Университетті оқымайынша	4	☐	ешнәрсеге үлгермейсің.
Ашық сөйлеспейінше	5	☐	маман болу мүмкін емес.

9-тапсырма. Аяқтаңыз.

Мен қазақ тілін үйренбейінше.....
Мен осы жасқа келмейінше

10-тапсырма. Сөйлем құраңыз.

..... бармайынша

..... алмайынша

..... ауырмайынша

..... көрмейінше

..... болмайынша

11-тапсырма. Берілген сөздердің қазақша баламасын табыңыз.

Ө У Т Ө Р Е Ш І
С Ю Ж Е Ң І С Ғ
Е В Д У Һ У З С
К О Ч Ь Л Ь Ы Ж
І О Т І Ж Р Х Ч
Р Ұ Ң Г А Е С З
У Е Ы Ж Қ А Ң Ч
Ж Б М Ң І Т Ү У

kaybetmek

yarışma

hakem

zıplamak

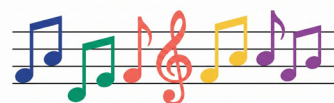
zafer

kazanmak

Мақал-мәтелдер

Жүзден - жүйрік,
Мыңнан - тұлпар.

Шынықсаң — шымыр боласың.

«Қаражорға»
әнін тыңдаңыз

6

ДЭРІС

ТАБИҒАТ

Лексикалық минимум Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Жылқы / ат		бұзау	
сиыр		мал	
қой		сауу	
ешкі		бағу	
түйе		шөп беру	
бота/ботақан		жайылымға шығару.....	
қозы		қыстақ	
лақ		жайлау	
құлын			

Ескерту!

Қазақ халқы түйе, жылқы, қой, сиырды төрт түлік мал деп атайды.

ОҚЫЛЫМ

1-тапсырма. Мәтінді оқыңыз. Мәтіннен кейінгі тапсырманы орындаңыз.

Ержан таңертең ерте тұрып, мал қораны тазалады. Ол қой мен ешкіге шөп берді. Әйелі Динара сиырларды сауды. Ержан жылқысына мініп, қой, ешкі мен сиырларды жайылымға шығарды.

Ол үйге қайтып келіп, боталар мен құлындарды бір қарап шықты. Лақтар секіріп ойнап жүр, ал қозылар көк шөпте жайылып жүр. Үйге кірсе, Динара дастарқанды жайнатып, дайындап қойыпты. Жаңа піскен бауырсақпен сүт қосқан ыстық шай ішті, қуырдақ жеді. Анасы мен әкесінің қал-жағдайын сұрасты. Төрт жасар баласы Дархан оянып, дастарқанға келіп отырды. «Әке, мен де атқа мінсем бола ма?» – деп сұрады. «Балам, сен алдымен қозыға мініп үйрен» – деді Ержан. Шай ішіп отырып, отбасымен ауа райы, жайлауға көшу туралы сөйлесті. Олар жайылым жағдайы туралы пікірлесті. Осылай тату-тәтті шай ішіп, ақылдасып отырғанға не жетсін.

6. Табиғат
6.1. Төрт түлік мал

6-ДӘРІС

? А) Сұрақтар:

- 1. Ержан таңертең не істеді?
- 2. Динара қандай жұмыс атқарды?
- 3. Ержан неге жылқысына мінді?
- 4. Қандай үй жануарлары жайылымға шығарылды?
- 5. Дастарқанда қандай тағамдар болды?
- 6. Дархан не сұрады? Ержан оған қандай кеңес берді?
- 7. Ержан мен отбасы қандай тақырыпта сөйлесті, не туралы ақылдасты?

📖 Ә) Тапсырма. Сөйлемдерді аяқтаңыз:

- 1. Ержан қой мен ешкіге _____.
- 2. Динара сиырларды _____.
- 3. Ержан жылқысына мініп _____.
- 4. Қозылар _____, лақтар _____.
- 5. Дархан әкесінен _____.
- 6. Отбасы бірге отырып _____.

? Б) Тапсырма. Дұрыс / Бұрыс:

Сөйлем	Дұрыс / Бұрыс	
Ержан таңертең кеш тұрды	☐	☐
Динара бауырсақ пісірген екен	☐	☐
Ержан сиырларды жайылымға шығарған жоқ	☐	☐
Дархан сегіз жаста	☐	☐
Отбасы дүкенге бару туралы сөйлесті	☐	☐

2-тапсырма. Сөздікпен жұмыс.
Берілген сөздердің мағынасын жазыңыз немесе аударыңыз:

- 1. мал қора
- 2. жайылым
- 3. бауырсақ
- 4. тату-тәтті
- 5. дастарқан

Грамматика

Ортақ етіс (İŞTEŞLİK EKİ)	
-с-, -ыс-, -іс;	
-с-;	даула-с-, сөйле-с-, жина-с
-ыс-;	соғ-ыс-, айт-ыс-, айырыл-ыс-
-іс-;	көр-іс-, бөл-іс-

Мысалдар
Ағайындар ұзақ жылдан бері енді көрісті.
Балалар төбелеседі, сосын достасады.
Екі дос ұзақ әңгімелесті.
Оқырмандармен ашық сөйлесу керек.
Екі ел өзара соғысты.
Көрермен фильм туралы пікірлерімен бөлісті.
Әсия анасымен бірге үй жинасты.
Екі жақ бір-бірімен келіспей, ұзақ дауласты.

ТЫҢДАЛЫМ

3-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

Жандос: Ассалаумағалейкум, Бауыржан! Жаз келді, жайлауға шықтыңдар ма?
Бауыржан: Уағалейкумассалам, Жандос! Иә, осы аптада малды жайылымға шығардық.
Жандос: Мал саны көбейді ме?
Бауыржан: Иә, биыл қозы мен лақ көп туды. Сауын сиырлар да көбейді.
Жандос: Жылқы ше?
Бауыржан: Екі жылқы құлындады. Бір түйеміз ботақанымен жайлауда жүр.
Жандос: Біз де жақында жайлауға көшеміз. Қысқа шөп те дайындап жатырмыз. Құлын-тайдай тебісіп, бірге өскен достармыз, хабарласып, хал-жағдайымызды сұрасып тұрайық!

6. Табиғат

6.1. Төрт түлік мал

6-ДӘРІС

Бауыржан: Дұрыс айтасың. Қыста қыстақта ғана емес, жазда жайлауда да кездесейік, қонаққа келіңдер!

Жандос: Рақмет! Жолға шығарда хабарласайық.

Бауыржан: Мақұл, көріскенше!

? А) Сұрақтар:

1. Жандос пен Бауыржан қай маусым туралы сөйлесіп жатыр?
2. Бауыржанның отбасы осы аптада не істеді?
3. Қандай малдар туралы айтылды?
4. Бауыржан Жандосқа не ұсынды?
5. Жандос пен Бауыржанның қарым-қатынасы қандай?
6. Жандос не үшін хабарласты?
7. Биыл мал шаруашылығында қандай өзгерістер болды?
8. Жандос пен Бауыржан неге кездесейік деді?
9. Бауыржан Жандосқа қонаққа қатысты не деді?

Ә) Сөйлемдерді аяқтаңыз.

1. Осы аптада Бауыржан _____.
2. Биыл қозы мен лақ _____.
3. Бір түйе _____.
4. Жандос пен Бауыржан _____.
5. Қыста қыстақта ғана емес, _____.

Б) Тапсырма. Дұрыс / бұрыс:

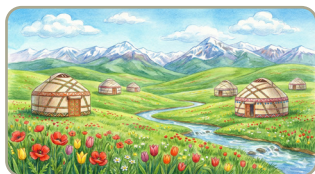
Сөйлем	Дұрыс / бұрыс	
Бауыржан жайлауға әлі шыққан жоқ	☐	☐
Жандос пен Бауыржан мал шаруашылығымен айналысады	☐	☐
Биыл сауын сиырлар азайған	☐	☐
Түйе ботасымен бірге жүр	☐	☐
Жандос пен Бауыржан көптен бері бірін-бірі көрмеді	☐	☐

4-тапсырма. Сөздікпен жұмыс.

Берілген сөздердің мағынасын түсіндіріңіз немесе аударыңыз:

- жайлау
- сиыр
- құлын
- бота

5-тапсырма. Сөйлем құраңыз.

1. жайылым → _____
2. жайлау → _____
3. қыстақ → _____
4. құлын → _____
5. бағу → _____
6. сауу → _____

6-тапсырма. Тапсырма. Етістіктерге ортақ етістің қосымшаларын қосып, сөйлем құраңыз:

- жазу
- алу
- көру
- айту
- сөйлеу

ЖАЗЫЛЫМ

7-тапсырма. Төрт түлік мал туралы 7–10 сөйлемнен тұратын шағын мәтін жазыңыз.

6. Табиғат

6.1. Төрт түлік мал

6-ДӘРІС

8-тапсырма. Сурет бойынша сәйкестендіріңіз.

1 лақ

2 бота

3 жылқы

4 бұзау

5 қой

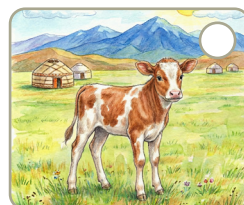
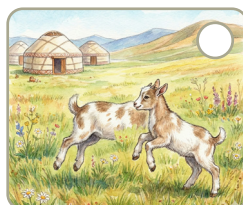
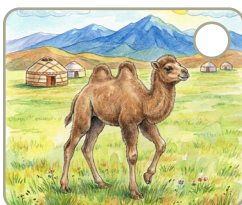
6 құлын

7 ешкі

8 сиыр

9 түйе

10 қозы

9-тапсырма. Толықтырыңыз.

Кездесті, бөлісті, шығарысты, бөлісті, әңгімелесті, дауласты, жинасты

Әкемнің ауылда шаруа қожалығы бар. Қожалықты атаммен бірге ашқан болатын. Қазір ауылдамын. Әкем таң атысымен малшылармен Бүгін жасалатын істі өзара..... Атаммен ұзақ уақыт Кейін шөп Жайлауға көшу үшін мал басын өзара Қайтар жолда бір-бірімен ұзақ Үйге кірмес бұрын ауладағы қоқысты

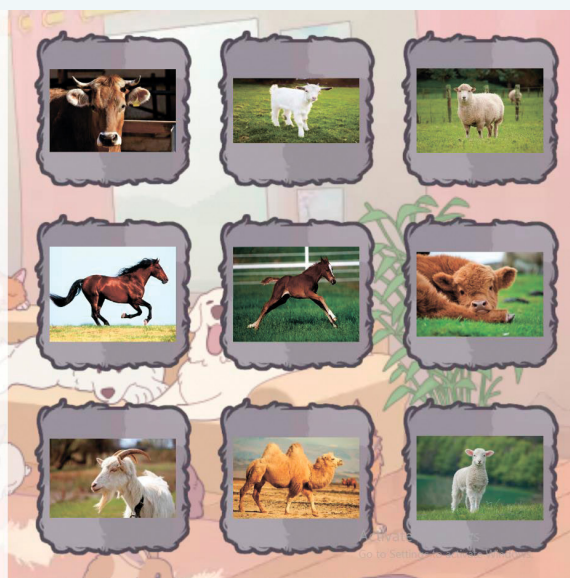
10-тапсырма. Сәйкестендіріңіз.

Ақындар	1	☐	әженің дорбасын тасысты.
Студенттер оқытушыларымен	2	☐	бізбен бірге үй салысты.
Элиф пен Мөлдір	3	☐	дипломдық жұмыс туралы сөйлесті.
Азамат профессормен	4	☐	хат жазысты.
Досым Асқар жаз бойы	5	☐	үш сағат айтысты.

11-тапсырма. Берілген сурет бойынша сөздерді табыңыз.

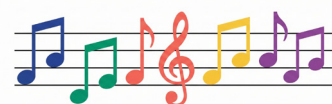
Ь Ә Қ Л А Қ Ж Ү Н
Ю Қ Е Ц Б Ы А Ы Я
Ц О И Е Қ Қ Л Ғ Ы
А З Ң Л Ш Ұ Ғ С Б
Щ Ы Ы Е Қ К Б Һ Б
Ж Ж Й Е З Р І Щ Ұ
Б Ү Ж Қ Ы Ү Л К З
Т Й К И О І Ұ Л А
Ш Ә С Ғ З Й Д Ц Ү

Мақал-мәтелдер

Семіздікті қой ғана көтереді.

Ат қадірін - жоқ білмес,
ас қадірін - тоқ білмес.

«Хассақ» тобының
«Хассақнама»
әнін тыңдаңыз

6.2 Аңдар мен құстар әлемі

Лексикалық минимум
Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Аң		кірпі	
қоян		торғай	
бақа		қарға	
түлкі		тотықұс	
арыстан		көгершін/кептер	
қасқыр		сауысқан	
аю		қарлығаш	
жолбарыс		аққу	
тасбақа		тауық	
маймыл		қаз	
жылан		әтеш	
піл		үйрек	
қолтырауын		балапан	
барыс		керік	

ОҚЫЛЫМ

1-тапсырма. Оқыңыз. Тапсырманы орындаңыз.

Үш жасар Айдын зообаққа барғаннан бері аңдар мен құстарға қатты қызығып жүр. Маймылдардың секіргенін көргенде, күліп жіберді. Ал арыстанды алғаш көргенде аздап қорықты, анасының қолынан қатты қысып ұстап алды. Арыстанның ақырғанын естігенде ол да солай ақырып көрді. Аю мен қасқыр торында тыныш отырды, ал жолбарыс айналып жүрді. Керікті көріп таңғалды. Айдын да керікке ұқсап, мойнын созып, басын оңға-солға бұрды. Пілді көргенде, Айдын анасына пілге мінейікші деді. Ал қоянды көргенде, басынан сипасам бола ма деп сұрады. Айдын қоянды көргеннен бері үйге қоян алайықшы деп сұрап жүр.

Құстар әлемінде Айдын торғайды, қарғаны, көгершін, қаз, үйрек, аққу мен тотықұсты көрді. Зообаққа барғаннан бері ол үйде аң мен құстар туралы кітаптарды көп қарай бастады. Тіпті, сурет салып, әр құстың атын есте сақтауға тырысып жүр.

А) Сұрақтар:

1. Айдын неше жаста?
2. Ол қайда барғаннан кейін аң мен құстарға қызыға бастады?
3. Маймылдарды көргенде Айдын не істеді?
4. Арыстанды көргенде Айдын қандай сезімде болды?
5. Қай жануарды көргенде Айдын мойнын созып, басын оңға-солға бұрды?
6. Қоянды көргенде Айдын не істегісі келді?
7. Құстар әлемінде Айдын қандай құстарды көрді?
8. Зообаққа барғаннан бері Айдын үйде не істей бастады?

Ә) Сөйлемдерді аяқтаңыз:

- 1. Айдын зообаққа барғаннан бері _____.
- 2. Арыстанды көргенде _____.
- 3. Керікке ұқсағысы келіп, _____.
- 4. Қоянды көріп, _____.
- 5. Құстар әлемінде _____.
- 6. Үйде аңдар мен құстар туралы _____.

Б) Дұрыс / Бұрыс:

Сөйлем	Дұрыс / Бұрыс	
Айдын жеті жаста	☐	☐
Аю мен қасқыр жүгіріп жүрді	☐	☐
Айдын керікке ұқсап әрекет етті	☐	☐
Айдын пілге мініп көрді	☐	☐
Айдын әр құстың атын жаттап алуға тырысады	☐	☐

2-тапсырма. Берілген сөздердің мағынасын түсіндіріңіз
не аударыңыз және бұл сөздермен сөйлем құраңыз:

- зообақ
- тор
- ұқсау
- сипау

3-тапсырма. Берілген сөздермен сөйлем құраңыз:

- аң
- қасқыр
- керік
- тотықұс
- торғай
- маймыл

Грамматика

Қимылдың басталу уақытын көрсетіп, сол қимылдың осы уақытқа дейін жалғасып жатқанын білдіретін формалар:

Beri edat olduğu için “şılav” denebilir

-ғаннан бері,
-геннен бері;
-қаннан бері,
-кеннен бері;

болғаннан бері;
келгеннен бері;
айтқаннан бері;
жеткеннен бері;

МЫСАЛДАР

Комиссияға мүше болғаннан бері көп жерден хаттар келіп түсіп жатыр

Осы жазда Назгүлді көргеннен бері көңілі алаң

Мен мұны саған айтқаннан бері ыңғайсызданып жүрмін

Мақсатыма жеткеннен бері істерімді ретке келтірдім

Тәуелсіздік алғаннан бері талай жетістіктерге жеттік

ТЫҢДАЛЫМ

4-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

Мұғалім: Сәлеметсіңдер ме, балалар! Сенбі күні қайда бардыңдар?

Алан: Біз зообаққа бардық.

Ария: Біз көктем келгеннен бері барғымыз келіп жүрген.

Осы апта күн жылынғаннан кейін бардық.

Мұғалім: Зообақта қандай аңдар мен құстарды көрдіңдер?

Ария: Арыстан, аю, жолбарыс, қасқыр, піл, қолтырауын, маймыл көрдік.

Маған маймылды көру өте қызық болды.

Алан: Ал маған түлкі мен қоян ұнады. Олар кішкентай, сүйкімді.

Менің інім де зообаққа бірге барған, ол маймылды көргеннен бері күнде маймылдың суретін салып жүр!

Мұғалім: Тамаша! Қандай құстар бар екен?

Ария: Аққу, тотықұс, қарлығаш, үйрек, қаз бен балапандары болды.

Алан: Аққуды көргелі бері мен аққулар туралы оқи бастадым.

Мұғалім: Өте жақсы! Жануарлар мен құстар туралы көріп білгеннен бері сендердің табиғатқа қызығушылықтарың арта бастады, бұл маңызды. Келесі аптада «Аңдар мен құстар әлемі» деген тақырыпта шығарма жазамыз.

? А) Сұрақтарға жауап беріңіз:

- 1. Балалар сенбі күні қайда барды?
- 2. Ария мен Алан зообаққа не үшін барғысы келген?
- 3. Қандай аңдарды көрді?
- 4. Аланның інісі зообаққа барғаннан кейін не істей бастады?
- 5. Олар қандай құстарды көрді?
- 6. Мұғалім балаларға қандай тапсырма берді?

Ә) Толықтырыңыз.

Біз көктем келгеннен бері _____.
Маған маймылды көру _____.
Менің інім маймылды көргеннен бері _____.
Ақкуды көргеннен бері _____.
Келесі аптада _____ тақырыбында шығарма жазамыз.

? Б) Дұрыс / Бұрыс:

Сөйлем	Дұрыс / Бұрыс	
Балалар зообаққа жексенбі күні барды	☐	☐
Ария мен Алан көктем келген соң концертке барғысы келді	☐	☐
Зообақта арыстан мен жолбарыс болған жоқ	☐	☐
Алан маймылды суретке түсірді	☐	☐
Аланның інісі аққулар туралы оқи бастады	☐	☐
Мұғалім балалардың табиғатқа қызығушылығын жақсы бағалады	☐	☐

6. Табиғат
6.2 Аңдар мен құстар әлемі

6-ДӘРІС

5-тапсырма. Сөздік. Төмендегі сөздердің түрікше баламасын жазыңыз:

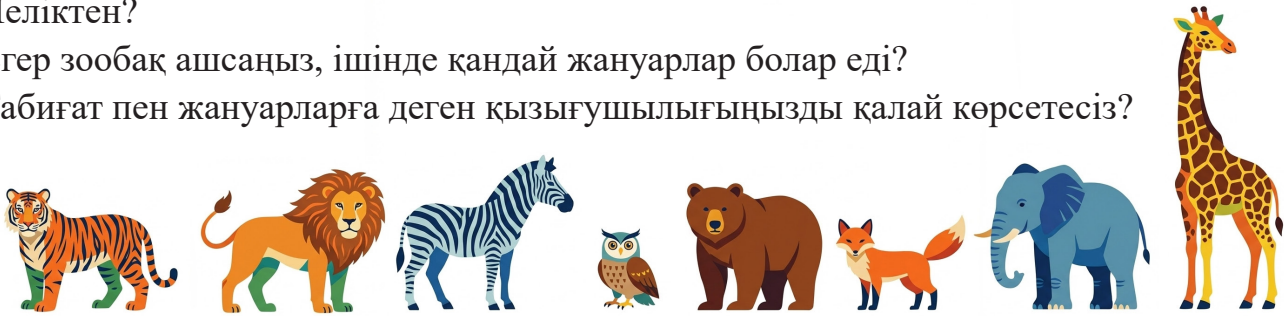
Қазақша	Түрікше
зообақ	
аң	
құс	
маймыл	
түлкі	
аққу	
қызығушылық	
шығарма	

АЙТЫЛЫМ

6-тапсырма. Жұппен немесе шағын топта келесі сұрақтарды талқылаңыз:

Сіз зообаққа соңғы рет қашан бардыңыз?
Сізге не ұнады?
Сізге қай аң немесе құс ұнайды?
Неліктен?
Егер зообақ ашсаңыз, ішінде қандай жануарлар болар еді?
Табиғат пен жануарларға деген қызығушылығыңызды қалай көрсетесіз?

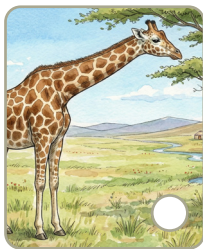

ЖАЗЫЛЫМ

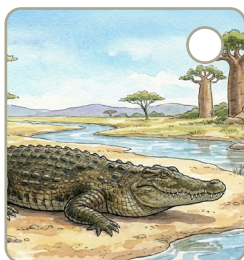
7-тапсырма. Мен зообаққа барғанда... Сіз де зообаққа барған күніңізді елестетіп, 7–10 сөйлемнен тұратын қысқа мәтін жазыңыз. Қандай жануарлар ұнады? Қандай әсер алдыңыз?

8-тапсырма. Сурет бойынша сәйкестендіріңіз.

1 үйрек	2 тотықұс	3 керік	4 аққу	5 қоян	6 балапан
7 әтеш	8 қолтырауын	9 тасбақа	10 қарлығаш	11 бақа	

9-тапсырма. Сөйлемді аяқтаңыз.

Қазақ тілін үйренгеннен бері.....
 Жасанды интеллект шыққаннан бері.....
 Мен болғаннан бері.....
 Мен.....келгеннен бері

10-тапсырма. Сәйкестендіріңіз.

Түркияға келгеннен бері	1	☐ бауырсақ жемедім.
Қазақстаннан кеткеннен бері	2	☐ кітапханадан шықпайды.
Құрбым шетелге көшетінін айтқаннан бері	3	☐ бақытты.
Ол сүйікті ісін тапқаннан бері	4	☐ кездесе алмадық.
Оқуға түскеннен бері	5	☐ түрік тарихын зерттеудемін.

11-тапсырма. Тіркестерді пайдаланып сөйлем құраңыз.

Шет тілін үйренгеннен бері, шетелге көшкеннен бері, оқу бітіргеннен бері, жаңа оқу жылы аяқталғаннан бері, ем қабылдағаннан бері.

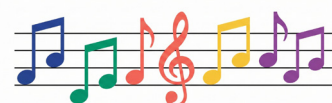

12-тапсырма. Берілген сөздердің қазақша баламасын табыңыз.

С Ж Т О Т Ы Қ Ұ С Ц Ч	kaplumbağa	kurbağa
Ұ К Э Б Л Қ Қ О Я Н Ъ	civciv	timsah
Д Ң Л А Н О Ш Т Х Ф О	kurt	aslan
К А Р Л Қ Л Қ А Щ Н Р	tavşan	papağan
Е Ч Б А А Т Ц С Р А Н	zūrafa	serçe
Р Т А П С Ы И Б М Р У		
І О Қ А Қ Р С А Э Ы Ә		
К Р А Н Ы А Ә Қ Э С Щ		
Ю Ғ Б Ч Р У Һ А Ә Т Ә		
Қ А Ч Р Х Ы С Ъ Һ А З		
Ю Й П Ё Ғ Н У З Ң Н В		

Мақал-мәтелдер

- Аққуды атпа, досыңды сатпа.

«Қаздар қайтқанда»
әнін тыңдаңыз

Лексикалық минимум Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Өсімдік		шырша	
гүл		егу	
қызғалдақ		жұлу	
бәйшешек		қорғау	
шөп		суару	
тал		сыну/сындыру	
бұтақ		отырғызу	

ОҚЫЛЫМ

1-тапсырма. Оқыңыз. Тапсырманы орындаңыз.

Зере 10-сыныпты бітіріп, жазғы демалысқа шықты. Ол демалысын пайдалы өткізгісі келді. Құрбысы Ботагөзбен бірге бір ай қалалық ботаника бағында ерікті болуға шешім қабылдады. Алғашқы күні жетекшісі алдымен оларға түрлі өсімдіктер мен ағаштарды үйретті. Қызғалдақ, бәйшешек, раушан гүлі сияқты кейбір өсімдіктер ерекше күтімді қажет етеді екен. Гүлдердің арасына өскен арам шөптерді қалай жұлу керек екенін де көрсетіп берді. Шырша, емен сияқты ағаштар мен талдарды күту – әлдеқайда оңай.

Зереге гүлдерге су құю мен арам шөп жұлу тапсырылды, ал Ботагөзге ағаштарды суару мен сынған бұтақтарды алып тастау тапсырмасы берілді. Олар күнде таңертең ерте келіп, бақта өсімдіктерді, ағаштарды күтеді. Жаңа көшеттер отырғызды.

– Мен раушан гүлдерді суарып келдім, – деді Зере құрбысына. Ол арам шөптерді жұла алмай қиналды. Ботагөз бір күні сынған бұтақтарды ала алмай қиналды. Зере мен Ботагөз кейде қатты шаршаса да, бақты, өсімдіктер мен ағаштарды жақсылап күте білетіндей үйренді.

Жетекшісі оларға:

– Сендер өте жақсы жұмыс істедіңдер, көп рақмет! Көп нәрсе үйрендіңдер. Адамзаттың ең басты міндеті – қоршаған ортаны, жер анамызды қорғай білу. Сендерді осындай маңызды салада ерікті болғандарың үшін құттықтаймын! – деді.

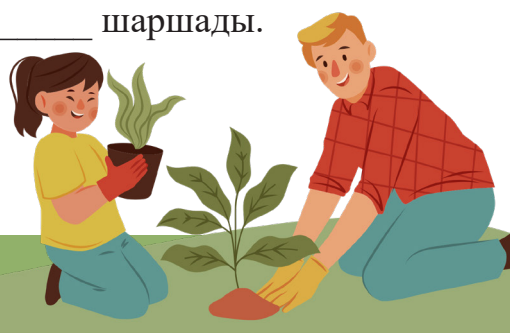
? А) Сұрақтар:

1. Зере жазда не істеуді шешті?
2. Ол кіммен бірге шешім қабылдады?
3. Олар қайда ерікті болды?
4. Олар қанша уақыт ерікті болды?
5. Жетекшісі оларға не үйретті?
6. Қандай өсімдіктер ерекше күтімді қажет етеді?
7. Зере мен Ботагөз қандай жұмыстар атқарды?
8. Олар бақта не үйренді?
9. Жетекшісі оларға не деді?

Ә) Төмендегі сөйлемдерді мәтінге сәйкес аяқтаңыз.

1. Зере мен Ботагөз _____ шешім қабылдады.
2. Гүлдердің кейбірі _____ қажет етеді.
3. Зереге _____ тапсырылды.
4. Ботагөз кей күндері _____ шаршады.
5. Жетекшісі оларға: « _____ » – деді.

Б) Дұрыс / Бұрыс:

Сөйлем	Дұрыс / Бұрыс	
Зере жазғы демалыста ауылға барды	☐	☐
Ол құрбысы Ботагөзбен бірге киноға барды	☐	☐
Алғашқы күні олар бақта гүл отырғызды	☐	☐
Зереге сынған бұтақтарды тазалау тапсырылды	☐	☐
Олар баққа кешке келеді	☐	☐
Зере мен Ботагөз кейде қиналып, шаршады	☐	☐
Ботагөз тек гүлдерге су құйды	☐	☐
Жетекшісі оларды мақтады	☐	☐

2-тапсырма. Төмендегі сөздердің түрікше аудармасын жазыңыз.

Қазақша	Түрікше
жазғы демалыс	
ерікті	
өсімдік	
күтім	
арамшөп	
бұтақ	
планета	
қоршаған орта	

3-тапсырма. Төмендегі сұрақтарды талқылаңыз.

Сіз жазғы демалысты қалай өткізесіз?
Ерікті болу сізге ұнай ма? Қай жерде ерікті болар едіңіз?
Сіз өсімдіктерді күте аласыз ба? Нені өсіргіңіз келеді?

Грамматика

КҮРДЕЛІ ЕТІСТІК (BİRLEŞİK FİİL)
-ып, -іп, -п + кел-
Бұл құрылымдағы негізгі етістікте амал жүзеге асырылып, әрекет иесі бастапқы нүктесіне қайтады
Гүлдерге су құйып кел/келші – Гүлдерге су құяды да қайтып келеді
Қызғалдақтарды отырғызып келдім – Қызғалдақтарды отырғызды да қайта келді
Не істеп келдіңдер?
Біз ағаш егіп келдік – Ағаштарды екті де келді

ТЫҢДАЛЫМ

4-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

- Нұрғиса:** Айгүл! Бірнәрсе сұрасам бола ма, сен неге демалыс сайын тауға шығасың?
- Айгүл:** Мен табиғатты, тауларды жақсы көрем. Біз апта сайын еріктілермен бірге табиғатқа шығып, сынған ағаштарды қайта отырғызамыз, таза ауада демаламыз.
- Нұрғиса:** Қызық екен! Мен де барсам бола ма, бірақ мен бұрын ешқашан ағаш отырғызған емеспін.
- Айгүл:** Қиын ештеңесі жоқ, үйренуге болады! Біз саябақтарда шырша сияқты ағаштарды отырғызамыз. Көктемде жас тал да егеміз.
- Нұрғиса:** Есік алдындағы ағаштар сынып қалыпты, көріп келейікші.
- Айгүл:** Әлбетте, қане көрейік! Жіп пен су алып келші.
- Нұрғиса:** Міне, алып келдім.
- Айгүл:** Мына сынған талдарды байлайық та суарайық.
- Нұрғиса:** Енді олар өсіп кетеді деп ойлаймын, жақсы болды ғой!

А) Сұрақтар:

1. Нұрғиса қандай сұрақ қойды?
2. Айгүл тауға не үшін шығады?
3. Олар табиғатқа шыққанда не істейді екен?
4. Айгүл қандай ағаштарды отырғызатынын айтты?
5. Айгүл мен Нұрғиса не істеді?
6. Сіздің ойыңызша ағаштар сынып қалса, оларды сақтап қалуға бола ма?

Ә) Төмендегі сөйлемдерді мәтінге сәйкес толықтырыңыз:

1. Мен табиғатты, тауларды _____.
2. Біз таза ауада _____, сосын _____.
3. Мен бұрын ешқашан _____.
4. Көктемде _____ отырғызамыз.
5. Нұрғиса жіп пен су _____.
6. Олар сынған талдарды _____.

? Б) Дұрыс / Бұрыс:

Сөйлем	Дұрыс / Бұрыс	
Айгүл тауға жиі бармайды	☐	☐
Еріктілер табиғатқа шығып, ағаш отырғызады	☐	☐
Нұрғиса бұрын ағаш отырғызған	☐	☐
Есік алдындағы ағаштар сынып қалыпты	☐	☐
Нұрғиса күрек пен шелек алып келді	☐	☐
Айгүл сынған ағаштарды суарды	☐	☐

ЖАЗЫЛЫМ

5-тапсырма. 7–8 сөйлемнен тұратын қысқа мәтін жазыңыз.

Қоршаған ортаны қорғау үшін адамдар не істеу керек деп ойлайсыз?

6-тапсырма. Сурет бойынша сәйкестендіріңіз.

☐ гүл

☐ қызғалдақ

☐ бәйшешек

☐ тал

☐ бұтақ

☐ шырша

☐ суару

☐ сындыру

☐ шөп

1

2

3

4

5

6

7

8

9

7-тапсырма. Мағынасына қарай сәйкестендіріңіз.

Біз ауладағы шөпті	1		теріп келдік
Оқушылар мектеп ауласына	2		бақшаны суарып келді.
Атам мен әжем	3		тазартып келдік.
Олар бақшадағы талдардан	4		ағаш отырғызып келді.
Даладан қызғалдақ	5		жыл сайын жеміс алып келеді.

8-тапсырма. Берілген сөз тіркестері арқылы сөйлем құраңыз.

Көршілер ауласына, Біз шөп жинап, жыл сайын гүл егіп келеді, Ауладағы гүлдерді, отырғызып келдік, келдік, суарып келші, Бақшаға жеміс ағаштарын

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

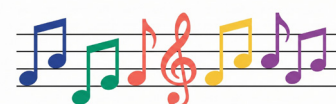

9-тапсырма. Сөзжұмбақты шешіңіз.

Қ	Ы	Р	Р	Ө	Ы	Қ	У	Ә	Ү
Л	Т	Қ	Ү	Ь	Р	Ғ	Л	Ш	Ю
Ю	Ю	В	Ш	Ъ	Я	А	Ш	Ё	Ү
Т	Д	Ё	Л	И	Т	Ш	Н	Щ	Ц
Д	Ц	Ү	Д	Ү	М	Һ	Й	Ы	Е
Ф	Г	Б	Ә	Й	Ш	Е	Ш	Е	К
Қ	Ы	З	Ғ	А	Л	Д	А	Қ	З
Ө	Б	Ү	Т	А	Қ	Ө	Г	Ф	П
Д	Ш	Ы	Р	Ш	А	П	Ъ	Ө	В
У	М	З	Ы	Т	Б	Ф	Ш	З	Қ

Мақал-мәтелдер

- Бір тал кессең, он тал ек.
- Ел көркі - мал, өзен көркі - тал.

«Нақ-нақ»
әнін тыңдаңыз

7

ДӘРІС

АДАМ ЖӘНЕ ЗАМАН

Лексикалық минимум Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Мемлекеттік рәміздер	
ту	
елтаңба	
әнұран	
тәуелсіз ел	
қанатты пырақтар	
бесбұрышты жұлдыз	
шаңырақ	
қыран бүркіт	
ою	

ОҚЫЛЫМ

1-тапсырма. Оқыңыз. Тапсырманы орындаңыз.

Қазақстан – тәуелсіз ел. 1991 жылы Қазақстан Республикасы өз тәуелсіздігін алды. Қазір Қазақстан – демократиялық, зайырлы, Орталық Азиядағы көшбасшы мемлекет.

Әр тәуелсіз елдің өзінің мемлекеттік рәміздері болады. Олар – ту, елтаңба, және әнұран.

Қазақстанның мемлекеттік туы – көгілдір түсті. Тудың ортасында алтын түстес күн мен қыран бүркіт бейнеленген. Бұл – еркіндік пен бейбітшіліктің белгісі. Сол жағында ұлттық ою-өрнегі бар.

Елтаңбада – көгілдір түсті шаңырақ, оның екі жағында қанатты пырақтар тұр. Шаңырақ – отбасы мен бірліктің символы. Жоғарғы бөлігінде бесбұрышты жұлдыз орналасқан.

Қазақстан әнұраны – халықтың рухын көтеретін, тарихи, патриоттық туынды. Әнұран Қазақстан халқын бірлікке, еңбекке, Отанды сүйуге шақырады.

Қазақстан – тарихы бай, табиғаты әсем және өркениетті ел. Қазақ елі – қонақжайлығымен әлемге танылған ел.

А) Сұрақтар:

1. Қазақстан тәуелсіздігін қай жылы алды?
2. Мемлекеттік рәміздерге не жатады?
3. Тудың түсі қандай және онда не бейнеленген?
4. Елтаңбада қандай ұлттық символдар бар?
5. Әнұран қандай сезімдерді оятады?
6. Қазақ елі қандай ел деп сипатталған?

Ә) Сөйлемдерді мәтінге қарап толықтырыңыз:

Қазақстанның мемлекеттік туы _____ түсті.
 Тудың ортасында алтын күн мен _____ бейнеленген.
 Елтаңбада көгілдір түсті _____ бейнеленген.
 Шаңырақты екі жағынан _____ ұстап тұр.
 Әнұран Қазақстан халқын _____, _____ және Отанды сүйеге шақырады.

2-тапсырма. Берілген сөздердің мағынасын түрікше жазыңыз:

- тәуелсіз
- мемлекеттік рәміздер
- елтаңба
- шаңырақ
- қыран бүркіт
- ою
- қонақжай

Грамматика

КҮРДЕЛІ ЕТІСТІК (BİRLEŞİK FİİL)

-ып, -іп, -п + қой-

-п қой- құрылымы негізгі етістіктің өзгеруіне қарай әртүрлі мағыналар береді

Балалар кәмпит жегендерін айтып қойды – әрекет байқаусызда жасалып тұр

Мына кітаптарды үстелге апарып қойшы – бұл жерде екі амал жасалып тұр, кітаптарды апару және үстелге қою

Мұғалімге Айбаланың ауырып қалғанын айтып қойшы – өтіну, бір жағдайды ескерту, еске салу мағынасында

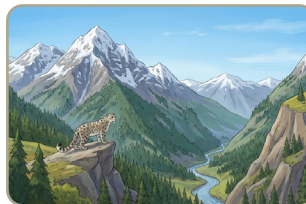
Хатты поштамен жіберіп қойдым – іс-әрекеттің қарқындылығын, жеделдігін білдіру мағынасында

ТЫҢДАЛЫМ

3-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

- Берік:** Сәлем, Айхан! Қазақстан туралы не білесің?
Айхан: Сәлем, Берік! Қазақстан – тәуелсіз ел. Ол 1991 жылы тәуелсіздік алған.
Берік: Дұрыс. Қазақстанның мемлекеттік рәміздерін білесің бе?
Айхан: Иә. Олар – ту, елтаңба, және әнұран.
Берік: Өте жақсы! Қазақстан туы туралы не білесің, айта қойшы?
Айхан: Ту көгілдір түсті. Онда күн мен қыран құс бейнеленген. Сол жағында ұлттық ою салынған.
Берік: Жарайсың! Ал елтаңбада не бейнеленген, айтып берші?
Айхан: Елтаңбада шаңырақ бар. Оның екі жағында қанатты пырақтар тұр. Жоғарыда бесбұрышты жұлдыз бар.
Берік: Өте жақсы жауап бердің! Сен Қазақстанды жақсы көресің бе?
Айхан: Иә, мен Қазақстанды, қазақ елін жақсы көремін. Табиғаты тамаша, халқы өте қонақжай.

А) Сұрақтар:

1. Қазақстан қай жылы тәуелсіздігін алды?
2. Қазақстанның қандай мемлекеттік рәміздері бар?
3. Туда қандай бейнелер бар?
4. Елтаңбада не бейнеленген?
5. Айхан Қазақстан туралы қандай пікірде?

Ә) Мәтінге қарап, сөйлемдердің дұрыс (Д) не бұрыс (Б) екенін белгілеңіз:

- а) Қазақстан 1988 жылы тәуелсіздік алды. (.....)
- ә) Туда қыран бүркіт пен күн бейнеленген. (.....)
- б) Елтаңбада ою бейнеленген. (.....)
- в) Айхан Қазақстанды жақсы көреді. (.....)
- г) Тудың түсі көгілдір. (.....)

Б) Диалог бойынша бос орындарды толтырыңыз:

Қазақстан — _____ ел.

Қазақстанның мемлекеттік рәміздері — _____, _____, және _____.

Туда _____ мен _____ бейнеленген.

Елтаңбада _____ және _____ пырақтар бар.

Айхан Қазақстанды және халқын _____.

4-тапсырма. Сурет бойынша сәйкестендіріңіз.

Ту

Елтаңба

Қанатты пырақтар

Бесбұрышты жұлдыз

Шаңырақ

Қыран

Бүркіт

Ою

1

4

2

5

3

6

7

8

5-тапсырма. Сөйлемді аяқтаңыз.

іліп қойдым, айтып қойма, көтеріп қойшы, айтып қойдым.

Елтаңбаны жоғары

Барлық фотоларды

Ертең ауылға баратынымызды әжеме.....

Құрбым сырымды ешкімге.....

ЖАЗЫЛЫМ

6-тапсырма. Сөйлем құраңыз.

.....беріп қойды.

.....әкеліп қойшы.

.....айтып қойды.

.....бөлісіп қойшы.

.....сөйлесіп қойды.

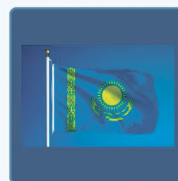
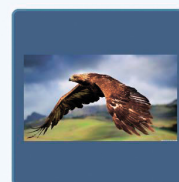
7-тапсырма. Қажетті етістіктерді жазыңыз.

Маған торт қойшы.
 Кешкі тамақты лезде қойды.
 Ол тосын сыйды қойды.
 Мен келгенше тамақтың тұзын қойшы.
 Сатушы тауардың барлығын қойды.

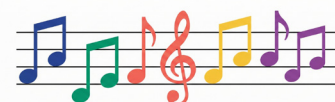
8-тапсырма. Сурет бойынша сөздерді табыңыз.

Б Й Р Ш Ж Я Ц Ъ
 Ү Р О А А Е Й Я
 Р Ғ Ғ Ң Л Л Й С
 К Қ Т Ы А Т П Б
 І Б Е Р У А О Қ
 Т Е Ң А Ю Ң Е Ш
 С Л Г Қ І Б Ы З
 Л Н Е Г В А Я Х

Мақал-мәтелдер

- Ердің туы - намыс.
- Туған жердің қадірін шетте жүрсең білерсің.

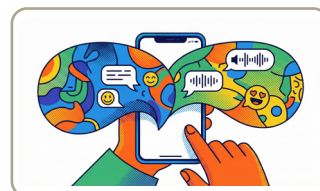

«Ой көк»
 әнін тыңдаңыз

Лексикалық минимум
Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Әлеуметтік желі
парақша
хабарлама
хабар
хат
блог жүргізу
пост салу / жазу
комментарий жазу
қолдану
қоңырау шалу
байланыс

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ОҚЫЛЫМ

1-тапсырма. Оқыңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

Жансая журналистика факультетінде оқиды. Ол әлеуметтік желілерде белсенді. Бір жылдан бері өз парақшасында студенттік өмір, медиа, кітаптар, сериалдар мен саяхаттау туралы блог жүргізіп жүр. Жансаяның парақшасына мыңдаған адам тіркелген.

Кеше кешке ол жатақханада жаңа пост жазып жатқанда, құрбысы Ақмарал кіріп келді.

- Сәлем, Жансая! Қалайсың, не істеп отырсың?

- Сәлем! Мен бүгінгі дәрістен алған әсерім туралы жаңа пост жазып жатырмын. Мұғалім бүгін бізге ақпаратты тексерудің маңызы туралы дәріс оқыды.

- Тамаша! Сенің өзіңе посттарыңда қай тақырыптарды жазу ұнайды?

- Әдетте студенттік өмір, медиа сауаттылық, кітаптар туралы жазамын. Кейде отандық және шетелдік сериалдар туралы пікірлерімді жазамын. Менің өзіме саяхат туралы жазу өте ұнайды. Білесің бе, қызықты етіп жаза алсаң, кәдімгі тамақтану туралы постың өзі көп оқылады. Кейде оқырмандармен пікір алмасып жатамын. Біреулер хат жазып, кеңес сұрап жатады.

- Мен де сенің парақшанды қызығып оқимын. Бірақ өзімнің ондай блог жүргізуге әлі батылым жетпей жүр.

- Қорықпа, Ақмарал! Алғашында мен де әр пост салып жатқанда қобалжитынмын. Қазір үйреніп кеттім. Бастысы – қызықты, пайдалы әрі шынайы контент жасау.

Жансаяның телефоны қоңырау шала бастады. Бұл оның онлайн платформада өтетін вебинарға қосылу уақыты еді. Олар блог тақырыптарын талқылап жатып, экран алдында вебинарға қосылып кетті.

А) Сұрақтарға жауап беріңіз.

1. Жансая қандай факультетте оқиды?
2. Ол қандай тақырыптарда блог жүргізеді?
3. Ақмарал блог жазғысы келе ме?
4. Жансая пост жазу туралы не айтты?
5. Ол қандай кеңес берді?
6. Мәтіннің соңында не болды?

Ә) Иә / Жоқ деп белгілеңіз.

№	Сөйлем	Иә / Жоқ
1	Жансая медицина факультетінде оқиды	
2	Ол әлеуметтік желілерде белсенді	
3	Ақмарал Жансаяның интернеттегі оқырманы емес	
4	Жансая тек саяхат туралы ғана жазады	
5	Ақмарал блог жүргізіп көрген	
6	Жансая онлайн вебинарға қатысып жатты	

2-тапсырма. Төмендегі тіркес / сөздердің түрікше аудармасын жазып, өз мысалыңызды жазыңыз.

Сөз / тіркес	Түрікшесі	Мысал сөйлем
блог жүргізу		
парақша		
әсер		
медиа сауаттылық		
пікір алмасу		
қоңырау шалу		
вебинарға қосылу		

Грамматика

-а, -е, -й + жатқанда	-п, -ып, -іп + жатқанда
бара жатқанда	ұйықтап жатқанда
келе жатқанда	іздеп жатқанда
бармай жатқанда	айтып жатқанда
көрмей жатқанда	күліп жатқанда

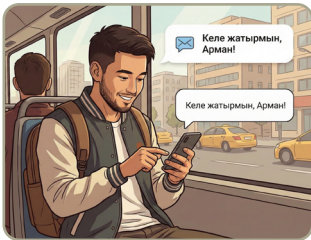

МЫСАЛДАР
-а, -е, -й + жатқанда Қимылдың дәл болып жатқан мезгілінде басқа бір іс болғанын көрсетеді. Таңертең жұмысқа бара жатқанда кездесіп қалдық.
Сендер келе жатқанда, Нұржанды көрдіңдер ме?
Үйге бара жатқанда дүкенге соқтым.
-п, -ып, -іп + жатқанда Адам неге ұйықтап жатқанда сөйлейді?
Өзге балалар үлкен оқу іздеп жатқанда, ол ауылда қызметке тұрды
Құрбылар шай ішіп отырғанда, біреу есік қақты

3-тапсырма. Төмендегі сөйлемдерден -ып / -іп / -п; -а / -е / -й қосымшаларын табыңыз. Олар қандай мағына білдіреді?

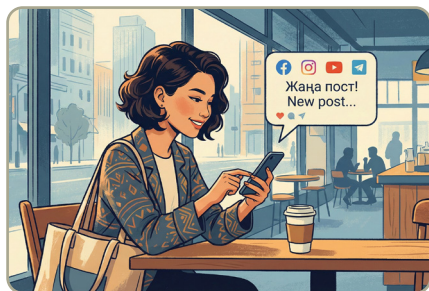
1. Университеттен келе жатқанда, құрбымды көрдім.
2. Подкаст түсіріп жатқанда, әкем қоңырау шалды.
3. Елдос парақшасына пост салып жатқанда, телефоны өшіп қалды.
4. Жұмысқа бара жатқанда, әріптесіме хабарлама жаздым.

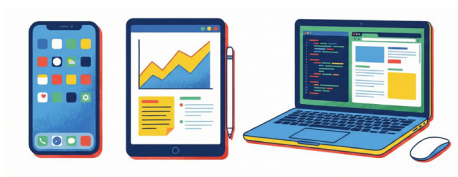
АЙТЫЛЫМ

4-тапсырма. Сурет бойынша әңгімеленіңіз:

5-тапсырма. Сөйлемдерді аяқтаңыз.

1. Жансая жаңа пост жазып жатқанда
2. Ғалымдар пікір алмасып жатқанда
3. Студенттер вебинарға қосылып жатқанда
4. Ақмарал жұмыстан келе жатқанда.....
5. Оқушылар мұғаліммен суретке түсіп жатқанда

ТЫҢДАЛЫМ

6-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

- Аяла:** Сәлем, Димаш! Не істеп жатырсың?
- Димаш:** Сәлем, Аяла! Мен қазір жаңа блог үшін пост жазып отырмын.
Кеше кітап көрмесіне барып, қызықты ақпарат жинап қойдым.
- Аяла:** Қандай жақсы! Мен сені мазалаған жоқпын ба?
- Димаш:** Жоқ, мүлде олай емес. Керісінше, сенімен сөйлескенде маған жаңа идеялар келеді. Кеше көрмеде жүргенде бір ескі журнал тауып алдым – ішінде 90-жылдардағы әдебиет туралы бір қызықты мақала бар екен. Соны оқып отырып, пост идеясы туа қалды.

Аяла: Өте қызық екен! Сен блог жүргізуді қашан бастадың?

Димаш: Былтыр бастадым. Алғашында тек пікір бөлісіп жүрген едім, қазір тұрақты пост салып, оқырмандармен хат алмасып, пікірлесіп, кейде тіпті подкаст жазып жүрмін.

Аяла: Мен де парақша ашып, блог жүргізгім келеді, бірақ сабақ оқу керек, уақыт таба алмай жүрмін.

Димаш: Қызығушылық болса, бәрі мүмкін. Сен қандай тақырыпта жазар едің?

Аяла: Мүмкін, кино немесе саяхат туралы. Қазір шетел фильмдері туралы жазып жатқан парақшалар өте танымал. Мен бір сериал көріп отырып, неге осы туралы жазбасқа деп ойладым.

Димаш: Иә, келісемін. Қаласаң, бірге бір жоба бастап көрейік. Сен сериал туралы жаз, мен кітап туралы жазып тұрармын.

Аяла: Жақсы идея! Қазір әлеуметтік желіде белсенді болу – дамудың бір жолы. Әсіресе, пайдалы контент жасап жатқанда, өзің де көп нәрсе үйренесің, оқырман да сенімен бірге өседі.

Димаш: Дұрыс айтасың. Онда, осы демалыс күні бірге отырып, жоспар жасайық па?

Аяла: Келістік! Кофе ішіп отырып, идеяларды талқылайық.

? А) Төмендегі сұрақтарға жауап беріңіз:

- 1. Димаш не істеп жатыр еді?
- 2. Димаш көрмеде қандай материал тауып алды?
- 3. Ол блог жазуды қашан бастады?
- 4. Аяла қандай тақырыптарға жазғысы келеді?
- 5. Олар бірге не істемекші болып шешім қабылдады?
- 6. Аяла не туралы, Димаш не туралы жазатын болды?

? Ә) Иә / Жоқ деп белгілеңіз:

№	Сөйлем	Иә / Жоқ	
1	Димаш көрмеге барып, қызықты мақала тауып алған	☐	☐
2	Аяла пост жазып жатқанда, Димаш келген	☐	☐
3	Димаш пен Аяла бірлесіп жоба бастамақ болды	☐	☐
4	Аяла тек тамақ туралы жазғысы келеді	☐	☐
5	Димаш подкаст жазып жүргенін айтты	☐	☐

7-тапсырма. Төмендегі тіркес / сөздердің түрікше аудармасын жазып, өз мысалыңызды жазыңыз.

Сөз/тіркес	Түрікшесі	Мысал сөйлем
пост жазу		
пікір бөлісу		
әлеуметтік желі		
комментарий жазу		
подкаст жазу		
хабар		

АЙТЫЛЫМ

8-тапсырма. Тақырып бойынша әңгімелеңіз:

«Мен әлеуметтік желіде қандай парақша жүргізер едім?» Пост жазып жатқанда неге мән бересіз? Қандай оқырман тартқыңыз келеді? Қандай қиындықтар болуы мүмкін?

ЖАЗЫЛЫМ

9-тапсырма. Төмендегі сұрақтар негізінде 7–10 сөйлемнен тұратын шағын мәтін жазыңыз:

Қандай әлеуметтік желі қолданасыз?
Ең соңғы жазған постыңыз не туралы?
Қандай тақырыпта блог жүргізгіңіз келеді?
Не туралы пост жазар едіңіз?
Қандай контент қызық болады деп ойлайсыз?

10-тапсырма. Сурет бойынша сәйкестендіріңіз.

Әлеуметтік желі

☐

Хабарлама

☐

Парақша

☐

Қоңырау шалу

☐

Коментарий жазу

☐

Ғаламтор

☐

1

3

5

2

4

6

11-тапсырма. «Instagram» парақшасына «Саяхат» тақырыбында шағын пост жазыңыз.

.....

.....

.....

Жазылған посттың астына коментарий қалдырыңыз.

.....

12-тапсырма. Сөйлемді аяқтаңыз.

Менбара жатқанда.....

Біз.....оқып жатқанда.....

Отбасым.....келе жатқанда.....

13-тапсырма. Сәйкестендіріңіз.

Бүкіл әлем әлеуметтік желіні ақтарып жатқанда	1	☐	қоңырау шалды.
Мен әуежайдан келе жатқанда	2	☐	көшенің шуы кедергі болды.
Жұмыс орнына хабарлама жазып жатқанда	3	☐	досымды көрдім.
Мен блог жүргізіп жатқанда	4	☐	анамды көрдіңіз бе?
Үйге қарай келе жатқанда	5	☐	мен кітап оқимын.

14-тапсырма. Берілген сөздердің қазақша баламасын табыңыз.

П	З	К	О	Р	Ө	Ц	С	Ц	У
Х	А	Ғ	Қ	Б	Қ	В	Ғ	И	Н
А	О	Р	Э	Д	Х	Ы	Ф	Н	Ф
Б	Б	Й	А	Ң	А	Е	Ю	С	Т
А	Б	Л	Й	Қ	Т	Ө	Ё	Т	А
Р	Ү	Л	Ң	И	Ш	Ң	І	А	Ұ
Л	С	О	Ғ	У	Ұ	А	Г	Г	Ц
А	Е	Т	О	М	Ъ	О	Ң	Р	Ч
М	І	У	Ж	Ә	Л	Ъ	Ш	А	К
А	Һ	О	Ғ	Б	Б	Б	М	М	І

mektup

blog

sayfa

mesaj

instagram

Мақал-мәтелдер

- Ақылды адам айтқызбай біледі,
Ақсұңқар қаққызбай іледі.
- Досы көпті жау алмайды,
Ақылы көпті дау алмайды.

«Балапан қаз»
әнін тыңдаңыз

Лексикалық минимум Таныс емес сөздерді аударыңыз.

Халықаралық
ішкі экономика
сыртқы экономика
өндіру / өндіріс
өнеркәсіп
мұнай
ауыл шаруашылығы

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ОҚЫЛЫМ

1-тапсырма. Оқыңыз. Тапсырманы орындаңыз.

Айғаным – экономика факультетінің 2-курс студенті. Ол жақында студенттер конференциясына “Қазақстан экономикасы” туралы баяндама дайындады. Баяндамада елдің ішкі экономикасы мен сыртқы экономикасы туралы айтылды.

Айғаным баяндамасында, Қазақстан табиғи ресурстарға бай мемлекет: мұнай, газ, уран және металл өндіру салалары дамыған ел екені туралы айтты. Ауыл шаруашылығының да маңызды орын алатынын баяндады.

«Қазақстанның ішкі экономикасы – халықтың қажеттілігін қамтамасыз етуге бағытталған. Бұл салада ауыл шаруашылығы, жеңіл өнеркәсіп және қызмет көрсету салалары дамып келеді. Ал сыртқы экономикасы – экспорт пен импортқа байланысты. Қазақстаннан шетелге мұнай, газ, бидай және металл өнімдері экспортталады. Сонымен қатар шетелден техника мен тұтыну тауарлары импортталады.

Қазақстан көптеген халықаралық экономикалық ұйымдармен жұмыс істейді. Еуропа Одағы, Қытай, Түркия және Ресеймен сауда қарым-қатынасы белсенді дамып келеді. Қазақстан – аймақтағы ең мықты мемлекет», – деп түйіндеді Айғаным.

А) Сұрақтар:

1. Айғаным қандай факультетте оқиды?
2. Ол қандай тақырыпта баяндама дайындады?
3. Қазақстанның қандай табиғи ресурстары бар?
4. Ішкі экономика деген не?
5. Сыртқы экономика деген не?
6. Қазақстан қандай елдермен сауда қарым-қатынасын дамытып отыр?
7. Айғаным баяндамасын қалай түйіндеді?

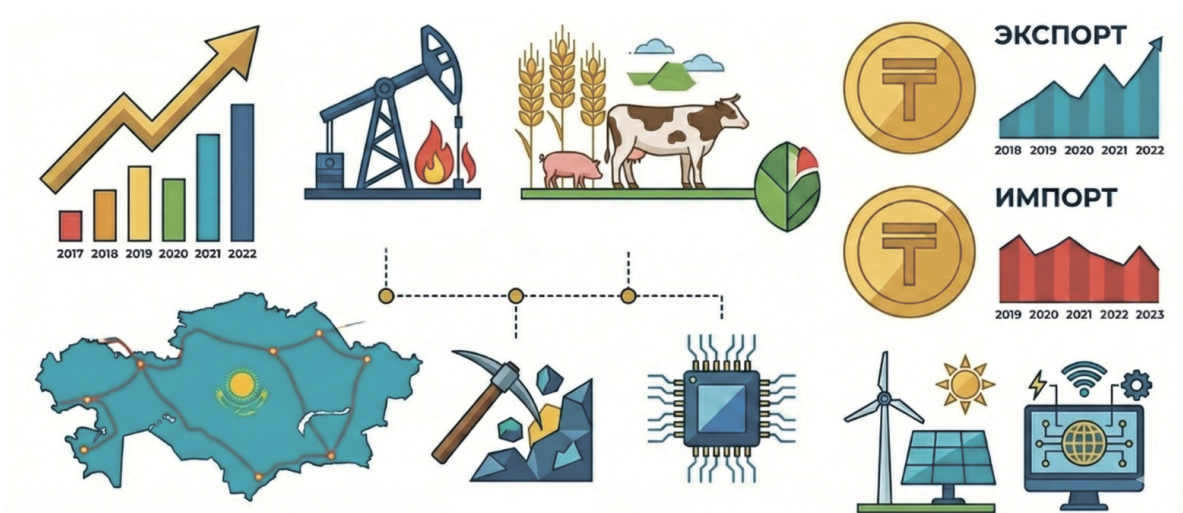
Ә) Тапсырма. Сөйлемдердің дұрыс (Д) немесе бұрыс (Б) екенін белгілеңіз:

- а) Айғаным – биология факультетінің студенті. (.....)
- ә) Қазақстан уран, мұнай және металл өндіреді. (.....)
- б) Ішкі экономика – экспорт пен импортты қамтиды. (.....)
- в) Қазақстан ауыл шаруашылығы өнімдерін шетелден импорттайды. (.....)
- г) Қазақстан Ресей және Қытаймен сауда жасайды. (.....)

Б) Бос жерлерді мәтінге қарап толықтырыңыз:

Айғаным – _____ факультетінің студенті.
 Қазақстанның ішкі экономикасы _____ қамтамасыз етуге бағытталған.
 Сыртқы экономика _____ және _____ байланысты.
 Қазақстан шетелге _____, _____, _____ және металл өнімдерін экспорттайды.
 Қазақстан _____ экономикалық ұйымдармен жұмыс істейді.

Грамматика

Ырықсыз етіс

(Geçişsiz Fiil)

Fiil kökü + пассив етіс жұрнағы -л, -н, -ын/-ін, -ыл/-іл

салу → салынды

ашу → ашылды

дамыту → дамытылды

Aktif Cümle

Pasif Cümle

Үкімет жаңа зауыт салады.

(Hükümet yeni fabrika kuracak.)

Жаңа зауыт салынады.

(Yeni fabrika kurulacak.)

Шетел инвесторлары қаржы салады.

Қаржы салынады.

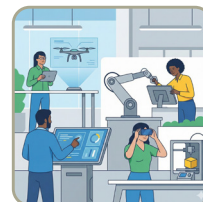
Мысалдар

1. Қазақстанда жаңа зауыттар салынып жатыр.
(Yeni fabrikalar Kazakistan'da inşa ediliyor.)
2. Шетел инвестициялары экономикаға салынады.
(Yabancı yatırımlar ekonomiye yatırılıyor.)
3. Ауыл шаруашылығы мемлекеттік бағдарламалармен дамытылады.
(Tarım devlet programlarıyla geliştiriliyor.)
4. Мұнай мен газ экспортталады.
(Petrol ve gaz ihraç ediliyor.)
5. Инфрақұрылым жобалары жүзеге асырылады.
(Altyapı projeleri hayata geçiriliyor.)

2-тапсырма. Ырықсыз етіс формасында жазыңыз.

1. Үкімет жаңа заң қабылдайды.
2. Компания инвестиция тартады.
3. Инженерлер жаңа технология жасайды.

3-тапсырма. Ырықсыз етіс формасында жазыңыз.

1. Жаңа мектеп ауылда _____ (салу).
2. Экономикалық жоспарлар _____ (бекіту).
3. Шетелдік өнімдер Қазақстанға _____ (импорттау).

- Pasif cümleler özellikle resmi yazı dili, haber dili ve bilimsel yazılarda çok kullanılır.

ТЫҢДАЛЫМ

4-тапсырма. Тыңдаңыз. Тапсырмаларды орындаңыз.

- Томирис:** Сәлем, Алтай! Ертеңгі экономика сабағына дайынсың ба?
- Алтай:** Сәлем, Томирис! Иә, дайындалып жатырмын. Сен не туралы оқыдың?
- Томирис:** Мен Қазақстанның ішкі және сыртқы экономикасы туралы оқыдым.
- Алтай:** Тамаша! Айтып жіберші, ішкі экономика деген не?
- Томирис:** Ішкі экономика – ел ішіндегі өндіріс, ауыл шаруашылығы, қызмет көрсету сияқты салалар.
- Алтай:** Ал сыртқы экономика деген не?
- Томирис:** Ол – экспорт пен импортқа қатысты. Қазақстан мұнай, металл сияқты өнімдерді шетелге сатады.
- Алтай:** Қазақстанның өндірісі қандай салаларда дамыған?
- Томирис:** Мұнай, газ, металл және ауыл шаруашылығы – басты салалар.
- Алтай:** Қазақстан халықаралық ұйымдармен жұмыс істей ме?
- Томирис:** Иә, әрине. Мысалы, Еуропа Одағымен, Қытаймен тығыз экономикалық байланыс бар.
- Алтай:** Рақмет, Томирис! Ертеңгі сабаққа жақсы дайындалыпсың.

А) Сұрақтар:

1. Ертеңгі сабақ қандай пәннен?
2. Томирис қандай тақырып оқыды?
3. Ішкі экономикаға не жатады?
4. Қазақстан сыртқы экономикада не сатады?
5. Өндірістің басты салаларын атаңыз.
6. Қазақстан қандай халықаралық ұйымдармен байланыс орнатқан?

Ә) Дұрыс / Бұрыс:

Сөйлем	Дұрыс / Бұрыс	
Алтай мен Томирис тарих сабағына дайындалып жатыр	☐	☐
Ішкі экономикаға экспорт жатады	☐	☐
Қазақстан ауыл шаруашылығы саласын дамытып келеді	☐	☐
Қазақстан шетелге техника экспорттайды	☐	☐
Қазақстан Қытаймен экономикалық байланыс орнатқан	☐	☐

Сөздерді мағынасына сәйкес сәйкестендіріңіз:

1) Ішкі экономика	☐	☐	a) Қазақстанның ресурстары
2) Сыртқы экономика	☐	☐	b) халықаралық серіктес
3) Мұнай, газ	☐	☐	c) экспорт және импорт
4) Еуропа Одағы	☐	☐	d) өндіріс, ауыл шаруашылығы

ЖАЗЫЛЫМ

5-тапсырма. Ырықсыз етісті қолданып “Экономиканы қалай дамытуға болады?» тақырыбында 5-6 сөйлемнен тұратын мәтін жазыңыз.

.....

.....

.....

.....

6-тапсырма. Сәйкестендіріңіз.

1. Қазақстаннан Түркияға	1	☐	жүзеге асырылуда.
2. Қазақстанда түрік фирмалары	2	☐	шығарылып жатыр.
3. Өнеркәсіп мемлекеттік бағдарламалар арқылы	3	☐	көбейтіледі.
4. Мұнай Қазақстанның батыс өңірінен	4	☐	тұрғын үй кешендерін салып жатыр.
5. Сыртқы экономикада ауқымды халықаралық жобалар	5	☐	бидай экспортталады.

7-тапсырма. Берілген сөз тіркестері арқылы сөйлем құраңыз.

Хат жіберілді, келісімшарт жасалды, тапсырыс алынды, тапсырма орындалды, жалға берілді.

.....

.....

.....

.....

.....

АЙТЫЛЫМ

8-тапсырма. «Бүгін не істелді?» Ырықсыз етіс формасында жауап беріңіз.

.....

.....

.....

9-тапсырма. Берілген сөздердің қазақша баламасын табыңыз.

Э Э А Э Э Ъ Г Н И Х О Н
Ъ К К І Б Щ Ы Г В Ю Н О
Г Ё О С Ъ И Н Э К Ы Е Э
Ү Д Н Н А З Б З Ү Ъ Р М
Р П В Ъ О Я Ц А Э Э К Й
Қ Ж В Ө Қ М С М Х Ң Э Я
Э Ш И С Е М И А Ң И С Ф
А Ъ Ю Ы І Ж Б К Т В І Ш
М Ұ Н А Й Б Ө Ю А Э П Ө
К З Н С Ш Ү Д Ф А А Ъ Ю
Х А Л Ы Қ А Р А Л Ы Қ Ъ
И Ё М Р П Ч Б Ғ Я Ғ Э Ъ

petrol

uluslararası

endüstri

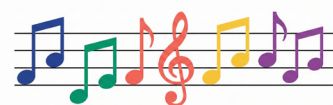
siyaset

ekonomi

Мақал-мәтелдер

Сын түзелмей, мін түзелмейді.

Қарт келсе, ақылдың қосылғаны,
Жас келсе, батырдың қосылғаны.

«Беу, айдай»
әнін тыңдаңыз

KAZAK TİLİ

B1

SÖZDİK

1 Адам және орта 2-тапсырма

алаңсыз - tasasız.
алғашқы - ilk.
аудан - ilçe.
аяқта - bitirmek.
белес - geçiş, dönem.
дәрігер - doktor.
еңбекқор - çalışkan.
есей - büyümek.
жауапкершілік - sorumluluk.
зейнеткерлік - emeklilik.
кездес - karşılaşmak.
қартай - yaşlanmak.
қызықты - heyecanlı, ilginç.
махаббат - sevgi, aşk.
облыс - bölge, il.
тыныштық - sükûnet, huzur.
шомыл - yüzmek, yıkanmak.
шүкіршілік ет - şükretmek.
шіркін - ah!!
ізденіс - arayış.

Тыңдалым

дәл солай! - kesinlikle.
деректі фильм - belgesel.
еркелік - nazlılık.
кезең - evre, dönem.
күлкі - gülüş.
қоштас - vedalaşmak.
нағыз - gerçek.
отбасы - aile.

солай ғой - aynen öyle.
тұрмысқа шық - evlenmek (kız için).
шынайы - gerçek, samimi.

1.2 Менің ортам

ағайын - akraba, kardeş.
әке-шеше - anne baba, ebeveyn.
жеті ата - yedi ata.
жолдас - yoldaş, arkadaş.
көрші - komşu.
қария - yaşlı adam.
құшақтау - kucaklaşmak, sarılmak.
отағасы - aile reisi, ev sahibi.
отанасы - ailenin en yaşlı kadın üyesi. nine.
сыйласу - saygı göstermek.
сыйлы - değerli, onurlu.
тату-тәтті - barış, huzur içinde, kavgasız gürültüsüz.
шежіре - soy, şecere.

2-тапсырма Тату көрші

ауыру - hastalanmak.
әкелу - getirmek.
әрі - hem, de.
батасын беру - dua etmek, iyi dileklerini bildirmek.
көше - sokak.
құрбы - yaşıt, akran.
мықты - güçlü, sağlam.
сауығу - iyileşmek.
тапсырма - ödev.

Тыңдалым

армандау - hayal etmek, istemek.
ғанибет - mutluluk.
демалу - dinlenmek.
жиі - sık.
жылулық - samimiyet, sıcaklık.
қайту - dönmek, geri gelmek.
неткен жақсы! - harika! ne güzel!

ой, қандай жақсы! - ne güzel!
ру - boy, aşiret.
рухани - manevi.
сезіну - hissetmek.
сенім - güven.
тамыр - kök.
тегі - kök, soy.
туыс - akraba.
түгел - tamamı, hepsi.

2-тапсырма

ән айту - şarkı söylemek.
би билеу - dans etmek.
дәм тигізу - tadına baktırmak.
дәстүр - gelenek.
мәдениет - kültür.
ерекше - özel, farklı.
естелік - hatıra.
керемет - muhteşem.
қарсы алу - karşılamak.
қоныс той - yeni ev alıp taşınma partisi.
қуаныш - sevinç.
қыз ұзату - gelin çıkarma.
маңызды - önemli.
мереке - kutlama.
немесе - veya.
сақталу - yaşatılmak, korunmak, muhafaza edilmek.
сарқыт - dış kirası. düğünden misafirlerce evdekilere götürülen yiyecekler.
толқу - heyecanlanmak.
түсіндіру - anlatmak.
ұлттық құндылық - millî değerler.
үйлену тойы - düğün töreni.
шара - iş, etkinlik.
ырыс - bereket.

3-тапсырма

алтыбақан тебу - salıncak binmek.
арқан тарту - halat çekme.
асығу - acele etmek, sabırsızlanmak.

асық ату - aşık oyunu oynamak.
атап өту - kutlamak.
аула - avlu, bahçe.
әдемі - güzel.
бәйге - at yarışı.
дайындау - hazırlamak.
жаңару - yenilenmek.
жарма - yarma.
киіз үй - keçe ev, otağ.
көбінесе - genellikle, çoğunlukla.
көктем - bahar.
күрес - güreş.
құрт - kurutulmuş peynir.
қыз қуу - kız kovalama oyunu.
міндетті түрде - kesinlikle, mutlaka.
наурыз көже - nevruz çorbası.
наурыз мерекесі - nevruz bayramı.
өнім - ürün.
тазалау - temizlemek.
теңесу - denk, eşit olmak.
той сорпасы - düğün çorbası.
ұқсас - benzer, gibi.

3 Тұрмыс-тіршілік 3.1 Азық-түлік

аршу - soymak.
ашыту - mayalamak.
дәмдеуіш - baharat.
жағу - yakmak.
илеу - yoğurmak.
қуыру - kavurmak, kızartmak.
майлы - yağlı.
минералды су - maden suyu.
піскен olgun.
тамақтану - yemek yemek, beslenmek.
төгу - dökmek.
тұздау - tuzlamak.
тіскебасап - atıştırmalık.
шикі - çiğ.
ысыту - ısıtmak.

Оқылым

ауыл тіршілігі - köy hayatı.
араластыру - karıştırmak.
әже - büyükanne, nine.
әңгімелесу - konuşmak, sohbet etmek.
жасырын - gizli.
күлімдеу - gülümsemek.
құпия - sır.
майлау - yağlamak.
майлық - peçete, yağlık.
пеш - fırın.
рецепт - tarif.
самса - bir tür börek.
уәде беру - söz vermek.
ұзақ - uzun.

Полилог

азық-түлік - yiyecek.
алдын ала - önceden, peşinen.
алма шырыны - elma suyu.
аскөк - dereotu.
асқабақ - bal kabağı.
ас мәзірі - menü.
әкелу - getirmek.
бауырсақ - pişi.
бәліш - börek.
болгар бұрышы - dolmalık biber.
жеміс-жидек - meyve.
жеңіл тағам - hafif atıştırmalık yemek.
жоспарлау - planlamak, hazırlık yapmak.
жұмсару - yumuşamak.
зәйтүн майы - zeytinyağı.
зире - kimyon.
келісу - anlaşmak.
көгөніс - sebze.
көмектесу - yardım etmek.
қара бұрыш - karabiber.
қияр - salatalık.
қызанақ - domates.

қызыл бұрыш - kırmızı biber.
қызылша - pancar.
қымыран - deve sütünden yapılan mayalı içecek.
негізгі - ana, asıl, temel.
пияз - soğan.
салқын сусын - soğuk içecek.
сәбіз - havuç.
тездету - hızlandırmak.
телефон соғу - telefon etmek.
түсінікті - anlaşıldı.
үнемдеу - tasarruf etmek.
шырын - meyve suyu.

3.2 Киім-кешек

балақ - etek, paça.
бешпет/бешпент - kaftan.
жыртық - yırtık.
кеудеше - yelek.
қолжетімді - uygun, makul.
пәлте - palto.
сән - moda.
тақия - takke.
таңдау - seçmek.
тігу - dikmek.
ыңғайлы - uygun.
Киім дүкенінде
арнайы - özel.
жайлы - uygun, uyumlu.
жең - kıyafetin kolu.
еркін - özgürce.
күнделікті - günlük, rahat.
қалау - dilemek, istemek.
қызықтырақ - daha ilginç.
мата - kumaş.
назар аудару - dikkat etmek.
нақыш - desen.
сәнді - şık.
тамаша - harika.
топтама - koleksiyon.

тігін - dikiş.
ұсыну - önermek.
үлгі - model.
шалбар - pantolon.

Полилог

-а қарай - -a, -e doğru.
арзан - ucuz.
ауа райы - hava durumu.
әдемі - güzel.
әсіресе - özellikle.
дұрыс - doğru. dürüst.
ескіру - eskimek.
жарасымды - uygun.
жылы - sıcak.
заманауи үлгі - modern tarzda.
күз мезгілі - sonbahar, güz.
қарамастан - rağmen, bakmaksızın.
қолайсыз - kötü, rahat değil.
нашар - kötü.
өйткені - çünkü.
салыстыру - karşılaştırmak.
сапалы - kaliteli.
сонымен былай - o zaman şöyle.
ұлттық киім - millî giysi.
үйлесу - uyum içinde olmak.

3.3 Баспана

Mekan (Ev, eşya, adres, bina, vs)

ауабаптағыш - Klima.
бау-бақша - bağ bahçe.
безендірілу - dekore edilmek, bezemek.
биыл - bu yıl.
ең алдымен - öncelikle.
жарық - ışık, aydınlık.
жер үй - yer ev, müstakil ev.
жиі-жиі - sık sık.
жинау - toplamak.
жөндеу - tamirat, tamir etmek.

кең - geniş.
көрпеше - battaniye, yorgan.
қысқа толқынды пеш - mikrodalga fırın.
кір жуғыш мәшине - çamaşır makinası.
орналасу - yerleşmek.
өзгеріс - deęişiklik, deęişim.
сандық - sandık.
тапсырыс - sipariş.
тұрмыстық техника - ev aletleri.
ұлттық ою - millî desen.
шаңсорғыш - elektrik süpürgesi.
шеберхана - atölye.
ыдыс жуатын мәшине - bulaşık makinası.

Диалог

әрине - elbette.
еден - zemin.
жанарту - yenilemek.
жөндету - tamir ettirmek.
көшу - taşınmak.
қабырға - duvar.
өте жайлы - çok rahat.
сырлау - boyamak.

4 Адам капиталы

4.1 Денсаулық сақтау

ағза - organizma.
білек - bilek.
дене - vücut.
жауырын - kürek kemięi.
жүйке - sinir.
иек - çene.
иық - omuz.
кеуде - baęır, göęüs; gövde.
қарын - karın.
мандай - alın.
ми - beyin.
өкше - topuk.
сүйек - kemik.

табан - ayak.
тырнақ - tırnak.

Оқылым

ақырындау - yavaşlamak.
бақылау - kontrol etmek.
баяу жүру - yavaş yürümek.
бұлшықеттер - kaslar.
жаттықтырушы - spor koçu.
жеңіл жаттығу - kolay egzersiz.
зақым келмеу - zararı olmamak.
көңілді - keyifli, neşeli.
қыздыру - ısıtmak.
сергек - canlı.
сосын - daha sonra.
спорт зал - spor salonu.
шаршай - yorulmak.

Диалог

ауырсыну - ağrımak.
әйтпесе - aksi takdirde.
әлсіреу - halsizleşmek.
белгі - belirti.
дәрі - ilaç.
демалыс - tatil, dinlenme.
жүйе - sistem.
көңілсіз - keyifsiz.
өлшеу - ölçmek.
суық тигізу - üşütmek.
сырқырай - sızlamak.
тозу - yıpranmak, eskimek.
толықтай - tam olarak.
шығар - belki, herhalde, olmalı.
ыстық - ateş.
ішкізу - içirmek.

4.2 Еңбек ету

азық-түлік - yiyecek.
ақша айналымы - para dolaşımı.
бағыт - yön.
бірге - birlikte.
жәрдемақы - ödenek, tazminat.
еңбек өтілі - iş deneyimi.
кәсіпорын - işletme.
компания - şirket.
қызығушылық - ilgi.
маман - uzman.
өнім - ürün.
пайда - fayda, yarar; gelir, kâr.
салық - vergi, harç.
сауда - ticaret.
сұраныс - istek, talep, arzu.
сыйақы - ödül, tazminat; ücret.
табыс - kazanç, gelir.
таңда - seçmek.
тауар айналымы - ticaret hacmi.
ұжым - kurum.
тұтынушы - müşteri.
шешім - çözüm.

Tındalım

едәуір - önemli oranda.
былтырғы - geçen yılki.
жауапкершілік - sorumluluk.
өте орынды шешім - çok yerinde karar.
тауар мөлшері - mal hacmi.

4.3 Уақыт

әдетке айналдыр - alışkanlık haline getirmek.
әуел баста/о баста - ilk başta, her şeyden önce.
бірте-бірте - gitgide, gittikçe.
ғасыр - asır, yüzyıl.
дәуір - çağ.
жаздай - yaz gibi.

жақсар - artmak.
кез/кезде - an, süre, bazen.
кезең - dönem.
күні-түні - gece gündüz.
қысы-жазы - kış yaz.
лезде - aniden, çabuk.
мәңгі - ebedi.
мерзім - mevsim, mühlet, süre.
оқу үлгерімі - akademik başarı.
сәт/сәтте - an/anda, şu an/şu anda.
таң ата - sabah, erkenden.
тоқсан (үш ай) - doksan gün (üç ay)
уақытша - geçici.

5 Адам және қоғам

5.1 Қазақ өнері

байқау/сайыс - yarış/yarışma.
бейне - tip.
әртіс - sanatçı, artist.
дарын - yetenek.
дәстүр - gelenek.
жүлде - ödül.
кейіпкер - karakter, kahraman.
көрермен - izleyici.
күй - ezgi, nağme.
қазылар алқасы - jüri.
қиял - hayal, hülya.
қойылым - gösteri.
қолдау көрсет - desteklemek, destek olmak.
қолөнер - el sanatı.
қошемет - saygı, hürmet.
рөл - rol.
өлең - şiir.
өнер - sanat.
сахна - sahne.
сомда - canlandırmak.
шабыт бер - ilham vermek.
шебер - usta.

5.2 Қазақ туризмі

араласу - karışmak; katılmak.
еңбек демалысы - tatil.
жалға алу - kiralamak.
келісу - anlaşmak.
көшу - göçmek; taşınmak.
күнге қыздырыну - güneşlenmek.
қыдыру - gezmek, seyahat etmek.
лексикалық минимум - en az sözcük.
міну - binmek.
сүңгу - dalmak.
серуендеу - yürümek.
түсу - düşmek, inmek.

Оқылым

гид - rehber.
ғаламтор - internet, internet ağı.
ерекше - olağanüstü.
жергілікті - yerel.
көрікті - görülesi, ilginç.
күн сайын - her gün.
оқжетпес жартасы - okjetpes kayası.
пойыз - tren.
сергіт - ferahlatmak.
шу - gürültü, karmaşa.

5.3 Қазақ спорты

жанкүйер - taraftar.
жарыс - yarış, yarışma.
жарысу - yarışmak.
жеңу - yenmek.
жеңілу - yenilmek.
жеңіс - zafer, yenme.
қадам - adım.
секіру - zıplamak, sekmek.
тең түсу - berabere.
төреші - hakem.
ұпай - gol.
ұту - kazanmak.
үміткер - aday.

ОҚЫЛЫМ

ереже - kural.
қобалжу - gerilmek.
команда - takım.
ұзындыққа секіру - uzun atlama.

6 Табиғат**6.1 Төрт түлік мал**

бағу - bakmak, beslemek.
бота/ботақан - deve yavrusu.
бұзау - buzağı.
дайында - hazırlamak.
ешкі - keçi.
жайлау - yayla..
жайнат - yaumak.
жайылымға шығару - otlamaya çıkarmak, otlatmak, yaylıma çıkarmak.
жылқы/ат - at.
зайыбы - есі.
қал-жағдайын сұрас - hal hatır sormak.
қой - koyun.
қозы - kuzu.
құлын - tay.
қыстақ - kışlak.
лақ - oğlak, keçi yavrusu.
мал - hayvan.
сауу - sağmak.
сиыр - siğir.
түйе - deve.
шөп беру - ot vermek.

6.2 Аңдар мен құстар әлемі

аққу - kuğu.
аң - av, hayvan.
аю - ayı.
арыстан - arslan.
әтеш - horoz.
бақа - kurbağa.
балапан - civciv, kuş yavrusu.
барыс - pars.

жираф - zürafa.
жолбарыс - kaplan.
жылан - yılan.
зообақ - hayvanat bahçesi.
керік - zürafa.
көгершін/кептер - güvercin.
кірпі - kirpi.
қаз - kaz.
қарға - karga.
қарлығаш - kırlangıç.
қасқыр - kurt.
қолтырауын - timsah.
қоян - tavşan.
маймыл- maymun.
піл - fil.
сауысқан - saksığan.
тасбақа - kaplumbağa.
тауық - tavuk.
торғай - serçe.
тотықұс - параған.
түлкі - tilki.
үйрек - ördek.

6.3 Өсімдіктер

бәйшешек - kardelen, kır çiçeği.
бұтақ - dal, budak, kol.
гүл - çiçek, gül.
егу - ekmek.
жұлу - yolmak, sökmek.
қорғау - korumak.
қызғалдақ - lale.
отырғызу - dilmek, oturtmak.
өсімдік - bitki.
суару - sulamak.
сыну/сындыру - kırmak, parçalamak.
тал - ağaç, dal, söğüt.
шөп - ot.
шырша - çam, ladin ağacı.

Оқылым

арам шөптер - yabani otlar.
ботаника бағы - botanik bahçesi.
демалыс - tatil.
емен - meşe.
көшет - fidan, filiz, fide.
қоршау - çevirmek, kuşatmak.
құрбы - уаşıт.
раушан - gül.

7 Адам және заман**7.1 Қазақ елі**

әдемі - güzel.
әнұран - marş.
бай - zengin.
бейбіт - barışsever.
бейбітшілік - barış.
бейнеле - tasvir etmek.
бөлік - kısım.
елтаңба - arma.
еркіндік - özgürlük.
көгілдір - mavi.
қонақжай - misafirperver, konuksever.
қыран бүркіт - kartal.
отбасы - aile.
рәміз - sembol.
терең - derin.
ту - bayrak.
түс - renk.
шаңырақ - ev, ocak, keçe çadırın tepesi.

Тыңдалым

бесбұрышты жұлдыз - beş köşeli yıldız.
жарайсың! - bravo, aferin.
пырақ - kanatlı at, burak.
тәуелсіз ел - bağımsız ülke.
ұлттық ою - millî desen, süs, işleme.

7.2 Әлеуметтік желілер

әлеуметтік желі - sosyal ağ.
байланыс - iletişim
батылы жетпеу - cesaret edememek.
комментарий жазу - yorum yazmak.
қолдану - kullanmak, uygulamak.
парақша - sayfa.
пост салу/жазу - haber, yazı yazmak.
хабарлама - duyuru, bildiri.
хат - mektup.

Мәтін

белсенді - aktif.
көрме - sergi.
қобалжу - endişelenmek, heyecanlanmak.
пост салу - gönderi yollamak.

7.3 Қазақстан экономикасы

импорт - ithalat.
қамтамасыз - tedarik.
мұнай - petrol.
өндіру - üretmek.
өндіріс - üretim.
өнеркәсіп - endüstri, sanayi.
ресурс - kaynak.
тұтыну тауарлары - tüketim malları.
уран - uranyum.
экспорт - ihracat.

ДҰРЫС ЖАУАПТАР

1.1 Өмірбаян

4-тапсырма. Балалық шақ, жастық шақ, студенттік жылдар, отбасы, қызмет, зейнеткерлік.

8-тапсырма. Концертте гитара тартқан балаға гүл бердік. Автобус күткен жолаушылар жаңбырдың астында қалды. Сабаққа асыққан оқушылар мектепке бет алды. Түркиядан келген студенттер жатақханаға орналасты. Салтанатты кешке келген қонақтарды шығарып салдық.

11-тапсырма. Сабақ түсіндірген мұғалім. Көңіл көтерген жастар. Қаланы аралаған құрбыларым. Емтихан тапсырған студенттер. Түркияға көшкен азаматтар.

12-тапсырма. Томас Эдисон. Мен 11 ақпанда Огайо штатындағы Милан қаласында дүниеге келген, электр шамын ойлап тапқан американдық өнертапқыш және бизнесменмін. 1876 жылы алғашқы зертханамды, 1878 жылы электр шамдарын жасаумен айналысатын компаниямды ашқан болатынымын.

15-тапсырма. 1. Фамилия 2. Балалық 3. Кәрілік 4. Үйлену 5. Еңбек 6. Қартаю.

1.2 Менің ортам

4-тапсырма. Кеше конференцияда сені көріп қалдым. Әжемнің айтқан әңгімесін ұмытып қалдым. Бүгін күн суық ауырып қалма. Жандос кеше сабақтан кейін кітапханаға бармай, асығып кетіп қалды. Ағам екеуіміз сабақ оқымай ойнап жүргенде әке-шешеміз келіп қалды.

6-тапсырма. Әсем жер тайғақ болғандықтан құлап қалды. Мен ұйықтап қалыппын. Студенттер дәріске кешігіп қалды. Әжем автобуспен ауылға кетіп қалды. Сіңлім үйде жылап қалды. Атам кенеттен ауырып қалды. Қалада кептеліс болғандықтан автобусты күтіп қалды. Бүлдіршіндер мерекелік кеште әндерін ұмытып қалды.

7-тапсырма. Әулетіміздің қариясы ауырып қалды. Түркиядан сыйлы қонағымыз келіп қалды. Ағайын үйлену тойына жиналып қалды. Көршінің балалары аулада асыр салып ойнап қалды.

9-тапсырма. 1. Жеті ата 2. Отағасы 3. Отанасы 4. Жанұя 5. Көрші 6. Қария

1.3 Мереке тойлайық

5-тапсырма. 1. Қыз ұзату тойында қаншама тілектер айтылды. 2. Жаңа үйге бата берілді. 3. Құдалар керемет көңіл күймен қарсы алынды. 4. Үйлену тойында жас жұбайларға сыйлықтар сыйланды. 5. Қонақтарға дастарқаннан сарқыт берілді.

14-тапсырма. 1. Университетке арнайы хат жазылды. 2. Қазақ классиктерінің таңдаулы шығармаларының барлығы оқылды. 3. Ауылда наурыз мерекесіне орай бауырсақ пісірілді. 4. Қоныс тойға қонақ шақырылды. 5. Тойда халыққа бата берілді.

17-тапсырма. Сүндет той, Сарқыт, Наурыз, Бата, Ұлыс, Туған, Қыз ұзату.

2.1. Мінездеме

3-тапсырма. Адал – шыншыл, шыдамды – сабырлы, мұңаю – көңілсіз болу, ренжу – көңілі қалу.

7-тапсырма. Ертең ерте тұрып, жиналуымыз керек. Әр адам өз денсаулығына күтім жасауы керек. Мен ата-анама көмектесуім керек. Ертең әуежайға барып, қонақтарды күтіп алуымыз керек. Студенттер сабақта белсенді болулары керек. Мамандар өз ісіне ұқыпты, адал болуы тиіс. Достар арасындағы әзілден кейін ол қатты ренжіп қалды.

10-тапсырма. Ұқыпты, шаршау, мақтану, сену, еңбекқор, мұңаю

2.2 Сипаттайық

4-тапсырма. Сымбатты – дене бітімі келісті; тартымды – көзге жағымды, әсерлі; мең – беттегі кішкентай қара дақ; ұқыпты – тиянақты, жинақы; денелі – мықты, ірі; уайымдау – іштей мазасыздану.

5-тапсырма. Ол өте сабырлы адам. Мінезі де салмақты. Жаңа студенттің бетінде кішкентай меңі бар. Менің досым киімге өте ұқыпты. Бүгін мен қатты шаршадым. Кітапханадағы жігіт сондай тартымды екен.

6-тапсырма. Мен кешке дейін жұмысымды бітіріп алайын. Дәріске кірмес бұрын құрбыларыммен сүт қосылған шай ішіп алайын. Досым үй тапсырмасын жазып алсын. Нағашы әжем қой жүнінен кеудеше тоқып алды. Ағаш түбіндегі барлық алмаларды жинап алды.

8-тапсырма. Азамат досымен ренжіскеннен кейін мүлдем сөйлеспеді, міндетті түрде сөйлесуі керек. Құрбым тағы да шетелге саяхатқа кетті. Әскердегі достарыммен мүлдем кездеспедім. Түркияға барсам, міндетті түрде Мардин қаласына барамын. Біз тағы да түрік асханасына тамақтануға келдік.

11-тапсырма. 1. Сүйкімді 2. Семіру 3. Арықтау 4. Мең 5. Әжім 6. Денелі

2.3 Мамандығың кім?

5-тапсырма. Асқар шетелде оқып жүрген еді, аяқасты Қазақстанға келді. Біз кино көріп отыр едік, қоңырау шалды. Дәрігерге келіп едік, дәрігер түскі үзіліске шығып кетіпті. Дене қызуым көтеріліп еді, анам дәрі берді. Білегім шығып кеткен еді, сынықшы салып берді.

9-тапсырма. Ем қабылдап жүрмін. Форумға күнде барып жүрміз. Анкарада медицина бөлімінде оқып жатыр. Дәрігерге кезек күтіп тұрмыз. Автобус күтіп тұрсың ба?

10-тапсырма. Ол жаңа лауазымға тағайындалып жатыр еді. Қызметкерлер жаңа басшыны құттықтап жатыр еді. Әкімге кіру үшін кезек күтіп тұрмыз. Тілші сұқбат алу үшін халықпен сөйлесіп тұрған еді. Мейіргер науқастарды тексеріп жатыр еді.

12-тапсырма. Саясаткер, тілші, мейіргер, мұнайшы, басшылық, кәсіп

3.1 Азық-түлік

6-тапсырма. Піскен – толық дайындалған, жеуге болады; Майлы – майы көп тағам; Дәмдеуіш – тағамның дәмін күшейтетін қоспалар; Шикі – әлі піспеген; Аршу – қабығын алу; Минералды су – құрамында минералдары бар су; Тіскебасар – негізгі ас алдында жеңіл тағам; Илеу – қамырды қолмен өңдеу.

9-тапсырма. Біз көретін фильм өте қызықты. Атам көп сөйлемейтін. Қазақ тілінен дәріс оқитын апай өте мейірімді. Наурыз айына жоспарланған іс-шара кейінге қалды. Саяхатымызды ұйымдастыратын туристік агенттік бізге жеңілдік жасады. Біздің үйде қаражат мәселесін шешетін кісі әкем. Бүгін сатылатын тұрғын үй кешеніне бардық.

10-тапсырма. Турау, аршу, жағу, піскен, шикі, дәмдеуіш, ысыту, илеу, ашыту, тұздау

3.2 Киім-кешек

3-тапсырма. Көйлегі жыртық болғанына қарамастан киіп алды. Киіп көрген аяқкиім ыңғайлы болса да сатып алмады. Пәлтесінің қысқалығына қарамастан сатып алды. Көйлек өлшеммен тігілсе де сыймай қалды. Оның таңдауына қарамастан жаңа киімдер алынды. Спорт киімі болмаса да дене шынықтыру сабағына қатысты. Жаңа топтамадағы киімдерге қарамастан сауда жасады.

4-тапсырма. Тақия – қазақтың ұлттық бас киімі; Етек – көйлек немесе белдемшенің төменгі бөлігі; Сән – белгілі бір уақытта танымал стиль; Бешпет (бешпент) – жеңіл ұлттық сырт киім; Спорт киімі – спортпен айналысуға арналған киім; Кеудеше – жеңсіз немесе жеңі қысқа киім; Пәлте – сырт киім; Балақ – шалбардың төменгі бөлігі.

8-тапсырма. 1. Жаңбырға қарамастан балалар футбол ойнады 2. Етегінің ұзын болғанына қарамастан жүгіріп келеді. 3. Күннің ыстығына қарамастан мұнайшылар жұмыс істеп жатыр. 4. Ауа райының қолайсыздығына қарамастан балалар велосипед тебуге. 5. Боранға қарамастан жолға шықтық.

9-тапсырма. 1.Тақия 2. Кеудеше 3. Балақ 4. Жейде 5. Пәлте 6. Етік 7. Бешпет 8.Тон 9.Көйлек

3.3 Баспана

6-тапсырма. Әкемнің тұрмыстық техника сататын дүкені бар. Дүкенінде түрлі тұрмыстық техника ауабаптағыш, қысқа толқынды пеш, шаңсорғыш, кір жуғыш мәшине сатылады. Әкем жөндеу жұмыстарын ұқыпты жасайды, өз ісінің шебері. Сондықтан әкемнің тұрақты сатып алушылары бар. Ең алдымен жеткізіп береді, сондай-ақ тегін орнатады. Сондай-ақ әкемнің тұрмыстық техника жөндейтін шеберханасы бар. Ең көп бұзылатын техника шаңсорғыш. Жөндетуге шаңсорғыш әкелетіндер көп. Жаз айларында ең көп орнатылатынын техника – ауабаптағыш.

7-тапсырма. Балалардың сабағын күндіз оқыт. Әскерлер шаштарын алғызды. Ата-анам балаларын еліміздің алдыңғы қатарлы жоғары оқу орнында оқытты. Түрік студенттер Түркиядан түрік тәттілерін алғызды. Досымның анасы сөмкемді сарқытқа толтырды. Кеше қазақ тілі дәрісінде апай ана туралы шығарма жазғызды.

9-тапсырма. Ауабаптағыш, шаңсорғыш, сандық, шеберхана, жиһаз.

4.1 Денсаулық сақтау

3-тапсырма. Дәрігерге бара жатыр едім, Асқарды кездестіріп қалдым. Біз қазір емханаға қаралуға бара жатыр едік. Ұлдар үйге қарай келе жатыр еді, ағамды көріп бұрылып кетті. Гүлдер жақсы өсіп келе жатыр еді, қатты желден сынып қалды. Жақсы емделіп жатыр едім, қайтадан ауырып қалдым.

7-тапсырма. Ағзамды түрлі токсиндерден тазартып жатырмын. Иығым шығып кеткендіктен ем қабылдап жүрмін. Тырнақ күтімі үшін крем қолданып тұрамын. Суық тигендіктен арқам ауырып жүр. Жылына бір рет сауықтыру орталығына барып тұрамын.

9-тапсырма. 1.Ми 2.Мандай 3.Иық 4.Білек 5.Қарын 6.Сүйек 7.Өкше 8.Дене
9. Кеуде

4.2 Еңбек ету

7-тапсырма. Табыс көлемі өскендіктен салық та көбейді. Ұжым мерекелік іс-шараға қатысатындықтан жұмыстан ерте қайтты. Сұраныс өскендіктен табыс көлемі де артты. Ағам кәсіпорын ашқандықтан мемлекеттік қызметтен кетті. Әріптесімнің еңбек өтілі жоғары болғандықтан зейнетақысы да жоғары. Басты мәселе сұраныс болғандықтан көп жұмыс істеуіміз керек. Дәрігерлер жұмыссыз қалғандықтан жәрдемақы алады. Басшым жұмыстағы белсенділігімді ескергендіктен сыйақы берді. Әмина табыс көзін білгендіктен мықты кәсіпкер болды. Экспорт өскендіктен өндіріс көлемі артты.

9-тапсырма. Досым шетелде жаңа кәсіпорын ашқандықтан кездесе алмай жүрміз. Мерекеге орай сыйақы алдық. Табыс өскендіктен салық та өседі. Еңбек өтілі жоғары болғандықтан зейнетақысы да жоғары. Көп балалы отбасы болғандықтан жәрдемақы алады.

10-тапсырма. Кәсіпорын, пайда, табыс, салық, сыйақы

4.3 Уақыт

2-тапсырма. Ғасыр – жүз жыл. Мәңгі – шексіз, үнемі. Тоқсан – үш айлық кезең. Лезде – тез, өте қысқа уақыт ішінде. Бірте-бірте – бірден емес, ақырындап.

7-тапсырма. Қиын кезең өткелі ұйқымыз тыныш. Атам ота жасатқалы бірте-бірте жақсаруда. Әпкем шетелге кеткелі анам күні-түні уайымдап жүр. Университетке түсу шарттары өзгергелі шетелдік студенттер саны артты. Оқу жылының соңғы тоқсаны аяқталғалы бір ай өтіпті.

9-тапсырма. Мен сахнада ән салғалы жатырмын. Біз туристерге кәдесый бергелі жатырмыз. Олар Түркияға демалысқа барғалы жатыр. Достарым қазақ тілін үйренгелі қалада емін-еркін жүреді.

10-тапсырма. Атам мен әжем қысы-жазы ауылда. Әуел баста әжем қыста ауылда қалғысы келмейтін. Өйткені қыста жағдай қиын. Ауылдың қысы қатты суық. Күні-түні от жағады. Күн ерте батады. Кей кезде қалың қар жауып, көлік қатынасы қиындайды. Ондай сәтте әкем барып көмектеседі. Біз үшінші тоқсан бітісімен ауылға барамыз. Демалыс мерзімі бітісімен ауылға келеміз. Атам мен әжем қазір бізде қонақта. Олар келгелі еркелеп жүрмін.

11-тапсырма. Ғасыр, дәуір, ерте, кезең, жыл.

5.1 Қазақ өнері

7-тапсырма. Біз дәстүріміздің арқасында ұлттық құндылықтарымызды жаңғыртып келеміз. Дина Нұрпейісова күй өнерінің арқасында қазаққа танылды. Димаш Құдайберген өнерінің арқасында әлемге әйгілі болды. Сахна әртіс және көрерменнің арқасында құнды. Театр қойылымы әртістердің арқасында керемет өтті.

8-тапсырма. Абай қара өлеңнің арқасында қазаққа танымал болды. Футболшылар қомақты жүлденің арқасында жаңа стадион салғызды. Анамның арқасында көп нәрсе үйрендім. Қиялымның арқасында бірнеше шығармам жүлде алды. Әртістер сахнаның арқасында танымал болады.

10-тапсырма. 1. Сахна 2. Әртіс 3. Көрермен 4. Кейіпкер 5. Өнер 6. Дарын

5.2 Қазақ туризмі

2-тапсырма. Біз пойыздан түскенде бірден таза ауаны сездік. Самат көлге түскенде таң қалды. Мәдина тарихи жерлерді көргенде керемет әсер алды. Біз орман ішінде серуендегенде құстардың даусын естідік. Балықтармен бірге жүзгенде Самат өзін бақытты сезінді. Суға сүңгігенде мен өзімді еркін сезіндім.

3-тапсырма. Жалға алу – қысын төлеп уақытша пайдалану. Күнге қыздырыну – күннің астында демалу. Қыдыру – демалу үшін саяхаттау. Серуендеу – айналада жүру, табиғатты тамашалау. Келісу – келісім жасау, ортақ шешімге келу.

8-тапсырма. Біз Қазақстанға қыдыруға барғанда жалға үй алдық. Біз Түркияға келгенде анамның достары әуежайдан күтіп алды. Үйіңе жеткенде хабар бер. Біз Түркияда демалып жатқанда достарым Қазақстанға келді. Олар демалысқа келгенде бірге қыдырдық.

9-тапсырма. Біз ұшақтан түскенде жаңбыр жауып тұрды. Біз пойызға мінгенде пойыз іші қатты ыстық болды. Біз теңізге сүңгуге барғанда теңіз толқынды еді. Біз көшіп жатқанда көршілеріміз көмекке келді. Олар күнге қыздырынуға барғанда жаңбыр жауып кетті

10-тапсырма. Қыдыру, міну, көшу, сүңгу, келісу

5.3 Қазақ спорты

4-тапсырма. Команда жеңбейінше, біз қуана алмаймыз. Төреші әділ шешім қабылдамайынша, жанкүйерлер риза болмайды. Біз келесі матчта нәтижеге жетпейінше, ештеңе шешілмейді. Қақпашы жақсы ойын көрсетпейінше, команда жеңіске жетпейді.

8-тапсырма. Қонақтар келмейінше дастарханға отырмадық. Таңертең ерте тұрмайынша ешнәрсеге үлгермейсің. Жарысқа жаттықпайынша жеңіске жету мүмкін емес. Университетті оқымайынша маман болу мүмкін емес. Ашық сөйлеспейінше мәселе шешілмейді.

11-тапсырма. Жарыс, жеңіс, төреші, секіру, жеңу, жеңілу.

6.1 Төрт түлік мал

2-тапсырма. Мал қора – ahır, жайылым – otlak, бауырсақ – pişi, тату-тәтті – barış içinde, uyumlu, дастарқан – sofrа.

4-тапсырма. Жайлау – yaula, сиыр – inek, құлын – тау, бота – köşek, құлын-тайдай тебісіп өсу – beraber büyümek.

9-тапсырма. Әкемнің ауылда шаруа қожалығы бар. Қожалықты атаммен бірге бірлесіп ашқан болатын. Қазір ауылдамын. Әкем таң атысымен малшылармен кездесті. Бүгін жасалатын істі өзара бөлісті. Атаммен ұзақ уақыт әңгімелесті. Кейін шөп жинасты. Жайлауға көшу үшін мал басын өзара бөлісті. Қайтар жолда бірімен ұзақ дауласты. Үйге кірмес бұрын ауладағы қоқысты шығарысты.

10-тапсырма. Ақындар үш сағат айтысты. Студенттер оқытушыларымен дипломдық жұмыс туралы сөйлесті. Элиф пен Мөлдір хат жазысты. Азамат ауыр жүгі бар әженің торбасын тасысты. Досым Асқар жаз бойы бізбен бірге үй салысты.

11-тапсырма. Жылқы, сиыр, қой, ешкі, түйе, қозы, лақ, құлын, бұзау.

6.2 Аңдар мен құстар әлемі

5-тапсырма. Зообақ – hayvanat bahçesi, аң – hayvan, құс – kuş, маймыл – maymun, түлкі – tilki, аққу – kuğu, қызығушылық – ilgi, шығарма – kompozisyon.

10-тапсырма. Түркияға келгеннен бері түрік тарихын зерттеудемін. Қазақстаннан кеткеннен бері бауырсақ жемедім. Құрбым шетелге көшетінін айтқаннан бері кездесе алмадық. Ол сүйікті ісін тапқаннан бері бақытты. Оқуға түскеннен бері кітапханадан шықпайды.

12-тапсырма. Қоян, бақа, арыстан, қасқыр, тасбақа, қолтырауын, торғай, тотықұс, балапан, керік.

6.3 Өсімдіктер

2-тапсырма. Жазғы демалыс – yaz tatili, ерікті – gönüllü, өсімдік – bitki, күтім – bakım, арам шөп – ot, бұтақ – dal, планета – gezegen, қоршаған орта – çevre.

7-тапсырма. Біз ауладағы шөпті тазартып келдік. Оқушылар мектеп ауласына ағаш отырғызып келді. Атам мен әжем бақшаны суарып келді. Олар бақшадағы талдардан жыл сайын жеміс алып келеді. Даладан қызғалдақ теріп келгендер ауқымды айыппұл төледі.

8-тапсырма. Көршілер ауласына жыл сайын гүл егіп келеді. Біз шөп жинап келдік. Ауладағы гүлдерді суарып келші! Бақшаға жеміс ағаштарын отырғызып келдік.

9-тапсырма. Гүл, қызғалдақ, бәйшешек, тал, шырша, шөп, бұтақ.

7.1 Қазақ елі

2-тапсырма. Тәуелсіз – bağımsız, мемлекеттік рәміздер – devlet sembolleri, елтаңба – arma, шаңырақ – otağ adı verilen türk çadırlarının en tepesinde bulunan birleşim parçasıdır, қыран, бүркіт – kartal, ою – milli desen, қонақжай – misafirperver.

5-тапсырма. Елтаңбаны жоғары көтеріп қойшы! Барлық фотоларды іліп қойдым. Балалар әнұранды нақышына келтіріп айтып қойды. Ертең ауылға баратынымызды әжеме айтып қойдым. Құрбым, сырымды ешкімге айтып қойма!

7-тапсырма. Маған торт жасап қойшы. Кешкі тамақты лезде жасап қойды. Ол тосын сыйды көріп қойды. Мен келгенше тамақтың тұзын көріп қойшы. Сатушы тауардың барлығын беріп қойды.

8-тапсырма. Жалау, елтаңба, шаңырақ, бүркіт, теңге.

7.2 Әлеуметтік желілер

13-тапсырма. Бүкіл әлем әлеуметтік желіні ақтарып жатқанда мен кітап оқимын. Мен әуежайдан келе жатқанда досымды көрдім. Жұмыс орнына хабарлама жазып жатқанда қоңырау шалды. Мен блог жүргізіп жатқанда көшенің шуы кедергі болды. Үйге қарай келе жатқанда анамды көрдіңіз бе?

14-тапсырма. Хабарлама, парақша, блог, инстаграм, хат.

7.3 Қазақстан экономикасы

2-тапсырма. Жаңа заң қабылданды. Инвестиция тартылды. Жаңа технология жасалды.

3-тапсырма. Жаңа мектеп ауылда салынды. Экономикалық жоспарлар бекітілді. Шетелдік өнімдер Қазақстанға импортталды.

6-тапсырма. Қазақстаннан Түркияға бидай экспортталады. Қазақстанда түрік фирмалары тұрғын үй кешендерін салып жатыр. Өнеркәсіп мемлекеттік бағдарламалар арқылы көбейтіледі. Мұнай Қазақстанның батыс өңірінен шығарылып жатыр. Сыртқы экономикада ауқымды халықаралық жобалар жүзеге асырылуда.

9-тапсырма. Экономика, өнеркәсіп, мұнай, халықаралық, саясат.

ЖАЗБА ҮШІН

ҚАЗАҚ ТІЛІ

ТҮРІК ТІЛДІ АУДИТОРИЯҒА АРНАЛҒАН ОҚУ ҚҰРАЛЫ
ОРТА ДЕҢГЕЙ (B1)

Авторлар:

Ж. Искакова, Н. Бирай, Г. Құрманғалиева Ерджиласун,

С. Ұзақбайқызы, Л. Есбосын.

ISBN 978-601-7504-98-4

Пішімі 60x84 1/8 Офсеттік басылым.

Шартты баспа табағы 11

Таралымы 1000 дана.

Тапсырыс берушінің файлдарынан

Қазақстан Республикасы «Жарқын Ко» ЖШС басты.

010000, Астана қаласы, Абай даңғылы, 57/1

